

Здање Ойштинe Беочин

Издавач
„Принцип Прес”
Београд, Цетињска 6, + 381 11 322 70 34
www.nacionalnarevija.com

За издавача
Мишо Вујовић,
директор и главни уредник

Саиздавач
Општина Беочин
Светосавска 25, + 381 21 870-260, www.beocin.rs

За саиздавача
Мр Богдан Цвејић,
председник

Уредник и њиређивач
Бранислав Матић

Технички уредник
Александар Ђосић

Текстови
Бранислав Матић, Ђорђе Србуловић, Зоран Плавшић

Фотографије
Драган Боснић, Архива „Србије – Националне ревије”, Архива Општине Беочин,
Радионица породице Адемовски

Карте
Општина Беочин и Центар за геоинформационе технологије и системе, Нови Сад

Маркетинг
Мирко Вујовић, Владимир Павковић

Дистрибуција
Миленко Василић

Штампа
„Портал”
Београд, Лафонтенова 1, + 381 11 33 20 345, portal@kbcnet.rs

Беочин

У ЗАГРЉАЈУ ДУНАВА И ФРУШКЕ ГОРЕ

Београд-Беочин
2010.

БЕОЧИН, ГРАД С ТЕМЕЉЕМ

Окренут новом веку

Да, сваки град, као и сваки човек и свака књига, има своју причу. Своју „малу личну легенду“. Беочинска прича је по својој структури и логици постмодерна, по стилу мирна и господствена, по природи отворена и благородна као равница из које ниче, по духу усправна и дуга као гора под којом се угнездила.

Посймодерна је по томе што је саздана од бројних фрагмената, складно груписаних око заједнички усвојеног средишта (средишта општине и средишта приче).

Госйодствена је зато што племенита везаност за земљу погоспођује и утемељује људе, баш као што такви људи оплемењују земљу и предео.

Ошворена је и *благородна* зато што у том бескрају равнице, на обали велике реке, тешко да се друкчији и може бити; сваку ситничавост и лукавштину овде искруне време, смех и вино, толико да постане неподношљива и самој себи.

Усправна је и *гуја* јер у том несагледивом златном мору житоносном, под једнако несагледивим плавим сводом, ако си кратког даха и полагао по тлу, као да те никада није ни било.

Беочин се дигао дарујући земљи и примајући дарове од ње. Чак и његова индустрија из земље исходи, камоли виногради, жита, друго биље и животиње. Делећи судбину земље, проживео је различите епохе, царства и идеологије, процвате и пошаста, раздобља мира и ратове. И сад је ту, окренут новом веку, отворен за ствараоце и дела, идеје и предузимљивост.

Чека на нас.

Садржај

Почетак пута

Беоцин, град с темељем, окренут
новом веку ()

Нова историја: Цемент и
визионари ()

Задруга и Шумска заједница ()

Приручник

Основни подаци ()
Мапа општине ()
Мапа града ()
Хронологија најважнијих
догађаја ()

Насеља

Беоцин, са селом (), Черевих (),
Раковац (), Сусек (), Луг (),
Баноштор (), Свилош (), Грабово
( ), Бразилија ()

Повест

Први поглед ()
О имену и помињањима ()
Пребирање по давној
прошлости ()
Средњи век: Мене и комешања ()
Турско доба: Огњена тама ()
Код Хабзбурга: Ране и
организација ()
После Турака: Куга, хајдуци,
напредак ()

Дарови земље

Тло (), Руде (), Шуме(),
Винарство (), Воћарство (),
Сточарство и живинарство ()

Сакрална баштина

Манастири: Беоцин (),
Раковац ()

Православне цркве:
Преображења Господњег у
Беоцину (), Светог Саве у
Черевиху (), Светог Георгија у

Баноштору (), Арханђела Гаврила
у Сусеку (), Ваведена Пресвете
Богородице у Свилошу (),
Светих арханђела у Грабову ()
Римокатоличке цркве: Свете
Барбаре у Беочину (), Католичка
црква у Черевиху ()

Култура и образовање

Мали преглед историје
беочинске културе ()
Установе културе ()
Школе ()

Туризам

Увод (), Ловни и риболовни туризам
( ), Угоститељство и сеоски туризам
( ), Туристичке манифестације (),
Развојни пројекти ()

Здравство

Кратка повест ()
Данас ()

Спорт

Загревање од праисторије ()
Клубови ()

Нови век

„Лафарж” у Беочину ()
Стратегија развоја општине ()

Људи, време, дела

Велики ствараоци: Јован Грчић
Миленко (), Миленко Шербан (),
Јован Солдатовић ()

Хрестоматија: *Из Лейхойиса*
беочинској Љубе Вукмановића (),
Две ђесме Јована Грчића Миленка
( ), *Фрушкојорци Ђоке Савића*
Чиче (), *Зайис за крај Борислава*
Богдановића ()

Сервисне информације ()

Литература и извори ()

Основни подаци

Површина: 186 km²

Положај: У централном делу српске покрајине Војводина, у Срему, на северним падинама Фрушке горе. Административно, у Јужнобачком округу. Нови Сад, друштвени и привредни центар покрајине, удаљен је само 15-ак километара, а његов градски саобраћај стиже и до Беочина

Надморска висина: Од 87 до 539 метара. Сам град Беочин је на 196 метра

Географска дужина: 19° 43' 21" источно од Гринича

Географска ширина: 45° 11' 54" северно од Екватора

Просечна температура: просечна максимална 16,9°C, просечна минимална 6,5°C

Сунчаних сати годишње: 2.189,4

Падавине: 671,6 mm³ годишње по m³

Регионални путеви кроз општину:

- Нови Сад – Беочин – граница Хрватске (Илок)
- Са „Коридора 10” (аутопут Београд–Загреб) искључује се за Руму, а затим правцем Рума–Ириг–Раковац–Беочин
- Путем до Петроварадина, а онда Старим новосадским друмом, Беочин је повезан Београдом (89 километара)
- Аутопут Београд – Нови Сад – Суботица, крак главне саобраћајнице у Србији и одлична веза са свим другим важним саобраћајницама у земљи, од Беочина је удаљен само 17 километара

Авионски саобраћај: Међународни аеродром „Никола Тесла” у Београду удаљен је 80-ак километара.

Даљинар

- Беочин – Нови Сад: 17 km
- Беочин – Илок: 15 km
- Беочин – Београд: 101 km (аутопутем Нови Сад – Београд)
- Беочин – Београд: 94 km (преко Руме, па аутопутем Београд – Загреб)
- Беочин – Суботица: 120 km
- Беочин – Рума: 34 km

• Беочин – Сремска Митровица: 48 km

• Беочин – Зрењанин: 68 km

Поштански број: 21300

Број становника: 16.086 (на основу пописа из 2002. године)

Просечна густина насељености: 86 становника по km². У Грабову их је само девет по km², а у Беочину, једином градском насељу, где живи преко половине становника општине (8.058, односно 56,64 одсто), по km² је 230 становника

Администрација: Катастарских општина је осам, регистрованих месних заједница десет, месних канцеларија седам

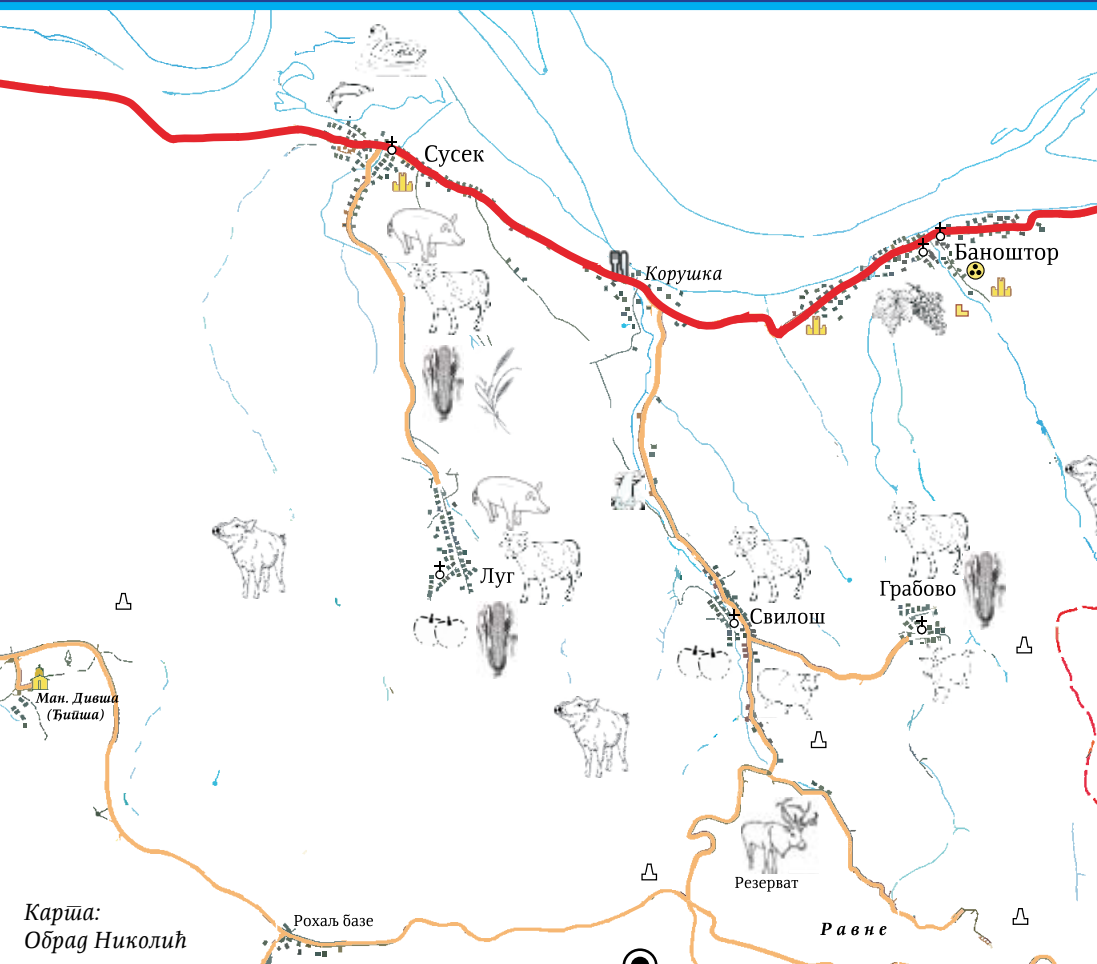
Национална структура: Више од двадесет националности. Срби су далеко најзаступљенији (68,2 одсто), затим следе: Роми (6,5 одсто), Словаци (6 одсто), Југословени (5,4 одсто), Хрвати (4,7 одсто). Осталих 15 националности (Буњевци, Мађари, Македонци, Муслимани, Немци, Румуни, Руси, Русини, Црногорци, Албанци, Бошњаци, Бугари, Словенци, Украјинци, Чеси) заједно чине 4,2 одсто. Преосталих око пет одсто становништва су других националности или се национално не изјашњавају. Осим села Луг, где су 96,4 одсто становника Словаци, у свим другим насељима велика већина становништва су Срби

Села: Осам. У њима живи 43,36 одсто становништва. Могу се сврстати у две групе: планинска и подунавска насеља. Редом: Беочин (село), Раковац, Черевих, Баноштор, Сусек, Свилош, Грабово и Луг. Највеће катастарске општине су Сусек (3.940,7 ha), Беочин (3.505,6 ha) и Черевих (3.263,6 ha). Најмање насеље је Луг (996,5 ha). По броју становника, највећа насеља су град Беочин (8.058), Черевих (2.826) и Раковац (1.989). Најмањи број становника, њих само 138, живи у Грабову

Крсна слава: Свети Василије Острошки и Тврдошки, 12. мај

Туристичко-привредна карта Општине Беочин

Ресторан

Хотел

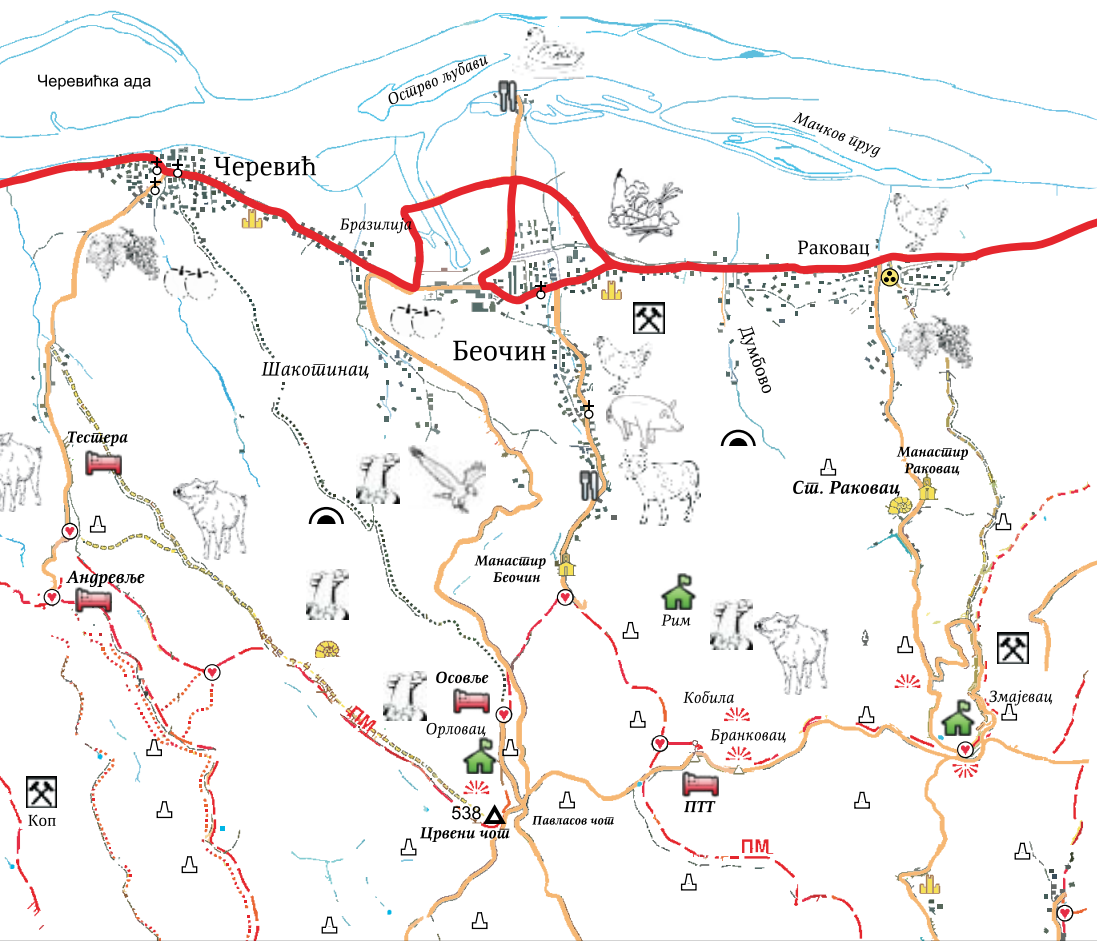

Планинарски дом

Видиковац

Стаза здравља

Црква

Површински коп

Планинарски маратон

Манастир

Геолошки споменик

Водопад

Средњовековни споменик

Остаци праисторијских епоха

Пећина

Споменик НОБ-а

Антички споменик

- ① Laitage BFC
- ② Zgrada skupštine opštine Beočin
- ③ Mesna zajednica 'Beočin grad'
- ④ Predškolska ustanova 'Ljuba Stanković'
- ⑤ Opštinski sud
- ⑥ Poslovni centar Pilatan
- ⑦ Osnovna škola 'Jovan Grčić Milenko'
- ⑧ Sportsko-poslovni centar Beočin

- 🔥 Vatrogasna stanica
- 👮 Stanica policije
- 🏠 Dom zdravlja 'Dušan Savić Dodir'
- ✉ Pošta
- 🏠 Dom kulture
- 🍌 Gradska pijaca
- ⚽ Fudbalski klub 'Cement'

- ☕ 1 Caffe bar Brazil
- ☕ 2 Caffe Bonik
- ☕ 3 Kafe Pandora
- 🍷 Picerija Bolero

- 🏰 1 Crkva svetog Vasilija Ostroškog
- 🏰 2 Crkva svete Barbare
- 🏰 Dvorac porodice Spicer
- 🚌 Glavna autobuska stanica
- 🚆 Železnička stanica
- 🛢 Benzinska pumpa NIS

2

4

- ① Lafrage BFC
- ② Zgrada skupštine opštine Beočin
- ③ Mesna zajednica 'Beočin grad'
- ④ Predškolska ustanova 'Ljuba Stanković'
- ⑤ Opštinski sud
- ⑥ Poslovni centar Platan
- ⑦ Osnovna škola 'Jovan Grčić Milenko'
- ⑧ Sportsko-poslovni centar Beočin

Vatrogasna stanica

Stanica policije

Dom zdravlja 'Dušan Savić Doda'

Pošta

Dom kulture

Gradska pijaca

Fudbalski klub 'Cement'

Caffe bar Brazil

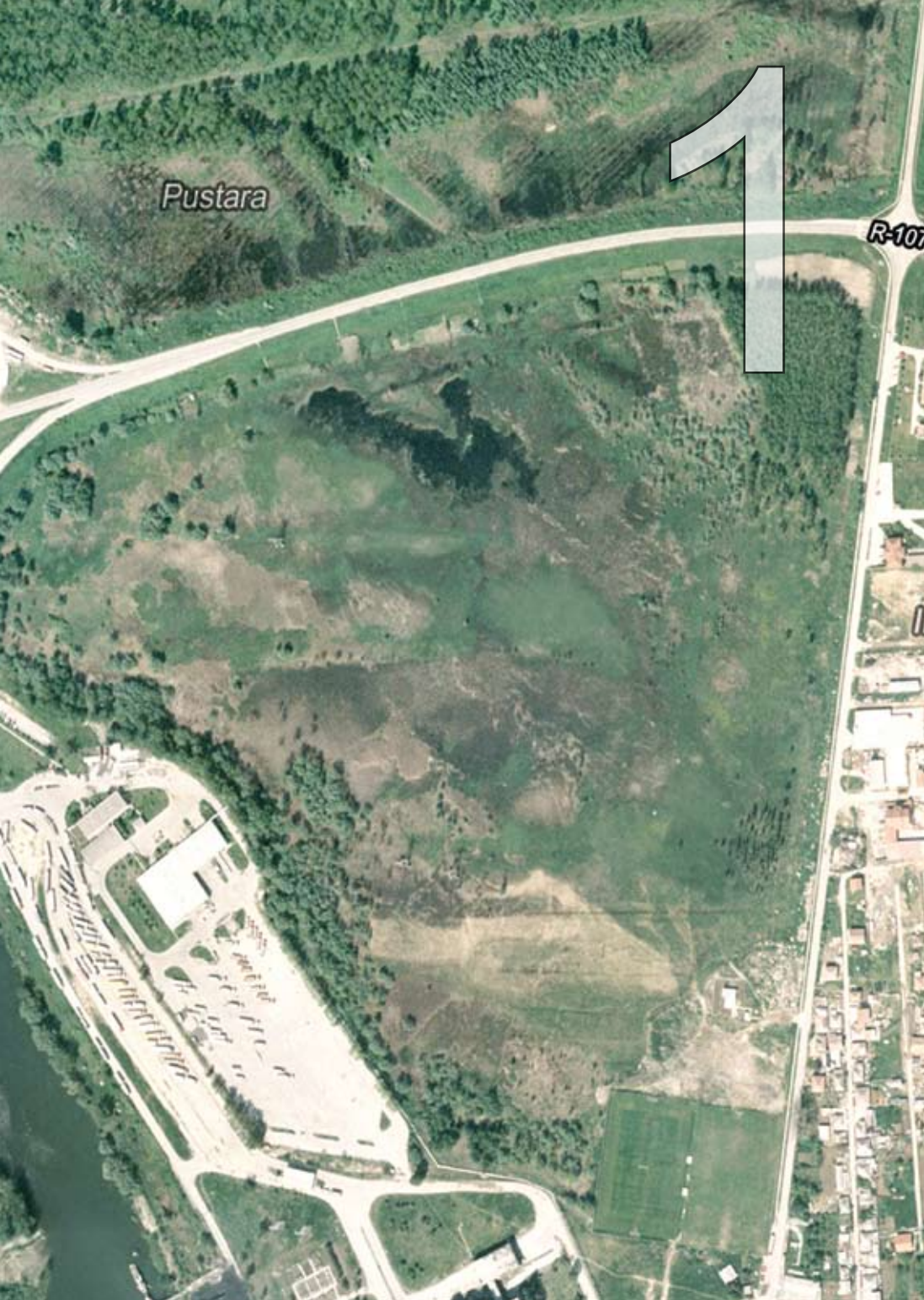
Caffe Bar

Pustara

1

R-107

Ciglana

R-107

Industrijska zona

Dunavska

Šljivik

Kozarski potok

Željeznička

2

1

Caffe bar Brazil

2

Caffe Bonik

3

Kafe Pandora

Picerija Bolero

1

Crkva svetog Vasilija Ostroškog

2

Crkva svete Barbare

Dvorac porodice Špicer

Glavna autobuska stanica

Železnička stanica

Benzinska pumpa NIS

3

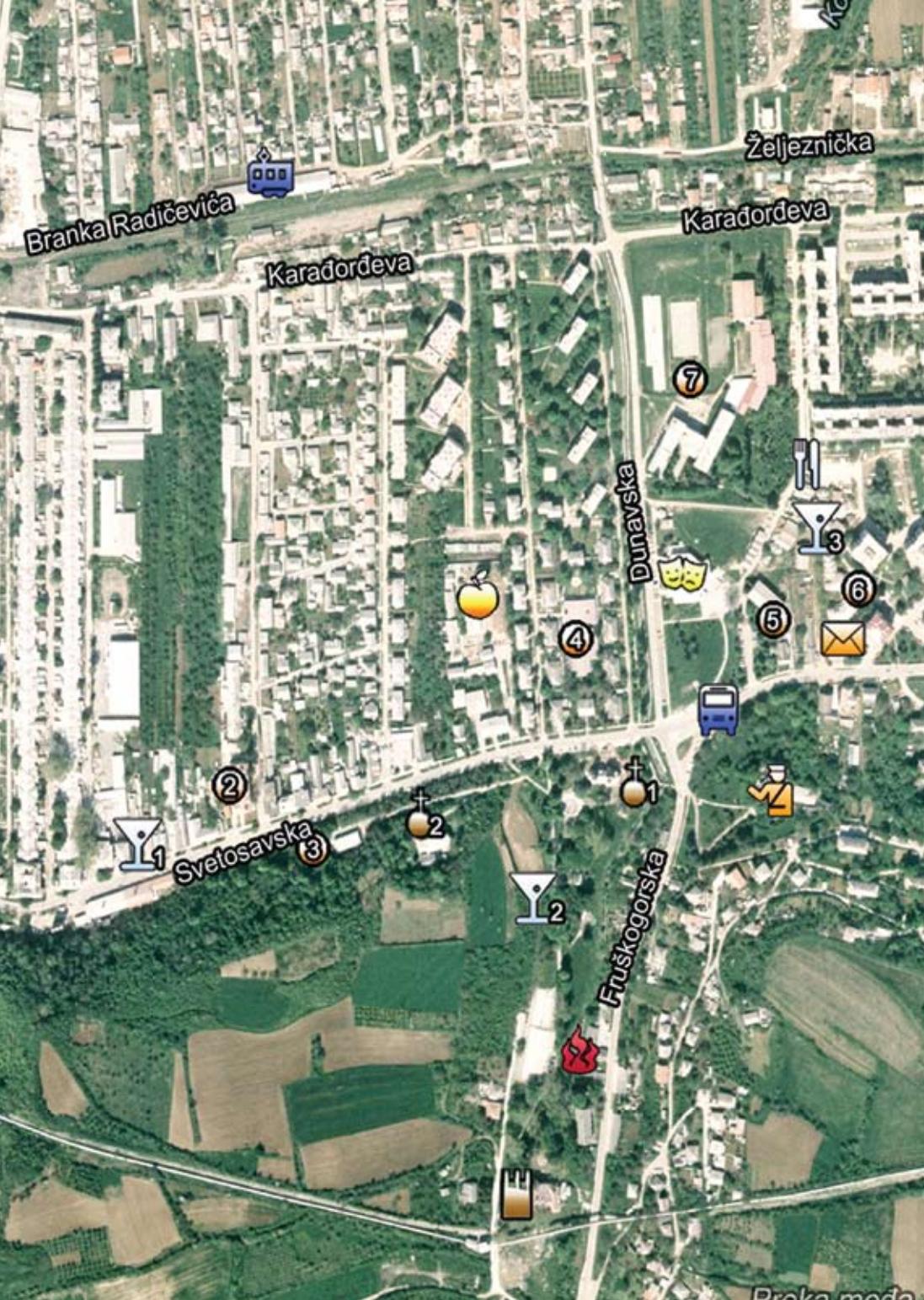

Branka Radić

Cementaška

4

Cara Dušana

Svetosavska

Novosadska

8

Хронологија

Године, људи, догађаји

20.000–5.500 година старе ере. У периоду палеолита и мезолита, или дилuviјума, цео простор данашње Војводине је ретко насељен.

5.500-3.500 година старе ере. У неолиту долази до великих промена: живи се у земљиштима, чаки у кућама надземљом прављеним од плетера и лепа. Насеља се групишу и утврђују ради одбране, људи почињу да се баве сточарством и земљорадњом, оруђа и оружја од костију и камења глачају се и обрађују. Јасно се препознају две велике неолитске културе: старчевачка (старија) и винчанска (млађа).

3.500-2.000 старе ере. Бакарно доба, затим бронза, која у Срем стиже из Ердеља и са Карпата. Уз рударство, развија се ве-

штина ливења. Зачињу се занатство, трговина и стварају прве војске. Војводину у овом периоду насељавају илирско-панонска, дачка и келтска племена.

950. до око 350. године старе ере. На просторима данашњег Беочина, као и целе Војводине, цвета халштатска култура.

350. до 30. године старе ере. На овим просторима делује латенска култура.

I век старе ере. Саграђено утврђење Mala-ta Bononia, на месту данашњег Баноштора, тачно наспрам Бегеча у Бачкој. У њему је била стационирана најстарија римска посада Cohors II Alpinorum Equitata. На подручју данашњег Беочина била је утаборена Ala I Civium Romanorum.

Манастир Беочин

85. године старе ере. Келтско племе Скордисци, после пораза од Римљана, пребацује се преко Саве у Срем и преко Дунава у данашњи Банат.

6-9. године нове ере. Илирско племе Бреуци, које је настањивало области уз Саву и Дунав, као и Фрушку гору, предводи снажан, али неуспешан устанак против Римљана.

304. Свештеномученик Иринеј, епископ сремски, пострада Христа ради у време цара Диоклецијана.

395. Едиктом цара Теодосија, којим је Римско Царство подељено на Западном и Источно, Срем је припао овом другом. То ће, у столећима која следе, битно предодредити судбину овог региона.

580. Данашњи беочински крај насељавају Авари. Аварски каган управо у то време диже табор из Мурсе (Осека) и прелази у Бононију (Баноштор). Надирали су Хуни, Источни Готи, Гепиди, али Срем дуже од два века остаје под Аварима.

769. Пропада аварска држава и Срем, укључујући и данашњи беочински крај, постаје поприште борби Бугара и Франака.

832. Бугари освајају Срем.

865. Бугари у Митровици оснивају епископију и подређују је Охридској архиепископији.

927. Смрт бугарског цара Симеона. Срем накратко освајају Мађари, али цар Самуило убрзо успева да га преотме. Следе, затим, периоди превласти Византије и опет Мађара.

1001. Мађари примају хришћанство и краљевску круну из Рима, постајући, убрзо, ватрени браниоци католичке вере.

1142. Од тада па до 1163, српски принц Бетуш, син великог жупана Уроша, стриц Стефана Немање, обновио је тврђаву у Бањоштору и уз њу саградио манастир.

1220-их. У Бањоштору смештена резиденција католичког бискупа, са задатком да на „латински обред и покорност римској цркви“ преобрати бројне „Словене и Грке“. Започињу све чешћи сукоби Срба и Мађара за превласт над Сремом (у који је тада убрајана и данашња Мачва и део Шумадије), што ће се протегнути и на наредни век.

1237. Осмог јула, у донационој исправи Беле IV, први до данас сачувани писани помен Черевиха.

1284. Српски краљ Драгутин Немањић, након што се на сабору у Дежеву (1282) одрекао круне у корист свог брата Милутина, прелази на север и од угарског краља, чији је зет био, добија на управу значајне области, укључујући Срем, Београд, али и Усору и Соли западно од Дрине. Тако бива формирана српска „северна краљевина“, а Драгутин постаје „сремски краљ“.

1339. Черевих се помиње као *Castelanus Castri Chereug*, што значи да се ту налази утврђење (које је, са каштелом, саградио Горјански).

1344. Према документима из ове године, у Митровици увелико постоји и делује српски православни манастир.

1372. Фрањевци добијају дозволу да подигну манастир у Черевиху, „у чисто српском крају“. Срби су у то време већ у великом броју присутни на Фрушкој гори и на Дунаву.

1420-их. Највећи поседник у Срему постаје српски деспот Стефан Лазаревић.

1436. У папским десетинарским листинама Беочин се помиње под именом *Белцсин*.

1437. Папин специјални инквизитор Јаков од Марке (*de Marchia*), послат да угуши хуситски покрет у Срему, бележи да у селу Беочин и околини живи „много Срба православне вере”. Беочински католички свештеник Валентин, који је приступио хуситима, успео је да заједно са каменичким Томом пред прогоном избегне у Молдавију.

XV век, друга половина. Велике поседе у Срему, па и у беочинском крају, имали су и српски деспоти Ђурђе Бранковић, Вук Гргуревић Бранковић (Змај Огњени Вук), Стеван и Димитрије Јакшић.

1462. Пораз Турака у бици код Черевиха.

1482. Умире последњи Горјански и Черевих, уз остале поседе, добија Иван Корвин.

1477. Браћа Јакшић добијају Мали и Велики Свилош.

1498. У Срем се доселио и Стеван Штиљановић, последњи кнез паштровићки, деспот српски, светитељ СПЦ (помиње се 17. октобра, а његове нетљене мошти данас почивају у Саборној цркви у Београду).

XVI век, почетак. Због масовних миграција са југа и повлачења мађарског становништва на север (пред опасношћу од Турака), Срем је постаје скоро у потпуности српски.

1504. Имре Тарек, опоруком Ивана Корвина, добија у посед Черевих.

1521. Спремајући се за одсудну опсаду Београда, турски султан Сулејман I осваја Шабац, прелази Саву, хара већим делом Срема и сасвим затвара обруч око града на Ушћу. Већина места данашње беочинске општине бива разорена.

1526. Двадесет осмог јула Турци заузимају Петроварадин. У наредним данима разорени су, редом, и Каменица, Баноштор, Беочин, Черевих, Сусек, Свилош, на крају и илочка тврђава, 8. августа. Одмах затим пада и Бачка, на Мохачу дефинитивно бива поражена Угарска.

Крај 1526. Загонетни „цар Јован Ненад, потомак Немањића”, изненада се појавивши и окупивши значајну војску, ослобађа целу Бачку, Суботицу проглашава престоницом. Део војске пребацује у Срем, ослобађа тврђаве Баноштор и Черевих, са свим околним насељима.

1527. Двадесет шестог јула, у унутрашњим борбама око угарске круне, из заседе бива убијен Јован Ненад. Све што је ослободио и држао убрзо поново доспева у турске руке.

1533. Први поуздан писани доказ о постојању манастира Раковац.

1546. Турске пореске књиге веле да манастир Раковац плаћа годишњи намет од 800 акчи.

1553. Бискуп Антун Вранчић путује кроз беочински крај и оставља занимљив путопис.

1571. Аустријски посланик Левин сачинио попис у делу Срема, поред осталих и места у данашњој беочинској општини, тако да данас имамо њихове делимичне описе из те године.

1578. Турски катастарски дефтер спомиње манастир Беочин, што је најстарији до сада претекао траг.

1622. Лонгин, игуман манастира Беочин, стигао у Москву тражећи помоћ за обнову светиње.

1625. Отворена Српска школа у Грабову, најстарија на простору данашње Војводине.

1657. Завршена обнова великог конака у Раковцу и манастир почиње да прераста у важан културни центар.

1665. Евлија Челебија, чувени турски путописац, у беочинском крају.

1678. Још једна турска похара манастира Раковац.

1683. Започиње Велики бечки рат – турски покушај да заузму престоницу хабсбуршког царства – и окончава се период „санџачког мира” у Срему. Отвара се дуга

хроника страхота. Разорен је и манастир Раковац, а игуман и монаси су брутално убијени.

1685. Беочин се помиње под именом *Беуцсин*.

1687. Раковац ослобођен од Турака.

1688. Петнаестог јула Свилош ослобођен од Турака.

1692. Игуман Теофан започиње обнову манастира Раковац.

1695. Отворена Српска школа у Свилошу.

1697. Рат је још увек трајао када је, 30. јула, папином рођаку Ливију Одескалкију аустријски цар Леополд I, у знак захвалности за велику ратну позајмицу, даровао Срем (изузев тврђава Петроварадин, Сланкамен и Земун, као и простора Подунавске и Посавске војне границе). Патријарх Арсеније III Чарнојевић дао је благослов монасима избеглим из Раче, са Дрине, да обнове манастир Беочин.

1698. У марту, царска комисија за контрибуцију, на челу са грофом Карлом Карафом де Стиљаном, у Срему свечано уводи у посед Одескалкија (представљао га опат

Бонини). Беочин је тада део Петроварадинског провизората и има 49 домаћинстава.

1700. У манастиру Раковац направљен препис *Душановој законика*.

1710. Саграђена српска црква у Черевиху. Од тада се воде прецизне матичне књиге (које ће, као важан историјски извор и легитимација, бити уништене од стране хрватских окупационих власти током Другог светског рата).

1714. Увођење у сремски посед Балтазара Ербе Одескалкија, наследника покојног Ливија Одескалкија. Нештин, Черевих и Баноштор, које је током Ракоцијевог устанка запосела српска милиција, потпадали су тада под Војну границу. У манастиру Раковац игуман Теофан саставља, а монах Максим исписује чувени *Раковачки србљак* (зборник служби српским светитељима).

1717. Нови аустро-турски рат. Аустријанци преузимају Београд.

1723. Православни монаси у Черевиху отварају једноразредну школу.

1731. Започела изградња велике цркве у манастиру Беочин.

1735. Митрополит Викентије Јовановић подигао барокни звоник у Раковцу.

1739. Делимични повратак Турака. Утврђивање, задуго, границе на Сави и Дунаву.

1742. Прва основна школа у Черевиху, при Цркви светог Саве.

1761. Епископ арадски Синесије Живковић, некада раковачки монах, на основу рукописа *Раковачкој србљака* штампа у Римнику, Румунија, капиталну књигу *Правила молебнаја свјатих сербских њросветишеш*. А Раковац добија нови иконостас, рад Василија Остојића и Јанка Халкозовића.

1767. Амвросије Јанковић осликао раковачку трпезарију са изванредних девет великих композиција (после хрватске окупације у Другом светском рату, можемо их видети само на фотографијама).

1782. Чувени Захарије Стефановић Орфелин (1726-1785) борави у манастиру Беочин.

1795. Најстрашнија у низу епидемија куге које харају Сремом у XVIII веку. Бацила је у засенак невоље због харања фрушкогорских хајдука током целог овог столећа.

1837. На литографијама Михаела Троха представљени манастири Беочин и Раковац.

1839. Беочински лапор употребљен за изградњу ланчаног моста између Пеште и Будима. Не зна се поуздано ко га је открио, претпоставља се да је коришћен и знатно раније, али је поуздано да је ово, захваљујући инжењеру Адаму Клерку, први до данас сачувани запис о беочинском цементу.

1846. У Черевиху, деветог децембарског дана, рођен песник Јован Грчић Миленко.

1847. У селу Беочину 14. априла освећена нова школска зграда.

1848. Формирана Српска Војводовина. Обухватала је делове Баната, Бачке, Срема и Барање.

1849. Стварањем Војводства Србије и Тамишког Баната територија Српске Војводине је знатно проширена, али је, управо тиме, минимизирана дотадашња српска већина у њој.

1855. Апатински млинар Јосиф Чик купио је од бечког предузећа „Wiener Waser Baumto“, за 100 тадашњих форинти, беочински рудник. Ова година узима се као званични почетак индустријске производње у Беочину.

1860. Укинута Војводство Србије и Тамишког Баната. У Беочин се досељава Хајнрих Оренштајн, још један визионар чији ће подухвати бити важна поглавља у историји овог дела Срема. Од манастира Беочин (односно од Управе Српских црквених народних фондова у Сремским Карловцима) закупљује 20 јутара земље и започиње своју производњу цемента. Његова конкуренција са Чиком трајаће све до смрти овога другог.

1861. У Беочину основана прва школска библиотека.

1867. Аустро-угарском нагодбом, дотад јединствена хабсбуршка царевина трансформисана је у двојну монархију: аустријску царевину и угарску краљевину. Чик посећује Светску изложбу у Паризу, потом се тајно запошљава у једној енглеској цементари, једно време је и грађевински инжењер на бечкој Политехници. Јован Грчић Миленко, као стипендиста Матице српске, започиње петогодишње студије медицине у Бечу.

1869. Са новим знањима и искуствима Чик се враћа у Беочин и знатно модернизује своју цементару. Оренштајн улази у ортаклук са Шпицером и Редлихом, улажући нови капитал у унапређење производње.

1875. У манастиру Беочин, 10. јуна, у 29. години, после дуге борбе против туберкулозе, преминуо песник Јован Грчић Миленко. Сахрањен је крај манастирске цркве, а епитаф на његовом гробу су Змајеви стихови: „Гора ти чува тело, а спомен Српство цело!“

1878. Аустријски престолонаследник надвојвода Рудолф, са свитом, у којој је био и славни научник Алфред Брем, лови у беочинским шумама и оставља о томе неколико записа.

1880. Пучка школа основана у Черевиху.

1882. Пучка школа и у селу Беочину.

1885. Черевиханин Ђока Савић Чича у Новом Саду штампа књигу *Фрушкојорци у песми*.

1886. О Великој Госпојини (28. август) у Черевиху је запевало Српско црквено-певачко друштво, први црквени хор у беочинском крају.

1888. Прва аптека отворена у Черевиху, власништво Душана Цвејића.

1891. Због Редлихових породичних проблема (развода брака), ортаклук са Оренштајном и Шпицером је редефинисан, али се производња наставља.

1896. У Беочину основано Индустијско добровољно ватрогасно друштво.

1898. Већ 4. јануара, само неколико дана након смрти Јосифа Чика, конкурентско ортакло друштво купује и његову фабрику цемента. Тако настаје Унија беочинских фабрика цемента „Редлих, Оренштајн и Шпицер“. Отворена прва електрична централа у Беочину.

1899. Српска земљорадничка задруга основана у Черевиху, 30. октобра.

1900. Марко Миљанов у Черевиху. Приређени су му „дотад невиђен дочек и почасти“. Српска земљорадничка задруга основана 5. августа и у Беочину. Лаза Костић фијакером стиже у манастир Беочин, у дужу посету.

1901. Основана Земљорадничка задруга у Раковцу.

1902. Основана Читаоница и библиотека фабриких радника и намештеника у Беочину.

1903. Група Беочинаца 23. фебруара купује такозвану Племићку шуму и оснива Шумску задругу под називом „Својина шумских другова у Беочину“. Кредит за ту куповину у износу од 66.000 круна дала је Српска банка из Загреба, уз камату од 7 одсто.

1905. Основана Земљорадничка задруга у Сусеку.

1906. После неуспешног откупљивања земљишта и мајдана, што је завршено афером (умногоме политичком) и мршавим поравнањем, ликвидирано је ортачко друштво Орендштајна и Шпицера. Управу над фабриком и мајданом преузима новоосновано деоничарско друштво Беочинска творница цемента „Унион”. У њему је својим капиталом и Угарска општа кредитна банка из Будимпеште, као и Аустријски општи кредитни завод (водећа банка Ротшилдове бечке куће).

У Раковцу основано Српско певачко друштво „Једнакост”.

У Черевиху, на иницијативу занатлија Симе Тиквића и Стевана Солдатовића, основано Соколско друштво.

Подигнута нова школска зграда за децу радника и намештеника Фабрике цемента.

1907. Шегртска школа основана у Беочину. У Черевиху рођен Миленко Шербан, познати српски сликар.

1908. Завршена, после годину дана, пруга Беочин-Петроварадин. У Беочину 27. децембра изведена *Пронађена деца*, по тексту Јаноша Сабоа, што се сматра почетком позоришта у овом граду.

1910. Фабрика цемента пустила у рад жичару која ју је повезала са каменоломом „Ердел”. Формирано Српско певачко друштво „Фрушка гора”. Листови *Засјава* и *Браник* пишу о друштвеном животу и забави омладине у Черевиху. Ишла књига Мате Косовца *Српска православна мислорполија кар-*

ловачка ио подацима од 1905, у којој се спомиње и Беочин (298 домова, од тога 213 српских, 407 брачних парова, 6.016 катастарских јутара у атару).

1913. Основан фудбалски клуб у Беочину.

1918. Српско Војводство, Војводина, улази у састав Србије и Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Фабрика цемента купује први биоскопски апарат у граду; прва пројекција 10. јуна.

1920. Беочинска фабрика цемента је национализована, а њена производња, због огромних потреба у обнављању ратом разрушене земље, потпуно усмерена на домаће тржиште. Српска банка из Загреба потврдила да је кредит из 1903. за куповину Племићке шуме у потпуности враћен, скинуте су све хипотеке, а 509 јутара шуме постало је власништво 79 беочинских домаћина. У Черевиху рођен вајар Јован Солдатовић.

1921. У Черевиху основано КУД „Јован Грчић Миленко”.

1924. Књига *Манастир Беочин* Димитрија Руварца излази у Сремским Карловцима.

1925. Основан ФК „Сусек“, касније „Хајдук“.

1926. Српско певачко друштво „Јован Грчић Миленко“ у Черевиху, у порти Цркве светог Саве, изводи концерт којим обележава стогодишњицу Матице српске. Сликар Миленко Шербан, Черевиханин, одржао прву самосталну изложбу.

1932. Основано Планинарско друштво у Беочину (21. децембра).

1930-их. У Черевиху, у вили др Димитрија Коњевића, у више наврата бораве песник Тин Ујевић и вајар Тома Росандић.

1933. Рибарска задруга, прва у Срему, основана 10. децембра у Черевиху.

1943. Хрватска окупациона војска претвара село Грабово у згариште, а 151 житеља зверски убија.

1944. Од 5. до 16. октобра сва места у беочинској општини ослобођена су од хрватске и немачке окупације.

1945. Одлуком комунистичких власти, Срем је подељен између две федералне јединице: његов источни део ушао је у састав Народне Републике Србије, а западни (са придодатом Барањом) у састав Народне Републике Хрватске.

1946. Основано КУД „Бриле“. (Име по народном хероју Стевану Петровићу Брилету, убијеном наомак Беочина, 9. маја 1943.)

1949. Прва изложба Јована Солдатовића.

1951. У селу Беочину основано Културно-просветно друштво „Иса Медаковић“. Основано Планинарско-смучарско друштво „Осовље“.

1952. Јован Солдатовић оснива Вајарски одсек Више педагошке школе у Новом Са-

Беочинска јосиповска младеж између два светска рата

ду и постаје први професор на њему. Основано Културно-просветно друштво „Иса Медаковић”.

1959. У Беочину почиње да излази *Филмски билтен*, јединствен у тадашњој Југославији (Специјална награда на Филмском фестивалу у Пули као најбољем аматерском филмском часопису).

1962. Беочинац Никола Ђириловић, члан Опере Српског народног позоришта, игра Каварадосија у Пучинијевој *Тоски*.

1963. Филм *Река* беочинског редитеља и сниматеља Ђура Конрада, са Ивањом Хераком у главној улози, добио трећу награду на Првом фестивалу аматерског филма Југославије у Новом Саду.

1964. Раднички универзитет у Беочину почео рад. У беочинском биоскопу рекордна гледаност филмова *Песма бунџовника* и *Давид и Голијат*. Гостује бугарски оркестар „Љиљана Димитрова”.

1965. Јован Солдатовић на студијском боравању у Паризу и Лондону. У Беочину наступа Мат Колинс са „Делфинима”.

Вида Мандић, лејошница беочинској аматерској тхеатра

1966. Велика ретроспективна изложба Миленка Шербана у Београду. Ђуро Конрад на Фестивалу аматерског филма Југославије добија специјалну награду за анимирани филм *Quo vadis fudbale*, рађен по сценарију Мијата Рукавине.

1967. Беочинац Иван Новачић добија „Змајеву награду“ за поезију.

1968. Ретроспективна изложба Миленка Шербана у Новом Саду.

1969. Деветог марта основан Радио Беочин. Први главни уредник Никола Ђириловић.

1971. Витомир Љубичић и Ђорђе Молдовановић, првак Дrame и диригент Српског народног позоришта из Новог Сада, анга-

жовани за рад са беочинским аматерима. Основан Културни центар Беочина. У граду гостују Десанка Максимовић, Мира Алечковић, Добрица Ерић и Љубивоје Ршумовић. Основана Матична библиотека „Јован Грчић Миленко“ у Беочину, са подручним одељењима у селу Беочину, Раковцу, Червићу и Лугу.

1972. Основана Међурепубличка заједница културе „Сава“. Међу дванаест окупљених општина из Срема, Мачве, Јадра, Подриња, Семберије, дела Славоније, нашао се и Беочин. У децембру изложба слика Саве Шумановића у Беочину.

1973. Беочин први пут домаћин Смотре аматерских позоришта Срема. Основана Музичка омладина и Библиотека „Иса Медаковић“.

1974. Друга велика ретроспективна изложба Миленка Шербана у Београду. Исте године, његова велика изложба у Сремској Митровици. Срушен дом културе у Беочину.

1975. Јован Солдатовић изабран за професора Академије уметности у Новом Саду.

1977. У раковачком Каменолому, по сценарију Пере Зупца, снима се играни филм о Пинкију. Главну улогу тумачи Беочинац Миодраг Трајковић.

1978. Покренут *Омладински информатор*, први главни уредник Радомир Јоковић, а заменик Никола Дорошки. Фото-кино клуб поставља изложбу фотографија Стевана Лазукића. Основан Радио клуб „Стојан Вукосављевић“.

1979. У Библиотеци „Јован Грчић Миленко“ током ове године позајмљено и прочитано преко 28.000 књига! Библиотека има 2.100 чланова.

Рейтинготор на Фрушкој гори

1980. Отворен Завичајни музеј у Черевиху. „Бриле” гостује у Шиду, Белој Паланци, Цазину...

1983. Братимљење Беочина и Неготина.

1984. „Бриле” гостује у Аустрији. Донета одлука о поновној изградњи Дома културе.

1986. Јован Солдатовић добија Орден заслуга за народ са златном звездом.

1987. Изграђен Дом културе, прва наменска зграда тог типа у Беоцину. Данас се у њој налази Културни центар Беочина. Прва балетска представа у историји Беочина: *Пейелуја* Сергеја Прокофјева, у извођењу Српског народног позоришта из Новог Сада (5. маја). Прва целовечерња оперска представа, *Севиљски бербери* Ђакома Росинија у извођењу Опере Српског народног позоришта (19. јуна).

1997. Две велике ретроспективне изложбе Миленка Шербана, у Београду (трећи пут), у Новом Саду (други пут).

2001. „Лафарж”, светски познати произвођач цемента, преузима „Беоцинску фабрику цемента”.

2003. У Баноштору основано Удружење винара и виноградара „Свети Трифун”. Шумска заједница у Беоцину свечано обележила стогодишњицу од оснивања. Тим поводом одлучено је да се Храму светог Саве у Београду дарује дрво из беоцинских шума за израду дрвених елемената у овој велелепној грађевини.

2005. У Новом Саду преминуо вајар Јован Солдатовић. Међу вођарским културама у беоцинском крају, после дуге доминације шљива, примат преузимају брескве.

2009. После тринаест година градње, отворено здање Спортског центра у Беоцину.

2010. Објављена монографија *Беоцин. У зајрљају Дунава и Фрушке горе*, прва целовита хроника ове општине, коју управо имате пред собом.

ПРВИ ПОГЛЕД

На северном ободу благородне Фрушке горе и на десној обали моћног Дунава налази се Беочин, варош богате прошлости и вероватно још богатије будућности. Данас је овај сремски градић седиште општине, привредни, политички, индустријски, трговачки, пословни, културни и спортски центар.

Са таквим географским положајем, Беочин је у прошлости био идеална пристанишна тачка у Срему за бројне скеле, чамце и бродове. Ту је прелажен Дунав и пут настављан кроз Бачку, даље на север, или из Бачке, преко Дунава, па кроз Срем даље на југ. Превожени су углавном људи и роба, каткад и „књиге и опасне идеје”. Стога је остајало доста писаних трагова и прошлост овог краја може се поуздано пратити још од времена Римске Империје. Резултати археолошких истраживања након Другог светског рата, пак, настанак Беочина и насеља у околини датирају у још ранија раздобља.

Свој настанак и развој ова варош свакако дугује и природним условима, клими и квалитетном земљишту. Крај погодан за пољопривреду, шуме богате дивљачи и дрветом, моћна река с обиљем рибе и другим благом, нудили су велике могућности за живот и рад, широке видике.

Велику важност за ову варош и општину имају и српски православни манастири подигнути овде у средњем веку, по свој прилици на још ранијим црквиштима и манастириштима. Од њих двадесетак који и данас постоје на Фрушкој гори, за Беочин су најважнији онај са којим варош дели исто име, као и раковачки. Тим светињама је преовлађујуће становништво трајно обележило цео простор, оплеменивши га својом високом духовношћу и културом.

Изузетно значајан фактор развоја Беочина и овог дела Срема, четврти у нашем низу, ако се нисмо забројали, сигурно је „Беочинска фабрика цемента”, данас део економског гиганта европских размера. Настанком и јачањем ове фабрике, у првој половини XIX века, започиње модерна индустријска производња у целом крају. Из тога је простекала нагла и квалитетна урбанизација овог простора, а затим све што уз то иде.

Од 1953. године Беочин је и седиште општине, којој још припадају насеља Черевих, Раковац, Сусек, Луг, Баноштор, Свилош и Грабово. Према попису из 1991, општина се простире на 183 квадратна километра и има 14.857 становника. Највише је Срба (8.955), остало су

❶ „Веза са Фуџиоом и белим светом”:
Скела у Беочину

❷ *Омиљено место
рибара, сликара
и фотографа:
Сирудови на
Дунаву код Беочина*

Скеле, бродови

„Столећима, разним се пловилима прелазило са једне ове обале на другу, долазило и одлазило, у комшилуку и у далеки непознати свет. И дан данас у беочинском крају скеле преко Дунава превозе путнике и робу, спајају Срем и Бачку, у недостатку мостова. Некада се из Беочина или у њега путовало и бродом, редовном линијом између Новог Сада и Илока. Али, кад би стегла љута зима, кад би се река заледила, морали су да стану и скеле и бродови. Било је и топлих зима, као она 1957/1958, када штекове, пристане, чамце, нису ни извлачили из воде од позне јесени до раног пролећа.” (*Летиопис*, 1994)

1

2

припадници бројних других етничких заједница. Беочин (са селом) има 7.881 становника, Черевих 2.507, Раковац 1.359, Сусек 1.440, Луг 840, Баноштор 618, Свилош 345, Грабово 142. У свим насељима преовлађује српско становништво, изузев у Лугу, најкасније оформљеном, где је доминантна словачка популација.

Беочин је данас у Србији, у покрајини Војводини, традиционално подељеној на области Банат, Бачку и Срем. Као и сва друга насеља општине, Беочин припада Срему, иако је административно у Јужнобачком округу.

Историчари су доста писали о прошлости Паноније и Срба у њој, о прошлости Срба у Хабсбуршкој монархији, у Угарској, коначно и у Војводини. Српска Војводовина, односно Војводство Србија и Тамишки Банат, формирана је као посебна круновина 1849, а укинута 1860. Иако није дуго трајала, изражавала је вековну тежњу српског народа да очува све битне елементе свог идентитета и одржи се у својој етничкој, верској, политичкој и свакој другој посебности, у држави коју суштински није сматрао својом. Када је проглашена, 1848, обухватала је делове Баната, Бачке, Срема и Барање. Стварањем Војводства Србије и Тамишког Баната, 1849, територија ове аутономије је знатно проширена, а српски корпус минимизиран. Ни оваква није дуго потрајала – укинута је, рекосмо, 1860. Но, назив Српска Војводина, или само Војводина, остао је сачуван у народу. Ни у периоду после 1918, када је већ била створена прва заједничка држава Јужних Словена, име и појам Војводине нису ишчезли. Углавном су били предмет шпекулација разних политичких странака и интереса, потпуно супротних од стварног историјског смисла Војводине. Коначно, 1945. формирана је, у оквиру Народне Републике Србије, Аутономна покрајина Војводина, у облику и у границама које су тадашњи управљачи, из својих разлога, сматрали најцелисходнијим. Иако је сам термин изгубио готово све од свог првобитног значаја, за утеху је остала изрека да Војводина није територија него менталитет.

Срем је, пак, према неким претпоставкама, име добио по некадашњој римској метрополи на Сави, Сирмијуму, који почива испод данашње Сремске Митровице. Није поуздано утврђено када се име Сирмијум раширило на целу област, али је више разлога за претпоставку да је то било још у раном средњем веку.

И Срем као област је мењао границе. Првобитно се ово име односило на непосредну околину Митровице. У средњовековној Угарској постојала је сремска жупани-

- ① *Може ли историја,*
- ② *која се досада*
углавном указивала
као појришће,
једном биши
изражена сликом
врша: Парк у
манастиру Беочин
и уређење цвећњака
у истоименом граду

Трагови

Археолошких налаза има много на подручју свих данашњих беочинских насеља. И само њихово набрајање, опис и датовање, уз нека основна објашњења, изискивали би једну посебну књигу. На брегу Черевих град пронађено је насеље у којем се јасно виде слојеви из неолита, енеолита и бронзаног доба. Остаци керамике из бронзаног доба постоје и на разним другим местима, попут Свилоша, што говори о широкој настањености подручја Беочина и околних насеља од најранијих времена.

1

2

ја, која је обухватала само источни део данашњег Срема, крај између Саве и Дунава, а најзападније насеље био је Илок. У средњовековној српској држави, под Сремом је подразумевана много шира област, па и она јужно од Саве (Мачва, Јадар...). Дубровчани су, на пример, сматрали да се и Рудник налази у Срему. По ослобођењу од Турака, крајем XVII века, и од стране мађарских и од стране хрватско-славонских власти сматрано је да Срем обухвата обе раније жупаније, сремску и вуковску. После аустро-угарске нагодбе, 1867, када је дотада јединствена хабсбуршка царевина трансформисана у двојну монархију, Царевину Аустрију и Краљевину Угарску, дошло је и до развојачења (укидања) Војне границе и формирања посебне жупаније са седиштем у Вуковару. Срби на овим просторима су под Сремом подразумевали територију која је непосредно припадала Карловачкој архидијецези, то јест сремску жупанију без винковачког и жупањског среза, али са Осечким пољем.

По ослобођењу земље 1945, источни део Срема је ушао у састав Народне Републике Србије, односно покрајине Војводине, док је западни део Срема, заједно са Барањом, ушао у састав Народне Републике Хрватске. Обе ове републике биле су тада део јединствене државе – Демократске Федеративне Југославије, касније Федеративне Народне Републике Југославије, најзад Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Године 1991/92, та држава се распала у грађанском рату, а два дела Срема припала су двома различитим државама: Републици Србији и Републици Хрватској.

О ИМЕНУ И ПОМИЊАЊИМА

Према до данас сачуваним изворима, сам назив *Беоцин* помиње се тек у средњовековним латинским документима. У папским десетинарским листинама из 1436, тако, налазимо *Белцсин*, као католичку жупу са свештеником Валентином. Овај свештеник, заједно са каменичким свештеником Томом, пришао је хуситима. Успевши да измакне прогону од стране инквизитора Јакова од Марке (de Marchia), прешао је у Молдавију и тамо превео *Светио писмо* на мађарски језик у хуситском духу.

Треба рећи да је у овом периоду околина Беочина била препуна хусита – „отпадника од католичке цркве”, како су званично називани. О овоме сведочи сремски бискуп Јаков у писму од 25. марта 1437, наводећи да су

❶ *Верне своје ђнезду, никад не ђубе оријентацију за ѿвраштак: Чувене черевѿке роде*

Malata Bononia

Ово утврђење, засад једини пронађени римски објекат те врсте на Дунаву, настало је, највероватније, у I веку пре Христа и трајало још неколико векова.

Постављено уз друм Malata Bononia – *Sirmium*, служило је за обезбеђење позадине римске одбрамбене линије на моћној реци. Ту је била стационирана најстарија римска посада Cohors II Alpinorum Equitata, а на подручју данашњег Беочина била је утаборена Ala I Civium Romanorum. Током римске доминације, Срем је улазио у састав провинције Pannonia Secunda, која је доцније називана и Pannonia Sirmiensis.

хусити прешли из горње Угарске у Срем. Због тога папа Евгеније IV шаље у Срем те исте године, 1437, поменутог Јакова од Марке, са инквизиторским овлашћењима и налогом да без обзира на средства и методе „сузбије јерес“. Тај инквизитор је само делимично успео да реализује наложени му посао, па је тражио помоћ од угарског краља.

У овом периоду, католички бискуп за Срем столовао је у Баноштору (Banii Monasterium), где је још бискуп Иноћентије (1231-1232) сместио своје седиште и саградио храм. Претпоставља се, доста основано, да је седиште епископа у периоду пре раскола цркава било неко време и у Домбу (Думбову). Интересантно, археолошка истраживања на овом месту показала су да се испод пода католичке цркве налазила византијска, православна црква, о чему непобитно сведочи откривени мозаик. У сваком случају, Домбо или Думбо је у овом периоду много значајније место од Беочина. Тамо су, приликом археолошких истраживања, пронађени керамички пршљенци за ткање и керамичко посуђе из I века пре Христа. Још значајније је да су на том месту откривене три грађевине, од којих је једна ковачница са очуваним наковњем и алаткама, а друга осматрачница на улазу у долину. Објекти су примитивни, полузеमुничког типа.

Након протеривања Турака из Срема, крајем девете деценије XVII века, налазимо назив *Беуцсин*. И Срби имају своју верзију настанка имена места: помиње се да су монаси из Раче подрињске подигли половином XV века манастир и назвали га *Бео Чин*: лепо, чисто дело. Међутим, такав начин давања имена месту био би јединствен и стога је мало вероватан. Слично је са називом оближње пустаре *Сенџић* која, по неким мишљењима, води порекло од мађарске речи *Szendere*, што, такође, није много вероватно.

ПРЕБИРАЊЕ ПО ДАВНОЈ ПРОШЛОСТИ

Као први историјски значајни становници данашње Војводине забележени су Агатирси, илирско племе. Њима су, вероватно, били потчињени Бачка и Срем. По Илирима, који су насељавали веома широк појас у овом делу Балкана, цела област називана је Илирик. Од илирских племена, Срем су насељавали и Амати и Бреуци. Управо су Бреуци, осим области уз Саву, настањивали и Фрушку гору уз Дунав, дакле и подручје нашег интересовања. Било је то значајно илирско племе, које је предводило снажан, али неуспешан устанак против Римљана од 6. до

❶ *Застанемо ли,
видимо ли,
разумемо ли:
Један беочински
поглед на Дунав*

Поглед и мисао

„Стајао је на том бре-
гу, том спруду у мору
пресахлом, и тамо,
преко митске реке,
читао светлости над
Првом Равницом.
Прозирао је горе и
доле, у прошлост и
будућност, видео и
осећао све, био из-
мирен са свим. По-
мисли: *Хвала ти, Го-
споде, ишао си ми, док
чекам на повраћајак у
мој завичај небески,
подарио баш ову зе-
мљу, ово небо и ову ре-
ку. Умећу да је волим,
разумем и чувам. Биће
и моја земља, моје
небо и моја река.*”

9. године нове ере. И келтско племе Скордисци се после пораза од Римљана, око 85. године пре Христа, пребацује преко Саве у Срем и преко Дунава у Банат.

Један од најзначајнијих римских центара у то доба је Сирмијум, изузетно велики, богат и снажно утврђен град, центар целе области и бастион римске доминације на овом простору. Поред њега, у римском одбрамбеном појасу – *Лимесу* – постоји и низ мањих, али за овај период такође веома значајних утврђења и насеља, јер Римљани заузимају Срем, а *Лимес* се простире Дунавом. На левој обали Дунава пребивала су племена Јузига и Сармата, те је, ради одбране од њих, цар Август дао да се сагради низ утврђења на сремској страни: *Cornasum* (Вуковар), *Cussum* (Илок), *Boponia* (Баноштор), *Burgene* (Бановци), *Cusum* (Петроварадин), *Asumincum* (Сланкамен)... Цео овај систем утврђења представљао је римски одбрамбени бедем према Панонији, из које су израњала и на римску територију упадала разна пљачкашка племена и хорде. Управо ради заштите од њих Царство је и успоставило *Лимес*.

За нас је нарочито значајна *Malata Boponia*. Саграђена је на подручју већ постојећег насеља Малата, тачно преко пута Бегеча у Бачкој. У III веку после Христа ту се налазило римско утврђење *Castellum Onagrinum* и један од значајних прелаза преко Дунава. Цело ово подручје имало је велики стратешки значај, а живот је ту био врло динамичан, често буран. Степен урбанизације у периоду римске владавине био је висок, о чему сведоче и трагови насеља на месту данас постојећих или у њиховој непосредној околини. На основу тога могуће је, уз извесне оградe, дефинисати и насеља из римског раздобља:

Сусек – могуће насеље, са више локалитета; пронађени римски натписи, надгробници, остаци објеката. Баноштор – већ помињан као значајно утврђење *Malata Boponia*, уз које постоји и низ других налазишта. Думбово – домородачко насеље настало у долини истоименог потока; сачувани су трагови из периода I–IV века после Христа, као и римска кула стражара. Свилош – насеље је постојало и пре, али је у римско доба имало привредно-економску и стратешку важност, па је тада значајно урбанизовано (постоји претпоставка и о неколико блиских насеља у овом подручју). Черевиха – римско утврђење и заштићени локалитет су на месту званом Градац, у шуми Орловац, наомак данашњег Черевиха.

У временима која су уследила овај простор је само још више добијао на значају, војном, комуникацијском,

❶ *Поћлед са Фрушке:
Сребрна жила кроз
ванвремене шуме*

Осматрачница

„Са Павлиша, како каже: „подунавског брега“, посматрао је ту велику дунавску воду, као први и потоњи човек, и на њеним небројеним валовима и воденим крилима препознавао сурову, осветничку логику пролазности и смрти.

О завичају је певао:
*Бела шица крај Дунава
раширила крила;
То је село моје шћо га
чува вила...*”

привредном и сваком другом. То ће донети многа добра, доприносити даљем развоју, али и привлачити бројне освајаче и свакојаке најезде, што није минуло ни до ових наших дана.

СРЕДЊИ ВЕК: МЕНЕ И КОМЕШАЊА

Поделом Римског Царства на Западно и Источно, Срем је, едиктом цара Теодосија 395. године, припао Византији, односно ушао је у склоп источног дела царства. Испоставиће се да ће га то, можда пресудније но што је у први мах ико помишљао, одредити за све будуће векове, верски, културно, политички. У столећима после црквеног раскола из 1054, било је много безуспешних покушаја, често веома крвавих, да се уклони тај дубоко утиснути знак.

Око 580. године, овде се насељавају Авари. Извори наводе да је аварски каган боравио у Мурси (Осек), те да је дигао табор и кренуо према Бононији. У периоду Сеобе народа, овим простором су у једном периоду доминирали Хуни, Источни Готи, потом и Гепиди. Срем је, међутим, остао под Аварима све до пропасти њихове државе, 769. године, а од тада је поприште борби Бугара и Франака. Бугари освајају Срем 832. и он под њима остаје све до смрти цара Симеона, 927. године. Године 865, Бугари оснивају у Митровици епископију, коју подређују архиепископији у Охриду. По Симеоновој смрти, Срем накратко заузимају Мађари, али цару Самуилу успева да им га преотме. Потом се Византија поново јавља као господар на овом простору, а од друге половине XI века као све већа сила јављају се Мађари.

Византија више неће играти значајнију улогу на овом простору, али ће се са југа, све чешће, појављивати српска држава. Започиње историја њених различитих, често компликованих, односа са Мађарима. У трећој деценији XI-II века смештена је у Баноштору резиденција католичког бискупа, који је имао задатак да „Словене и Грке” наставне у Срему преобрати на „обред латински и покорност римској цркви”. Током XIII века, долази до честих сукоба Срба и Мађара за превласт над Сремом. Године 1268, на пример, упада у Мачву Урош I са намером да је освоји. Дошао је у сукоб са кћерком мађарског краља Беле IV, удовицом Растислава Михајловића. У борбама које су тада избиле, Урош је заробљен. Али, већ Урошеви синови Драгутин и Милутин теже успостављању добрих односа са Мађарима. Драгутин је био ожењен ћерком мађарског

❶ *Ходочашћа:
Чудотворна
икона Бојородице
Беочинске (чува се у
манастиру Беочин)*

Крст

И присуство хришћанства на овим просторима бележи се веома рано.

О томе сведочи, на пример, житије свештенумченика Иринеја, епископа сремског, који је пострадао за Христа 304. године, у Диоклецијаново време. И данашњи назив Сремске (Д)Митровице, некадашњег Сирмијума, потиче од имена светог Димитрија, заштитника овог града (и заштитника Солуна, у којем и почивају његове свете мошти).

краља, и једна од Милутинових жена била је од мађарског племства. Након што се на сабору у Дежеву 1282. одрекао круне у корист свог брата Милутина, краљ Драгутин прелази на север и добија од мађарског краља, чији је зет и саборац против Византије био, велике поседе на управу. Поред осталих, ту су били Срем, данашњи Мачва и Јадар, Београд, западно од Дрине Усора и Соли. Тако он практично формира још једну српску краљевину, северну, а њега почињу називати „сремски краљ”. Већ тада је српска државна мисао чврсто пренета и на ово подручје. Од времена овог владара, а нарочито током XIV и XV века, знатно је ојачан српски елемент у Срему. У Митровици је, на пример, српски православни манастир постојао још 1344. године. У другој половини XIV века, Срби су у великом броју на Фрушкој гори и на Дунаву. Документи наводе да 1372. франевци добијају дозволу да подигну манастир и цркву у Черевиху, „у српском крају”.

Досељени крајем IX века у Панонску равницу, Мађари ће релативно брзо успоставити снажну и стабилну државу. Прекретницу у њиховој историји чини примате хришћанства и краљевске круне из Рима, године 1001. Уз круну, тадашњи мађарски владар Стефан је из Рима добио и титулу „апостолски”, а по смрти је увршћен у ред светитеља. Од тада, Мађари су ватрени браниоци католичке вере. Као такви, воде праве крсташке ратове против богумила у Босни и Срему.

Јачање српског, мађарског, па и других елемената у Срему осетно је током XV века. Српски елемент је нарочито оснажен када највећи поседник у Срему постаје деспот Стефан Лазаревић. Осим Срба и Мађара, било је и словенског католичког живља, потом Словена-богумила, приспелих из Босне, као и Мађара-хусита. Већ 1437. Срби су убедљиво већински народ у Срему. Велике поседе у овој области имали су и српски деспоти Ђурђе Бранковић, Вук Гргуревић Бранковић (Змај Огњени Вук), Стеван и Димитрије Јакшић (они после 1477. добијају Мали и Велики Свилош). Черевих је 1478. имао 86 целих и 41 половину кметских поседа, а делио се на мађарски и српски део. Крајем XV века у Срем се доселио и Стеван Штиљановић. Српски елемент је јачао и током XVI века, када мађарски и други католички живаљ пред најездом Турака бежи на север. Преостали словенско-пагански и хуситско-богумилски елементи временом ишчежавају, било у ратовима који су уследили, било преласком у православље. Од тог периода, што је за нас овом приликом много значајније,

- ❶ Чуvari памћења:
- ❷ Завичајни музеј
- ❸ у Черевиху
- ❹

Аутохтоност

Иако је у другој половини XX века у науци било општеприхваћено да се период од V-VII века сматра временом Велике сеобе народа у Европи, бројна новија истраживања, и археолошка и историјска, указују да би слика о Јужним Словенима – првенствено о Србима, потом и Хрватима, за које се сматра да су од V-VI века населили простор Балканског полуострва – могла бити и знатно другачија. Постоје озбиљне основе, наиме, да се разматра могућност аутохтоности словенског живља на овом тлу, или, бар, њиховог присуства знатно пре Велике сеобе.

1

2

3

4

са много више поузданих података можемо пратити историјат насеља у данашњој беочинској општини (чиме ћемо се бавити у посебном поглављу ове књиге).

ТУРСКО ДОБА: ОГЊЕНА ТАМА

Од половине XIV века, над Европом, нарочито њеним јужним и југоисточним делом, надвила се опасност услед најезде Турака османлија. Створивши снажну државу у Азији, са дотад непобедивом војском, рушили су све пред собом. За мање од два века заузели су значајан део европског континента. Турско надирање биће заустављено тек последњих година XVII века, под зидинама Беча, а потом почиње њихово постепено потискивање.

Пред Турцима су падале једна за другом: Србија, Бугарска, Византија, Босна, Херцеговина, а у првој половини XVI века и Угарска. Управо тада су се Срем и Беочин нашли у оквиру турске државе.

Од почетка XVI века, Срби у Срему све више јачају. Масовне миграције из Босне и делова Србије које су Турци већ запосели, уз повлачење мађарског становништва из Срема, довели су до тога да је почетком XVI века област потпуно посрбљена. Као што смо већ навели, многи српски деспоти бораве ту и имају велике поседе. Тежина и деликатност српског положаја у то време види се и у чињеници да су они у ратовима које Угарска води против Турака морали да учествују на обе стране, као (на пример) године 1521. По доласку Турака у Срем насељено је и око 20.000 Срба, уз обавезу да буду раја и плаћају харач. Срби су морали и у турску војску. Рецимо, у турском утврђењу у Илоку, године 1529, под оружјем је и око 400 Срба.

Турско угрожавање Срема започиње у другој половини XVI века. Долазило је до честих чарки, пљачкашких упада, па и мањих битака, попут оне код Черевиха 1462, када су Турци претрпели пораз. Растрзана унутрашњим борбама, као и буном Доже Ђерђа, Угарска је успевала релативно дуго да се одупире Турцима, али за исцрпљујући вековни сукоб није имала снаге. Турци су у својим походима заобилазили утврђења и брањена насеља, уништавајући и палећи све остало. Градове и утврђења су држали под опсадом.

Тврђава у Петроварадину је пала у турске руке 28. јула 1526. У наредним данима разорени су и Каменица, Баноштор, Беоцин, Черевих, Сусек, Свилош, на крају и

- ① На литографијама
- ② мајстора Михаела Троха: Манастири Беоцин и Раковац, изглед из XIX века

Изглед

„Најстарији ликовни подаци о манастиру Беоцин су на литографији петроварадинског мајстора Михаела Троха из 1837-1841”, пише Војислав Матић. „Манастирски комплекс приказан је са прилазне и са северозападне (најпогодније) стране... На овом цртежу је и први ликовни приказ старе капеле. Сличне податке пружа и једна гравира рађена око половине XIX века. Оба ликовна приказа указују на измене изведене у манастиру приликом велике обнове 1893.”

илочка тврђава, 8. августа. Турци су освојили и Бачку, наставивши поход и истог месеца дефинитивно поразивши Угарску на Мохачу.

КОД ХАБСБУРГА: РАНЕ И ОРГАНИЗАЦИЈА

У периоду турске доминације просторима Срема, после Мохачке битке, беочински крај је живео у релативном миру. Био је то санџак (провинција) у дубљој позадини, подалеко од главних ватрених линија. Међутим, када је започео Велики бечки рат (1683-1699), којим ће Турска настојати да заузме престоницу Светог римског царства, окончава се и тај период мира у Срему. Продужавањем рата и започињањем процеса потискивања Турака, Срем долази под удар. Следе страшна разарања, ратне патње и страдања. Многи детаљи нису до данас сачувани у изворима, али о томе шта је све становништво доживљавало речито говори и случај разарања манастира Раковац, када су брутално убијени игуман и монаси. (Детаљније описе можете пронаћи у књизи Славка Гавриловића *Срем од краја XVII до средине XVIII века*, издање Филозофског факултета у Новом Саду и Института за историју, Нови Сад, 1979.)

Потом, развој Срема до рата 1716-1718. текао је на два колосека: Одескалкијев Срем и Петроварадински коморски провизорат. При том, неретко се догађало да територија провизората зађе у територију Одескалкијевог Срема. Петроварадински коморски провизорат био је установљен првенствено ради прикупљања прихода који су сматрани царским средствима, односно државним. И само набрајање свих дажбина и начина њиховог прикупљања је изузетно обиман посао и захтевао би посебну студију. Примера ради, прикупљани су приходи од крчми, али и од Цигана, такозвани „цигански харач“, који су припадници ове нације плаћали искључиво због своје националне (расне) припадности.

Приликом увођења у посед Балтазара Ербе Одескалкија, наследника покојног Ливија Одескалкија, године 1714, видело се да је посед умањен у односу на оно колико је требало да буде према царском дугу. Нека насеља, међу којима су Нештин, Черевих и Баноштор, које је током Ракоцијевог устанка запосела српска милиција, потпала су под Војну границу.

ПОСЛЕ ТУРАКА: КУГА, ХАЈДУЦИ, НАПРЕДАК

Крај XVII и прве деценије XVIII века изузетно је тежак и несрећан период за становништво Срема, дакле и

❶ *Многи знаменити,
миројомазани
или крунисани
немерљивим даром,
ишли су овуда:
Стари сокак
беочински*

❷ *Манастир Беоцин,
1934.*

Господари

Гроф Батлер, који 1723. преузима у посед Черевих од ћерки наследница барона Нехема, веома је лоше поступао према сељацима и највише се помиње у бројним жалбама. Није бољи био ни гроф Чирнхус, закупац од 1724, против кога је избила права побуна. Комора је властелинство 1727. продала грофу О'Двајеру, заповеднику Осечке тврђаве. После његове смрти купује га Фридрих Ловро Кавријани, који га 1734. даје у закуп Адаму Чупору. Како су се и против њега кметови побунили, Комора раскида закуп, па 1744. у посед улази Михајло Черновић од Мачве. Од њега посед 1763. преузима гроф Андреас Хадик, председник Дворског ратног савета.

1

2

за фрушкогорска насеља. Прво, током последње две деценије XVII века овај терен често је попрिште ратних сукоба. Жестоке борбе од 1683. до 1699. између Хабзбуршке Монархије и Турског Царства у великој мери се одигравају на Балканском полуострву. Срем у томе, на жалост, нимало није био изузет. Чести су упади, пљачке, паљења и затирања, масовна убиства и одвођење становништва, бежаније и бескрајна беда.

Једна од важних последица овог рата је потискивање Турака на подручја око Саве и Дунава, што већи део Срема, и територију коју описујемо, враћа под власт једне европске, хришћанске државе (Аустрије). И у првим деценијама XVIII века нови аустро-турски ратови, који се воде и на овом терену, додатно угрожавају живот људи. Када је граница коначно утврђена на Сави и Дунаву, године 1739, остаће стабилна и непромењена за дуги временски период. (Њену стабилност неће угрозити ни васкрс српске државе почетком XIX века.)

Међутим, положај већинског српског становништва северно од Саве само је делимично побољшан: православни хришћани нису више били грађани другог или трећег реда, често и без основне законске заштите, али су и даље у инфериорном положају у односу на мањински католички живаљ.

Када се каже да је од половине XVIII века наступио миран период, онда се тај израз само условно може прихватити. Није, наиме, било ратних сукоба, али су ионако тежак положај становништва отежавале хајдучке групе, које су пљачкале и застрашивале становништво Фрушке горе током целог овог столећа. Још страшније, Срем кроз готово цео XVIII век потресају епидемије куге, од којих је она из 1795. предњачила по страхотама. Требало је да прође доста времена да се становништво биолошки обнови, опорави и поврати у нормалан живот.

Ипак, уз све остало, XVIII век је и век опоравка и напретка: урбанистичког, привредног, духовног, просветног, културног. То се испољава кроз убрзану изградњу насеља, храмова, школа, развијенију производњу...

Насеља у беочинском крају добила су нове господаре, понека су их често мењала, нека била и подељена међу разним власницима. Поједина улазе у састав Одескалкијевог Срема, нека у Офелнов Карловачки спахилук, нека у Војну границу, нека у састав Футошког властелинства. Ситуација је на том плану доста компликована све до Аустро-угарске нагодбе 1867, као и Угарско-хрватске на-

- ① Черевих, две слике
- ② у времену: Да ли су мене биле више сјолашине или унушрашине?

Надимци

„У Черевиху многа домаћинства имају посебан надимак. Када би неки путник дошао у село први пут и питао за кућу домаћина код ког се запутео, и то по правом презимену, упитани мештанин би се дуго замислио, све док се не би сетии шииц-намена... Једни су надимак добили по некој особини предака, занимању, по крају из ког су досељени, по имену деде, или по некој настраности... Станковиће зову *Крвоици*, Стефановиће су звали *Сиришкови*, Вукелиће *Ојанчарови*, Марункиће *Бркини*, Зариће *Ирижани*, Васиће *Рибарови*, Савиће *Вецини*, Цвејиће *Ајошекарови*, Баћановиће *Пекмезарови*...” (Лепосава Кљаић)

1

2

годбе 1868, када беочинска насеља улазе у састав Сремске жупаније. Такво стање остаје чак и по успостављању прве заједничке државе Јужних Словена.

О културним приликама у Срему у XVIII веку сачуван је један интересантан запис. Др Марковски, жупанијски физик, описује 1767. године Сремце Фрушкогорце као кршне људе, високог раста, црних очију и косе, рабијатног темперамента, издржљиве у послу, који, и поред нехигијенског начина живота, доживе дубоку старост. Станови у којима живе, вели, доста су оскудни, боље рећи бедни.

У вези са епидемијом куге из 1795. године, лекари Штранд и Китл извештавају да велики број људи живи у земуницама или у тесним кућама у које једва да улази ваздух. Било је и кућа без прозора; под прозорима су подразумеване само рупе у зидовима, јер је стакло представљало незамислив луксуз. Често је једина светлост долазила кроз врата.

И одећа је била слаба. Таубе бележи у XVIII веку да су деца зими гола и боса, ништа немају сем кошуље. Мушкарци су на главама носили црвене капе, налик на фесове. Одећа одраслих била је од платна или сукна, шиле су је и ткале њихове жене. Жене су се носиле „по турски“, а на глави имале мараму која им је падала на плећа. Уопште, задржало се много турских обичаја, речи и навика. Чак се и седело по турски, прекрштених ногу, на поду.

Свадбе су трајале по недељу дана, а на њима би се појело и попило толико да би за тај новац младенци могли месецима да живе. Даће су трајале по три дана. И на њима се пило, неретко би се и песма заорила. „Обичај целивања покојника био је чврсто укореван, па је долазило и до зараза, нарочито лети када се окупе и ројеви мува. Била је права реткост видети човека без ожиљака од богиња, или неке друге болести.”

На боље је кренуло тек од 1849.

НОВА ИСТОРИЈА: ЦЕМЕНТ И ВИЗИОНАРИ

Не зна се поуздано ко је открио беочинску „кају” (цемент) и њена својства драгоцена у грађевинарству. Иако се основано претпоставља да је коришћен и знатно раније, најстарији сачувани записи о овдашњем цементу су они из 1839. Те године беочински лапор употребљен је за изградњу ланчаног моста између Пеште и Будима. Градњом је руководио инжењер Адам Клерк, који је лично инсистирао да му се набави управо беочински цемент.

❶ *Почетак XX века:
Одвозење цемента
из Беочинске
фабрике зајрежним
колима*

❷ *Цемент оштреман
и лаћама: Ушвар
на импровизованом
присланишту у
Беочину*

Дубина

Мађарска популација, чак и у времену највећег успона њихове државе, у Срему је чинила само танак слој владајуће класе. Главни ослонац њихове власти били су племићи и Католичка црква. У Срему они затичу православно становништво још из доба Ђирила и Методија. На тај период, поред имена Митровице, подсећају и називи још неких места, као и насеља која носе имена светих Петра, Павла, Михаила (Петровци, Павловци, Михаљевци...). Мађарски траг види се по топонимима: Алмаш, Илок, Фенек, Марадик... Значајнија утврђења из овог доба у Срему су Земун, Купиново, Митровица, Врдник, Сланкамен, Варадин, Илок, Шаренград, Ердут.

1

2

Историчар Футо Михаљи бележи да је 1855. апатински млинар Јосиф Чик од бечког предузећа „Wiener Wasser Baumto“ за 100 тадашњих форинти купио беочински рудник. Та година данас се узима као званични почетак индустријске производње у Беочину.

Пет година касније, 1860, у Беочин се досељава Хајнрих Оренштајн, још један визионар чији ће подухвати бити важна поглавља у историји овог дела Срема. Од манастира Беочин (односно од Управе Српских црквених народних фондова у Сремским Карловцима) закупљује 20 јутара земље и започиње своју производњу цемента. Његова конкуренција са Чиком, поучна и обострано врло подстицајна, трајаће у наредних 37 година, све до смрти овога другог.

Обе цементаре су у то време производиле такозвани „роман“ цемент. Чик, међутим, корацима од седам миља креће напред. Године 1867. он посећује Светску изложбу у Паризу и проучава најновија достигнућа у производњи грађевинских материјала. Желећи да сазна скривану рецептуру за тада тек откривени цемент типа „портланд“, он се одатле запућује у Енглеску и тајно запошљава у једној тамошњој цементари. Када је изучио шта му је требало, он прелази у Беч и једно време чак ради као грађевински инжењер на Политехници. Затим се враћа у Беочин и потпуно модернизује своју фабрику.

Оренштајн, међутим, не испада из трке. Налазишта лапора и кречњака су довољно богата и за две фабрике. Година је 1869. Да би обезбедио нови капитал за унапређење производње, он се уортачује са Шпицером и Редлихом и практично подиже нову фабрику. Земљиште на којем су фабрика и мајдан закупљује, опет, од манастира Беочин (односно Управе Српских црквених народних фондова у Сремским Карловцима). Упоредо са тим, купује сељачке поседе, по ценама нешто вишим од (иначе ниске) тржишне, чиме су дотадашњи власници кућа ипак могли да купе веће стамбене објекте на другом месту, или више квалитетније земље за обраду. Улаже и у бродове, гради куће, зграде, школе.

Из породичних разлога, због Редлиховог развода брака, ортаклук је реконструисан 1891, тада између Оренштајна и Шпицера.

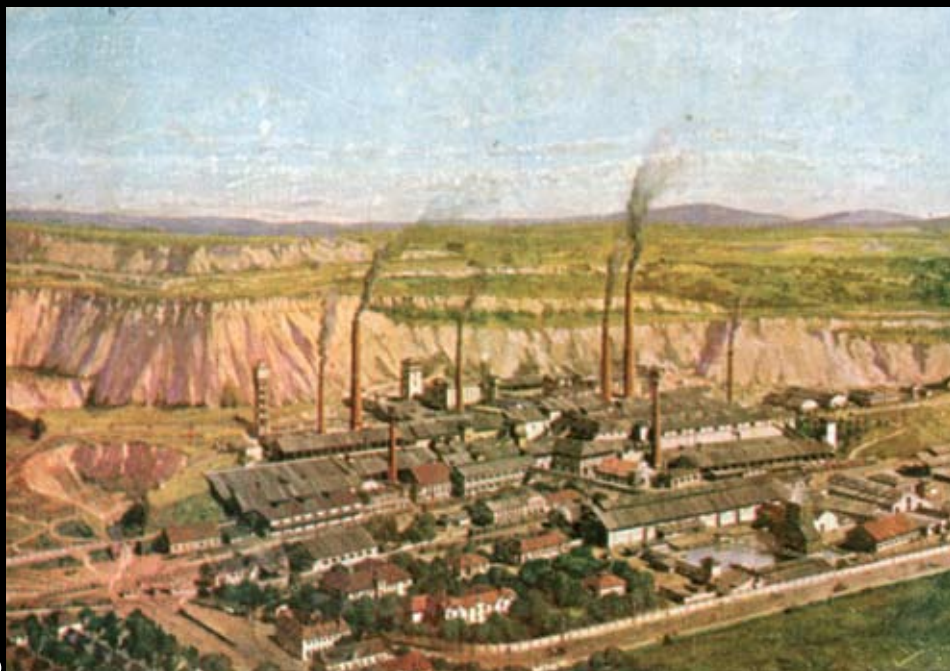
Крајем 1897. преминуо је Јосиф Чик. Већ 4. јануара 1898, на лицитацији, Оренштајн, Шпицер и Редлих купују Чикову фабрику. Две беочинске цементаре тако су,

❶ *Због огромних ишпореда у обнови земље, БФЦ је између два светска рата радила до крајњих граница производних могућности*

❷ *Колонија радника досељених за ишпоребе Цеменшаре*

Брига о људима

Радничка колонија БФЦ-а је пре Другог светског рата располагала са 650 станова, фабричком болницом са 30 кревета и салом за операције. Постојали су зубна амбуланта и радничко купатило, народна школа са пет и грађанска са четири разреда, шетрпска школа и забавиште. У школама је радило седам наставника, а похађало их око 400 ученика. Радници су могли да се разоноде у казину, биоскопу, спортском клубу. Уређена је и сопствена пекара, а магазин за снабдевање је радницима продавао робу испод тржишних цена. Храна у радничкој мензи била је веома квалитетна.

1

2

најзад, уједињене. Новооформљена фирма понеће назив Унија беочинских фабрика цемента „Редлих, Оренштајн и Шпицер”.

Године 1906. ликвидирана је ова ортачка фирма, а њену активу и пасиву преузело је новоосновано деоничарско друштво Беочинска творница цемента „Унион”. У оснивању друштва учествовала је својим капиталом и Угарска општа кредитна банка из Будимпеште, као и Аустријски општи кредитни завод (водећа банка Ротшилдове бечке куће). То привредно друштво гради и железничку пругу Беочин–Петроварадин, затим је даје у закуп Угарској државној железници. Изградња пруге убрзала је производњу и појефтинила цемент. Није више било претовара ни зимских ограничења у транспорту (и зими, када бродови због леда не плове, цемент је несметано могао бити превожен).

Године 1920, у новоствореној јужнословенској Краљевини, спроведена је национализација. Због огромних потреба у земљи разрушеној ратовима, производња је била усмерена првенствено на домаће тржиште. У пословање је унета и нова димензија, много се мислило на раднике.

ЗАДРУГАРСТВО

Удруживање у задруге, заједнице, привредна и друга друштва у беочинском крају је традиција. Није то био само економски и пословни чин, рационална процена сопствених интереса, него често и израз оног лепог старинског поимања солидарности и присности у заједници.

Био је 30. октобар 1899, истицала претпоследња година XIX века, када је у Черевиху основана Српска земљорадничка задруга. Већ 5. августа наредне године таква задруга основана је и у Беочину. Оснивачку приступницу новој дружини потписало је у први мах четрнаест Беочинаца, сваки „са једним уделом”. Прихватили су да ће „сви заједно, а сваки за себе солидарно јемчити у смислу наређења трговачког закона за све обавезе задруге”. На оснивачкој скупштини за председника је изабран Сима Милутиновић, за заменика Љубомир Мирковић, а за перовођу и пословођу Богдан Глумац, учитељ.

Крајем те године, 1900, задруга је примљена у Савез српских земљорадничких задруга у Аустро-Угарској. За почетак рада из централне касе српских задруга одобрен

❶ *Круи Фабрике
цементна, прва
четврти ХХ века*

❷ *Дворац
Оренштајна,
својласника БФЦ-а*

Прилагођавање

Због знатних потреба за људством у процесу производње цемента, радно способни су између светских ратова довођени из Лике, са Баније и Кордуна, из Босне, Херцеговине, Далмације... Иако су стизали из сасвим другачијег окружења и типа живота, иако су их мучили носталгија и старе бриге, нови радници цементаре су се, захваљујући бризи заједнице у коју су дошли, брзо уклапали у нову средину, економски осамостаљивали и у Беочину стицали свој трајни дом.

1

2

је Беочинцима кредит од 4.000 куна који је могао да се користи, писало је, „само у пољопривредне сврхе и то постепено, према најнужнијим потребама задруге”.

Убрзо по оснивању, у задругу се учланило 60 сељака. Могли да задрузи дају новац на штедњу уз камату од пет одсто, а задруга њима зајам до 600 круна Земљорадничка задруга је у Раковцу основана 1901, а у Сусеку 1905. За повест ове врсте удруживања у беочинској општини посебно је важна и занимљива година 1903. Тада је у Беочину основана необична Шумска заједница, а важну улогу у томе одиграла је Српска земљорадничка задруга из тог места.

Шумска заједница

Те 1903, 23. фебруара, шумска задруга основана је под називом „Својина шумских другова у Беочину”. Беочин је тада имао око три стотине кућа и у њима 1.900 душа. Посна земља на лапорцу није давала неки род, филоксера запретила да ће покосити винограде, неизвесност се надвила над свима. Шумску задругу тада оснивају махом сиромашни паори и виноградари. Удруживши се, купили су 509 јутара шуме на потесу од Беочина до виса на Бранковцу.

Како се то догодило?

Чувши да Јеврејин Крон, познати оновремени капиталиста, продаје велики шумски посед на Фрушкој гори, неколико виђенијих мештана, часних и поштених људи, предвођених учитељем Богданом Глумцем, окупило је Беочинце. Беседио је уча Гумац. Образложио зашто они, мештани, треба да купе шуму, да она остане њима на коришћење, као стални извор прихода, као сигурност, као помоћ у тешким годинама, и за потомке (јер ће шума „надживети нас и остати после нас”). Потом их замолио да ко је за устане и тако се изјасни о куповини. Устали су сви. За куповину шуме „Племићко добро”, тако се звао посед, гласало је свих 79 окупљених домаћина. Сачињен је уговор, дефинисана права и обавезе у газдовању шумом, која је заједничка и сваки сувласник има идеалан део.

Шума је купљена за 66.000 круна. Зајам у том износу дала је Српска банка из Загреба Српској земљорадничкој задрузи из Беочина. Правни послови поверени су адвокату др Јовану Јованићу. У име Беочинаца он је склопио уговор са власницима шуме Карлом Кроном из Новог Сада, Александром Леополдом и Лудвигом Лихтом из

❶ *Свечани дочек нових црквених звона у Черевнићу, 1920.*

❷ *Оригинални Уговор о оснивању Шумске заједнице, 1903.*

❸ *Капела у парку манастира Беочин, XX век, подигнута по пројекту чувеног архитекте Владимира Николића*

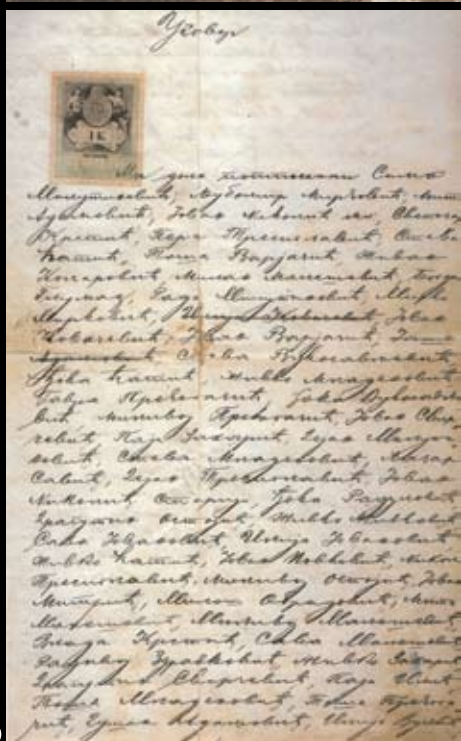
Уговор

У уговору на којем је утемељена Шумска заједница наводи се, између осталог, да ће чланови шуму заједнички поседовати и уживати, да ће „Шумски одбор” од 12 лица међу њима изабраних њоме управљати, да сваки члан „имаде један глас”, да је Одбор дужан да на сваких три месеца сазове Скупштину и положи јој рачуне, те да сав доходак од сече шуме или продаје стабала полаже Српској земљорадничкој задрузи све до потпуне исплате узетог зајма...

Ако неко од чланова напусти Беочин и настани се у другом месту, предвиђено је, губи право на уживање шуме, али зато добија на име свог дела 600 круна...

1

2

3

Сексарда. Писан је руком, на немачком језику, у седам кратких тачака. Све је унето у земљишне књиге. Грунтовничар је својим потписом и печатом, 28. априла 1903, потврдио да је све урађено како треба.

Беоцинци су постепено секли шуму. Дрва су продавали за огрев, а трупце за потпорне стубове рудника лапорца „Беоцинске фабрике цемента“ и за прагове пруге до Петроварадина. Дуг Српској банци у Загребу уредно су враћали и коначно 21. децембра 1920. добили од ње потврду да је све измирено. То је потврђено и у грунтовном уреду Котарског суда у Илоку, 5. јануара 1921. Од тада до данас 509 јутара шуме је приватно власништво. И данас доноси приходе праунуцима оснивача.

Истине ради, било је много покушаја да се та шума одузме. За нешто више од века, шума и њени власници променили су пет држава и правних система. Заједница је, међутим, остала јединствена, чувала се од спољних опасности, али „и од саме себе“.

Крсна слава Шумске заједнице је Лазарева субота.

Учитељ

Изузетну улогу у свему овоме имао је беоцински учитељ Богдан Глумац, „човек који је целог себе, али заиста, посвећивао свом народу“. Зато нека и о њему овде, право је, остане забележено.

Дуг је био његов животни пут од учитеља до судије окружног суда. Рођен 17. марта 1878. у Рачиновици, после завршетка Учитељске школе у Сомбору дошао је као двадесетогодишњак у Беоцин да писмености и животу учи сеоску децу и помаже њиховим родитељима. Помагала му је супруга Олга, такође учитељица. Имали су троје деце.

Ангажовали су га у школском одбору, задужили да својим знањем постане перовођа црквене скупштине и Српске земљорадничке задруге, а највише се истакао у оснивању Шумске заједнице. Он је окупио и убедио људе, практично сву реализацију преузео на себе, он саставио правила Заједнице која практично важе до данас, обезбедио зајам... Да би „убедио сељаке да постану газде“, и сам је, уз њих, купио један идеални део власништва, поставши један од седамдесетдеветорице.

„Генерације потомака оснивача Шумске заједнице и данас су му захвалне зато што је сиромашним паорима помогао да пристojно живе.“

❶ *Беоцин, главна улица, 1914.*

❷ *Општинска кућа у Беоцину, на разгледници из 1914.*

Одлазак

Упоредо са великим радом у школи и Шумској заједници, беоцински учитељ Богдан Глумац завршавао је Правни факултет у Загребу. Када је дипломирао, сели се у Сремске Карловце 1913. и почиње да ради у Краљевском котарском суду. За судију Окружног суда у Новом Саду постављен је 1919, а потом за судију Грађанског суда. У пензији је од 1929. Једно време се бавио адвокатуром. Умро је у Новом Саду 5. фебруара 1936, у 58. години.

1

2

МЕСТА У БЕОЧИНСКОЈ ОПШТИНИ

Беочин (са селом)

Насеље које Беочинци зову *Беочин град* је релативно младо. Настало је почетком XX века планским досељавањем радника и стручњака за потребе „Беочинске фабрике цемента“. Како смо већ описали, фабрика им је, нарочито између два светска рата, обезбедила одличне услове за живот и рад. У радничкој колонији било је тада 650 станова, постојали су народна, грађанска и шегртска школа, радничко купатило, биоскоп, спортски клубови, магазин за повлашћено снабдевање, пекара, менза, казино...

После Другог светског рата насеље се шири на исток, ничу вишеспратнице, наставља се велики прилив становништва са стране и пролетаризација домаћег, израћа обличје правог града. Радничка колонија израста у Беочин град и постаје привредни, културни, административни, друштвени и политички центар општине, са свим оним садржајима које такав статус подразумева у другој половини XX века.

Данас је то просперитетна варош на 15 километара од Новог Сада, са преко осам хиљада становника, седиште општине која их има близу 17 хиљада. И овде су житељи великом већином Срби. Живе у 2.774 домаћинства, статистички их има 2,9 по дому, просечна старост им је 37,3 године.

Беочин село је месна заједница удаљена непуна два километра од града Беочина, практично срасла са њим. Пре подизања фабрике цемента било је то познато пољопривредно насеље, са развијеним виноградарством. Први писани документ о селу датира из 1437. године. Дошавши да шири католичанство међу православцима, више пута овде помињани папин инквизитор Јаков де Марчин забележио је да ту живи доста Срба. И у време Турака село је било насељено Србима. Ефендији у Београду плаћали су *десетшак* (десетину од сваког приноса) и још 30 форинти годишње за свако газдинство. Уз то, плаћали су и царски порез у вредности једног златника.

На основу дозволе Арсенија Чарнојевића, монаси из Раче подринске дошли су у опустошени и порушени манастир Беочин. Прво су подигли једну дрвену црквицу, а касније, 1732, саграђена је нова (обновљена 1893). Манастирско имање су бранили, одржавали и на њему радили

- ❶ *Плажа у Беочину*
- ❷ *Градски парк*
- ❸ *Беочин:*
- ❹ *Призори*
- ❺ *из вароши*
- ❻

Наредба

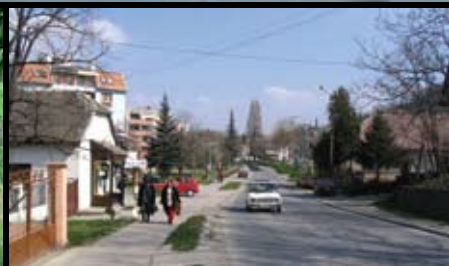
По наредби аустријске царице и мађарске краљице Марије Терезије (1717-1780), из династије Хабзбурга-Лотарингена, свако српско село у њеном царству морало је на сваких 100 становника имати бар једног свештеника.

1

2

4

5

3

6

и рњаворци, насељени око светиње. Манастирске шуме биле су и познато ловиште. И овде је у лов на орлове долазио аустријски престолонаследник Рудолф (трагично скончао у замку Мајерлинг са грофицом Маријом Вечером). Одлично беше и манастирско вино, а најпознатије, веома цењено и у Европи, било је оно са брега Танцош. Предање вели да се уз то заносно и разиграно вино толико веселило и играло да су целом брегу дали такво име, Танцош (од словенског глагола *танцовати*, играти, плесати).

У селу се све из корена променило кад је саграђена фабрика цемента. У необичном заносу, сељаци су доста јефтино продавали земљу, можда и недовољно свесни вредности лапора и кречњака. Они најсиромашнији напуштали су њиве и одлазили у фабрику да раде тешке послове. А то је данас већ историја града а не села Беочин, који су одавно међусобно срасли и стопили се.

„Данас село Беочин броји око 1.500 становника у око 400 домаћинстава. Већи део становништва ради у беочинским колективима, док је мањи део запослен у Новом Саду. Искључиво пољопривредом бави се један мањи део становништва, али је то за скоро свако домаћинство у Беочину допунска делатност”, вели савремена општинска хроника. „Село има вртић, предшколско одељење, основну школу до четвртог разреда, Дом културе са огранком библиотеке, земљорадничку задругу, сточну пијацу, расадник, кафану. Поред изграђене канализационе мреже, Беочин има урађену гасификацију, телефонију, може се похвалити да је међу првим месним заједницама у Војводини добио и кабловско-дистрибутивни систем са 40 телевизијских програма.”

На ободу месне заједнице налазе се, поред расадника, излетишта Хладне воде и Рим, у власништву „Шумске заједнице”.

Крсна слава села је Преображење Господње (19. август), коју мештани славе и као Дан месне заједнице.

Черевих

Господско село. Често га тако називају због културног и историјског наслеђа које баштини, а можда још више због његових чувених житеља који су славу родног места пронели надалеко. Никло је на ушћу Черевихког потока у Дунав, седам километара од Беочина и 24 од Новог Сада. На простору од 3.264 хектара живи 2.826 становника у 1.019 домаћинстава. Великом већином су Срби (81 од-

- ❶ Два погледа на
- ❷ центар Черевиха

Путописци

Из описа Черевиха који је сачинио аустријски посланик Левин 1571, као и нешто ранијег путописа бискупа Антуна Вранчића (1553), види се да је католички живаљ тада већ био напустио ово подручје. Српско православно становништво је остало, али се привремено повукло дубље у шуму, држећи се даље од главних друмова којима пролазе турске трупе и харачлије. Према овим сведочењима, черевихки каштел је у рушевинама, католичке цркве су претворене у цамије, самостани у коњушнице.

1

2

сто), који су то место населили још у VII веку. Данас је то друго по величини место у беочинској општини.

У средњем веку ово место, настало као познато трговиште, срећемо под именима *Villa Chervet*, *Castrum Chereug*, *Oppidum Chernjeg*, *Chernjhuyg*, *Cserlegg*, *Thericos*... Мађари су га звали *Csorog* или *Cserog*. Има неколико тумачења о пореклу имена. Неки сматрају да је назив потекао од мађарске речи *cserovicz* (бистра вода). Академик проф. др Бранислав Букуров, доктор географских наука и добар зналац мађарског језика, који се бавио и топономастиком, каже да је Черевих име добио по дрвету цер, јер је овдашње првобитно утврђење било у церовој шуми.

Први писани помен овога места је из 1237. године. Осмог јула те године, у донационој исправи Беле IV, којом дарује конфисковане поседе чанадског жупана Петра цистерцитском самостану у Укурду (Белафонсу, данашњем Петроварадину), Черевих се помиње као *Villa Chernjet*.

У папским десетинарским листинама од 1332-1337. помиње се свештеник Николаус де Чериг, који плаћа пола марке у сребру. Због заслуга у борбама, угарски краљ је Горјанског (*Garaia*), дипломом од 27. августа 1320, поставио за мачванског бана и доделио му бодрошку, вуковску и сремску жупанију са Черевихем. Горјански у овом месту гради утврђење са каштелом, па се већ 1339. оно помиње као *Castelanus Castri Chereug*, што значи да се ту налази утврђење.

У папским десетинарским листинама из 1372, помиње се и „Црква блаженог Петра... испод града Черевиха у калочкој дијецези”. Исте године одобрено је Николи I Горјанском да подигне самостан за 12 монаха. Према истим подацима, самостан је био готов за три године, па папа Гргур VI дозвољава Николи I да самостан преда фрањевцима из Босне. Николу I наслеђују синови Ладилав и Никола II; овај други добија у посед Черевих.

Помиње се да је и краљ Зигмунд Луксембуршки, касније цар, више пута боравио у месту које се данас зове Черевих, као и да је краљ Матија Корвин 1478. доделио овдашњем самостану извесна добра, одредивши посебног надзорника да управља њима („*Provisor Curiae in Chernjelegg*”). Из исте године је и опис Черевиха: ту је од камена зидана црква посвећена Блаженој Девици Марији, без торња, и дрвена Капела Пресветог Тројства. Латински извори не помињу православну цркву, иако се наводи да је у месту 86 целих и 41 половина слободњачких курија,

❶ Черевих,
најпознатија
ианорама
овој месџа

Пустош и оџајџи

И други путници у XVI веку остављају по који податак о беочинском крају. Герлах (1573) помиње Черевих као запустели градић, Швајгер (1577) поред разваљеног градића помиње и село настањено Србима и Турцима, Лубенау осим тврђаве, од које су остали само зидови, помиње и велико село испод ње.

те да се Черевих дели на мађарски и српски део. Смрћу последњег Горјанског, 1482, Черевих уз остале поседе добија Иван Корвин и држи та властелинства до своје смрти, 1504. По његовој опоруци, Черевих добија Имре Терек. Седамнаест година касније, 1521, њему су ови поседе конфисковани. Ипак, успева да се врати у посед и ту остане до брзог и кобног доласка Турака.

У време похода турског султана Сулејмана, године 1521, у низу разорених сремских утврђења је и Черевих. У време Мохачког похода, 1526, Черевих је освојен без борбе. Накратко га је ослободио цар Јован Ненад Црни, у необичној и узбудљивој историјској епизоди о којој се живо приповеда до дана данашњег.

У најстаријем попису Срема, из 1546, Черевих се помиње као село-варош. Броји 28 обичних и 6 удовичких домаћинстава; уписано је још 6 матролоса и један кнез. Гаји се пшеница, постоје и две воденице, веома је заступљено виноградарство. Српско становништво узгаја свиње.

После првих таласа турске најезде и пустошења, и поред успостављања њихове управе, места у околини Беочина попримила су изразито српски карактер, попут Сусека или Свилоша. Припадала су, углавном, илочкиј нахији, а ова, опет, спадала у сремски санџакат.

Након ослобођења од Турака, године 1688, као посед мачем освојен, дакле коморски посед, Черевих је углавном ушао у састав футошког властелинства. Оно што није било у саставу овог властелинства неоактивистичка комисија је током 1714-1715. оставила комори. Комора је почела да обрађује ту земљу за свој рачун, али такав начин привређивања је доносио само губитке. Стога је земља понуђена у најам или на продају.

Године 1723. цео посед је у власништву футошког властелина барона Нехема. Његове ћерке-наследнице уступају посед грофу Батлеру. Током целог XVIII века посед пролази кроз многе руке, а честе су жалбе и побуне сељака против рђавих закупаца.

Забележено је да је за време Кочине крајине, односно током Аустро-турског рата 1788-1791, у Черевих пребегло педесетак људи.

Године 1801. властелинство прелази у руке државног судије Брунсвика, а потом његове жене и његових ћерки, које газдују и 1848. Једна од њих се удала за грофа Котека, па та породица улази у посед и остаје све до слома Аустро-Угарске 1918. Грофице Шенборн су у поседу до 1929, када посед продају.

- ❶ *Капија и шорањ черевихке Цркве свештој Саве, симбола села*

Храмови

Интересантно, српски православни храм у Черевиху је посвећен светом Симеону Мироточивом и светом Сави Српском. Има богат иконостас и вредно сликарство, богослужбене књиге и летопис који је важна грађа за историју беочинског краја. У једном извештају Карловачке епархије из 1732. помиње се и камена црква у Черевиху, грађена 1700. Наводи се да је покривена даском и трошна. Године 1765. се помиње црква од цигала; у попису из 1766. прецизира се да је она подигнута 1744, а освешћена 20. јула 1751.

Године 1745. Черевих је развојачен (укинута граница) и улази у састав Сремске жупаније. До 1848. у њему је седиште поджупана. Католичка жупа је основана 1752, матичне књиге се воде од 1740, али су изгореле у великом пожару 1812. Садашња католичка црква потиче из 1744, а патронатску дужност обављао је футошки властелин.

Черевихани су некада били добри мајстори. Тако, било је абација, ковача, млинара, зидара, свилара... Били су познати и као трговци. И све те напредне газде хтедоше да школују своју децу, па је тако 1742. године отворена прва основна школа при Цркви светог Саве. Према подацима Карловачке митрополије, још две деценије раније, 1723, православни монаси беху отворили једноразредну основну школу у којој су учени веронаука, часловац и црквено појање. Потом је, видимо, школа нарастала, следећи време и потребе. Поткрај XVIII века имала је пет разреда. Већ касније, крајем XIX, у школу је кренула и женска младеж. Велики добротвор Матице српске трговац Атанасије Герески, Черевиханин, купио је за те намене једну кућу.

Спомињемо све ово и зато да би јасније било откуда је у том маленом месту крај Дунава у XIX и XX веку толико учених људи и господи.

Долазио је у Черевих и аустријски престолонаследник Рудолф Хабзбуршки са зоологом Алфредом Бремелом. Приређен је тада, у научне сврхе, и посебан лов: требало је да се утврди да ли су „сури орао” и „златаш” иста птица. Хронике веле да је у то доба много финог света овде долазило у лов, јер је Фрушка гора била обилно ловиште, пуно изазова.

Године 1900. у Черевиху је приређен дотад невиђен дочек Марку Миљанову (1833-1901), знаменитом српском песнику и војводи из Црне Горе.

Године 1906. овде је основано Соколско друштво, по узору на чешки покрет др Мирослава Тирша, творца „теловеженог система” (гимнастика).

У Черевиху, било је то о Великој Госпојини (28. август) 1886, запевао је први црквени хор у беочинском крају. И Певачко друштво, сем током Првог и Другог светског рата, било је веома активно. После је некако утихнуло, изгубило се, али је пре три деценије поново формиран хор при сеоском културно-уметничком друштву, а недавно, опет, и у черевихкој православној цркви.

Мало је села у Србији која се, попут Черевиха, могу похвалити Завичајним музејом. Овде је он отворен 1980. Поставка хронолошки прати развој места, почев од архе-

Черевих:

- 1 *Аиошека „Ког Светиој Духа”, основана давне 1888.*
- 2 *Крст на раскрићу*
- 3 *Римокаатолика црква*
- 4 *Месна заједница*

Турски Черевих

У турско доба, највише података о Черевиху оставља чувени путописац Евлија Челебија. Године 1665, он бележи да је Черевих паланка са седамдесет да-ском покривених кућа, да има џамију, текију, неколико ханова, мектеба и медресу, већи број дућана, мусафир хан и пристаниште на Дунаву. У месту постоји нијабет (ис-постава) илочког кадилука, власт и дидзар са по 50 аскера. Место припада сремском санџакату и као „живи шехер” повезано је са Футогом, скелом преко Дунава.

1

2

3

4

олошких ископина и збирке фосила, па све до живота и дела знаменитих Черевихана. Ту се чувају рукописи песника Јована Грчића Миленка, легати сликара Миленка Шербана и вајара Јована Солдатовића.

„Насеље Черевих дало је нашем народу бројне интелектуалце, научнике, професоре, лекаре, правнике, економисте, вредне привреднике, фрушкогорског славуја и народног песника, учеснике Мајске скупштине 1848, српске добровољце 1914-1918, врхунске соколе, филмског и оперског уметника, истакнутог сликара и вајара, чланове хора и три угледна српска добротвора Матице српске, Српске гимназије и завичајног Черевиха”, пише Лепосава Кљаић у прологу своје монографије *Черевих* (Нови Сад, 2007). „Черевих је међу првим насељима у Срему имао Земљорадничку, Виноградарску и Занатску задругу, затим Задругу за електрификацију, и све су биле повезане са централама у Новом Саду. Имао је Каменолом, Рудник лигнита, Добровољно ватрогасно друштво, Ловачко друштво, пристаниште на Дунаву...”

А официјелна општинска хроника: „Черевихани данас слободно време испуњавају ангажовањем у фудбалском и шаховском клубу ‘Сремац’, ловачком удружењу и добровољном ватрогасном друштву. Село има пошту, основну школу до четвртог разреда, предшколско одељење и амбуланту... Има православну, римокатоличку, адвентистичку и назаренску цркву. Поред православног, римокатоличког и назаренског, у Черевиху постоји и јеврејско гробље. Крсна слава села и Дан месне заједнице је Свети Прокопије (21. јула).”

Из Черевиха полази пут ка Националном парку „Фрушка гора”. Њиме се долази и до познатих одмаралишта Тестера и Андревлје. На западном излазу из села, према Банаштору, уз Дунав се протеже познато викенд насеље.

Шакотинац и Бразилија су насеља која се наслањају на Черевих, практично су његов део, али званично не. Бразилија је уз магистрални пут, а Шакотинац на истоименом потоку, на источној страни села, према Беочину.

Раковац

Село на крајњем истоку беочинске општине, четири километра од града према Новом Саду, у фрушкогорским брдима, на Раковачком потоку. У њему живи 1.989 становника, у 683 домаћинства, скоро у потпуности српске националности. Заузима површину од 2.045 хектара. Настало је као прњавор манастира Раковац, саграђеног у XVI веку.

- ❶ *Еко-ејно клуб*
- ❷ *у Черевиху и*
- ❸ *карактеристични*
призори из места

Цар Јован Ненад

Појавио се усред општег расула државе и страшног пострадања народа. Представио се као „цар Јован Ненад, потомак Немањића”, тврдио да га је „Бог послао”. Стао је наспрам бујице, окупио војску, отпочео борбу против Турака. За кратко време ослободио Бачку, Суботицу прогласио престоницом, део војске пребацио у Срем. Крајем 1526. ослобађа од Турака тврђаве Банаштор и Черевих, са свим околним насељима. „Црномањаст, орловског носа, средњег раста, витког стаса, оштрог ума, љубазан, речит и убедљив, енергичан, неуморан, изузетно моралан и побожан, ноћу је спавао два сата, а трећег се Богу молио.” Убијен је из заседе у борбама за угарску круну, 26. јула 1527. Све што је ослободио, Турци су убрзо поново заузели.

1

2

3

Ратне 1943. хрватске окупационе власти разориле су манастир Раковац, спалиле село, побиле скоро све житеље. После рата, ближе Дунаву, подигнут је нови Раковац. Првобитни део села зове се данас Стари Раковац.

О месту Раковац нема релевантних података практично све до градње манастира. Помиње се да је угарски краљ Матија Корвин 1471. поставио Вука (Гргуровића) Бранковића за српског деспота „у јужним деловима Угарске, према Турцима”, у намери да тако осигура границу. Пошто је краљ баш у то време водио борбе за престо против Беча, та врста сигурности била му је још важнија. По смрти Вука Бранковића (Змаја Огњеног Вука), деспот 1485. постаје Ђорђе Бранковић, син деспота Стефана Слепог. Године 1496. он се замонашио, узевши име Максим, а деспот је постао његов брат Јован, који столује у Купинику (данашње Купиново). На молбу свог коморника Раке, за кога се везује подизање и само име манастира, деспот Јован је даривао манастир и селом Лединци.

Раковац је ослобођен од Турака 1687. Пет година касније, 1692, игуман Теофан започиње обнову манастира. Из Србије 1704. долазе монаси који ту обнову довршавају.

Уз манастир су се првобитно населили прњаворци (пронијари), који су опслуживали манастир и бранили га, ако устреба. После ослобођења од Турака, они су саградили куће на земљишту које је цар даровао манастиру, а обрађивали су и манастирску земљу. Како је број прњавораца растао, временом је, после укидања феудалних односа, настала општина Раковац.

Године 1734, манастир је имао 43 прњаворске фамилије. Две деценије касније, 1754, било их је 24, а 1770 њих 29. За време Кочине крајине и овамо се населило педесетак људи (неки извори тврде да их је било тачно 48).

Царица Марија Терезија је 1775. тражила да се односи прњавораца са манастирима уреде и утврде. Међутим, овде је то извршено тек 1802, *Раковачком конвенцијом*. Манастир је и са околним племићима имао спорове око међа и поседа, па је разграничење извршено 1757. године (*Фекетијева конвенција*, по Ђури или Ђерђу Фекетеу).

Године 1853. укинута су феудални односи. (...)

„Раковац је данас модерно село”, вели хроника. „Поред месне канцеларије, има и амбуланту Дома здравља „Душан Савић Дода” из Беочина, као и четвороразредну испоставу беочинске Основне школе „Јован Грчић Миленко”, коју похађа око 90 ученика. Предшколска уста-

Раковац:

- 1 Манастир
- 2 Главна улица
- 3 Месна заједница
- 4 Школа

Дим

У турско доба, хришћанско становништво беочинског краја плаћало је Турцима харач (порез). У Бачкој је харач разрезиван по капији, а у Срему по ојаку. Стога су Сремци тај харач звали *димница*.

1

2

3

4

нова „Љуба Станковић“ из Беочина овде има једну групу полазника. Поред манастира Раковац, као споменик културе у овој месној заједници постоје још два спомен обележја (једно у Старом Раковцу, друго на Стручици). У Раковцу постоји значајан број средњих и малих предузећа, који у доброј мери доприносе смањењу броја незапослених. Кроз Раковац пролазе два Регионална пута, железничка пруга, водовод, телефонија, гасификација, канализација. Тако уређеном инфраструктуром створени су предуслови за развој привреде и ширење насеља.”

Крсна слава и Дан месне заједнице су Свети врач Козма и Дамјан (14. јул).

Сусек

Највеће и једно од најстаријих насеља беочинске општине, на самом западном рубу њене територије, на путу према Илоку. Удаљено од Беочина 20 километара, последње је место на ту страну до којег вози приградски саобраћај Новог Сада. Простире се на 3.941 хектар (нешто више од петине укупне површине општине. Село је подунавско, има око 1.200 становника, у 370 домаћинстава. Сточарско је, са три до пет хиљада грла стоке (говед, овце, свиње), што је највише у општини по глави становника. Крајем априла овде се приређује изложба стоке, која привлачи велики број узгајивача и купаца.”

Кроз село протичу потоци Чедомир и Лишвар. Некада ту беше густа шума. Да би никло насеље, она је *сасецана*, у њој је направљен велики *усек*. Неки сматрају да је управо од тих српских речи, *Сасек* или *Усек*, изведено и име места. По другој верзији, име потиче од тога што Дунав баш ту прави дубок *усек* у обали под планином. Будући да село од старине има обележје српског, ове верзије, биће, нису неосноване.

У средњовековним документима, латинским и мађарским, помиње се као *Sizsezeg*, *Sizsljuech*, *Sylsek*, *Zilsek*, *Zilzagh*. Место *Szilsezeg*, зна се, лежало је неких 6 километара од данашњег Сусека, у шуми на потезу данашњих Црквина. У време најезде Турака порушено је, а становништво се склонило и раселило. Највећи број житеља је куће померио ближе Дунаву, због могућности рибарења, а било је и ближе главном друму. Трагови кажу да је насеље овде постојало још у римско доба, у оквиру тадашњег дунавског *Лимеса* империје (утврђење *Cognacum*). У такве трагове спадају, свакако, римски надгробник и жртве-

Сусек:

- ① Дом културе
- ② Сала ОШ „Јован Појовић”

Задруга

Још 1897. у Сусеку је основана прва земљорадничка задруга, која постоји до данас. Има око 300 коопераната и 72 задругара. У задружној својини је 86 хектара пољопривредног земљишта, 200 хектара у државној. Подни магацин и силос су капацитета 250 тона. Производи се и откупљује више ратарских култура, које се онда продају већим прерађивачима у Војводини.

1

2

ник посвећен Дијани, откривени на путу између Сусека и Илока, као и више ситних предмета из тог периода.

У средњем веку, Сусек је у потпуности био стављен у функцију одбране илочке тврђаве, у чијој се близини налази, и делио је судбину тог града. Године 1307. као господар Сусека помиње се мештар Никола, из племена Чак. Господари се доцније мењају. У папским десетинарским листинама из 1332-1337. године, укњижено је да је свештеник Георгије из Szilszeg-а платио дажбине за тај период. Браћа Имре и Ладислав Ујлаки (Илочки) помињу се као поседници Сусека почетком XV века, 1410. и 1417. године. Ујлакијеви доста дуго држе Сусек, међу осталим поседима, а до Турака се као поседник помиње још једино Јован Запоља.

Иако је у средњем веку био утврђен, а 1445. се, према неким подацима, помиње као знатно насељен, у време турског надирања Сусек је нестао без трага. У најстаријем турском попису не налазимо ово место, него тек 1566-67, када има 28 обичних домаћинстава, једно удовичко, по једног кнеза и свештеника. Има статус села. Слично стање, са незнатним осцилацијама, бележи се и у свим каснијим пописима током турске владавине.

Лудвиг Баденски је 12. јула 1688. заузео Илок, пар да-на доцније и Сусек.

Касније село улази у састав Одескалцијевог Срема, а 1737. долази до реформе урбаријалног система. Том приликом, ово властелинство је подељено на два: горњосремско (Илочко), у које је потпао и Сусек, те доњосремско (Иришко). Према тада извршеном попису, првом после два века, у Сусеку постоји 97 домаћинстава. У њима су деветорица ожењене браће или синова, тројица неожењених синова старијих од 15 година, шест удовица са поседом и тројица занатлија. Сви су Срби. Поред људи, пописани су сва земља и стока.

Тај систем из 1737. важио је до почетка XIX века. Тада Сусек добија судију или кнеза који управља местом. Бира га властелин од предложених три кандидата. Године 1848. укинути су феудални односи, али та одлука ступа на снагу тек 1851, када је поново реформисан цео систем. Сусек је располагао довољном имовином да би могао постати општина. Њиме управља општински одбор од 6 изабраних лица. Право да их бирају имали су мештани који плаћају порез од најмање 3 форинте годишње, затим они који не живе у месту али имају ту неку некретнину на коју плаћају најмање 6 форинти годишњег пореза. Овај систем оста-

- ① Рибњак и познати
- ② чарда у Сусеку

Рибњак и остало

Вазда су се Сусечани и за риболов занимали. Из њиховог рибњака, смештеног у дунавском лиману, на површини од 140 хектара, годишње се излови до 15 тона шарана. Има, богме, и штука, сомова, тол-столобика, амура... У околини села су и колоније птица. Има ту чапљи, рода, гњу-раца, дивљих патки, гусака. У ловишту има срна, кошута, дивљих свиња, лисица. Сваке године овде се организује и позната манифестација „Лов на шакала”.

1

2

је на снази до 1861, када је све враћено на стање из 1848. Шест година касније, 1867, опет је уведен нови систем. Стање је на дужи рок регулисано и стабилизовано тек 1870. (Решења из те реформе потрајаће до 1922. године.)

Године 1886, село је припојено котару (срезу) Илочком.

У Сусеку, великом већином српском селу, постоји стара Црква архангела Гаврила. Барокни иконостас је 1779. осликао чувени Теодор Крачун. У цркви се чува низ светиња, а такав третман има и застава овдашњих српских добровољаца који су у Првом светском рату одбили аустро-угарску мобилизацију и ставили се на располагање Србији. Током Другог светског рата, због отпора хрватској окупацији, у усташким логорима зверски је уморено 326 Сусечана.

У сливу потока Чедомир и Лишвар су оранице. Некада је стоке било толико да је један пастир морао чувати само краве, други волове, док је чикош напасао коње. Данас се ради друкчије, али стоке не мањка. Храна је овде, кажу, потпуно природна. Таква је и вода са Дољана и Беоог врела. Имају и гасовод средњег притиска.

„Сусечани су заинтересовани за сеоски туризам. Планирају стварање туристичког комплекса на Рибаку, где се налази велики број рибарских викенд кућа”, наводи данашња општинска хроника. „Село има осморазредну основну школу „Јован Поповић”, коју од петог до осмог разреда коју похађају и ђаци из околних места беочинске општине, из Луга, Свилоша и Грабова. Сусек има пошту, амбуланту, недавно изграђену вишенаменску салу и спортску дворану при основној школи. Фудбалски клуб „Партизан” и одбојкашки клуб, као и бројна удружења (попут ловаца или фолклорне секције), стедиште су пре свега младих Сусечана.”

Крсна слава и Дан месне заједнице је Свети архангел Гаврило (26. јул).

Луг

Основано 1902, Луг је доскора био најмлађе насеље у беочинској општини. Настало је у фрушкогорским брдима, шест километара од Дунава и пута Беочин-Илок, 25 од Беочина. На простору од 996,5 хектара је 241 домаћинство, са 801 становником. Највећи број њих су Словаци.

Почетком XX века гроф Одескалки је желео да интензивира коришћење шуме на том простору и прошири

Луи:

- 1 *Карактеристична стара кућа*
- 2 *Словачка евангелистичка црква*

Дрвосече

Кнез Артур Одескалки Сремски (1836-1925), који је у власништву имао око 25.000 јутара (око 14.000 хектара) сремске земље, стално је крчио шуму и ширио обрадиве површине. Дрвосече је доводио из словачких села Гложен, Бачки Петровац и Кулпин. Да не би стално путовали кућама, кнез им, кад су посекали део шуме звани Луг, дозволи да ту купе мало земље и саграде колибе. Та 1902. данас се сматра годином оснивања села Луг. Домаћини и вредни, убрзо су подigli и цркву, школу, достигли стандард околних српских села, са којима и сада одлично сарађују. Данас је то модерно и уредно село.

1

2

плодно тло. Стога је позвао раднике, пре свих дрвосече, углавном Словаке, да искрче овдашњи фрушкогорски луг и населе се на том простору. Дрвосечама је понудио окућнице и по парче земље у атару, уз отплату на рате. Многи су то оберучке прихватили и 1902. прве словачке породице из Гложана, Петровца, Кулпина и Челарева долазе на Фрушку гору. Тако је настало и тако име добило ово село.

На подручју где се планинске стране преко лесне заравни спуштају на Дунав, на надморској висини од 240 до 160 метара, са три стране окружен липовом шумом, Луг је заправо нагнут ка северу и недогледној равници. Лужани се углавном баве пољопривредом и грађевинарством. Прочули су се и као пчелари (имају више кошница него становника). Познати су и по словачком кулену, „оном љутом, што пали непца и омамљује чула”.

У селу постоји Дом културе, у коме већ 25 година делује Културно-уметничко друштво „Младост”. Овенчано бројним републичким и покрајинским наградама, негује живописне словачке игре и песме. Хроника: „Луг данас има четворогодишњу школу са предшколским одељењем, амбуланту, пошту, Дом културе, новоизграђену цркву са црквеним домом, бетониране путеве у свим улицама, постављену уличну расвету, водоводну и канализациону мрежу, четири продавнице, два кафеа и спортски бифе. Своје слободно време мештани употпуњују и кроз активности у фудбалском клубу „Пољана”, ловачком друштву „Јединство”, Удружењу пчелара, месној организацији Матице словачке...”

Када су 1943. године околна села била спаљена, а Луг остао нетакнут, јер је био скрајнут од главних путева, многе породице из Сусека, Свилоша, па и Лежимира, нашле су уточиште међу Лужанима. Међутим, 5. октобра 1943. у Луг упадају гестаповци и „козаци” (Хитлерови војници из прибалтичких република) у потрази за борцима покрета отпора. Изгледа да је интервенција илочких свештеника Вереша и Танцикача, заправо њихова гаранција да у збегу нема припадника наоружаних герилских формација, у последњи час спасла становништво од још једног погрома. Тај дан, 5. октобар, Лужани славе као сеску славу (*кирбај*).

Банаштор

Једно од најстаријих сремских насеља, налази се на путу који од Петроварадина води уз Дунав, десном обалом, 12 километара после Беочина. Од Новог Сада је удаљено

❶ *Жијишије у лушком ашару*

❷ *Скела у Баноштору*

После свега

Проинули су векови, ништа није као некад, нестали су и последњи трагови старе тврђаве, мењала се царства и народи, али остало је ово село на месту где се потоци Текениш и Читлук спајају са алувијалном равни Дунава. Данас овде живи око осам стотина становника (94 одсто српске националности), у 311 домаћинстава. Просечна старост је непуних 45 година (43,7 код мушкараца, 45,5 код жена).

1

2

28 километара. Наспрам, на другој обали реке, налази се Бегеч, у који се, од давнина, стиже скелом. Први помени Баноштора датирају из VII века: ту се налазио римски град Малата, или Бононија. Поред је био пут који је од Земуна, преко Сланкамена и Петроварадина, водио до Ос(и)јека.

У средњем веку место се помиње као *Ko* (камен), *Kи*, *Knj*, *Kenje*, *Cuhet*, *Cuher*, *Ko*, *Kovi*, *Bani Monasterium*. У XII веку, од 1142. до 1163, тврђаву је овде обновио и доградио српски принц Белуш, син великог жупана Уроша, стриц Стефана Немање. Средњовековни документи указују да је Белуш, уз тврђаву, саградио и манастир. Пошто је он био и угарски палатин, са титулом бана, од тог времена ово место названо је Бан Моноштра (Банов Манастир). По свој прилици, Белуш је овде и сахрањен. Латински извори из тог века указују да су у манастир најпре били уведени бенедиктинци, а касније га преузимају каноници св. Абре.

Папа Гргур IX, по неким подацима 1229, по другој верзији 1239, сместио је у Баноштор седиште бискупије сремске, јер калочки бискуп није могао да успешно обавља свој посао. Тада саграђена црква – тробродна базилика коју су Турци разорили – очито је била импресивних димензија за оно време. На месту где се налазила подигнута је садашња католичка црква. Ова црква, као и цело место и околина, пострадала је од Татара 1241. године. Касније је увелико изгубила на значају и није више била једино, него једно од два седишта бискупије.

Већ око 1300. године, насеље има значај трговачког и занатског места, па се негде помиње и као *civitas* (град). За време српских краљева Драгутина и Милутина, који у једном периоду владају Сремом, манастир у Баноштору је под јурисдикцијом Пећке архиепископије, односно епископа мачванског.

Како се у другој половини XIV века Сремом шире богумилство и хуситско учење, из Рима је, спомињали смо, послат инквизитор Јаков од Марке да свим могућим средствима ојача положај и утицај католичке цркве. Његова методологија била је таква да је дошао у директне сукобе са становништвом.

После више упада, Турци 1526. године (од 28. јула до 15. августа) заузимају цео простор од Петроварадина до Осека. И Баноштор, тада доминантно српски, по свој прилици разорен је у том налету; хроника из 1550. помиње га као порушеног и запустелог. Кратко ослобођење под царем Јованом Ненадом Црним било је само један блесак у дугој тами.

❶ „А лађе њролазе,
оне неће чекаџи“:
На Дунаву ког
Баноштора

❷ То се не раздваја,

❸ „не ваља се“:

❹ Вински њогрум,
џамбураџи и
виноград у
Баноштору

Како год, вино

У виногорју баношторском, на 35 хектара гаје италијански ризлинг, шардоне је на осам и жупљанка на два хектара. Године 2007. општина је дала у закуп (на 15 година) новооснованим Фрушкогорским виноградима „Баноштор“ да обнове засаде и на слободним површинама подигну нове винограде, са аутохтоним сортама грожђа (сорте совиньона и траминца за бела вина, а франковке и црног бургундца за црвена), те да на старим традицијама заснују модеран поглед на вино.

1

2

3

4

У првом турском попису из 1546, Баноштор је село-варош, у коме је 15 кућа, један кнез и један матролос, и сви су Срби. Забележен је приход од рибе, скеле, два млина и пољопривредних производа карактеристичних за ово подручје.

Касније долази до пораста броја становника. У време Селима II (1524-1574), Баноштор има статус села. Уз 49 хришћанских домаћинстава, ту је и 10 муслиманских. Међу хришћанима је један православни свештеник. Промет на скели је интензиван. Постојала је и џамија. Муслимани су се углавном бавили поправљањем бродова и били ослобођени кулука, као и неких пореза.

Путописац из половине XVI века описује, на овом месту, разорено село и градић Wonost. И секретар аустријског посланства Прандштетер је оставио запис о разореној баношторској тврђави. У време проласка Евлије Челебије овде је постојала паланка са диздаром и око четрдесет војника, џамија и око стотину ћерамидом покривених кућа. Утврђење је доцније нестало без трага.

После ослобођења од Турака, у месту су само Срби, што се види по попису из 1736-37, као и по извештају од 15. октобра 1733. године. Године 1732. камена џамија, саграђена од материјала порушене цркве, опет је преобликована у цркву и посвећена светом Георгију. На освећењу је богослужио митрополит Стефан Стратимировић (1757-1836).

Више од 150 хектара земљишта овде је под виноградима. Уз њих, обнавља се племениташтво вина овога краја. Подигнуто је двадесетак занимљивих малих винарија и подрума. Неки од њих, као што је „Бононија”, винарска кућа породице Шијачки, опремљени су савременим пресама и пунионицама и имају годишњу производњу вина већу од 10.000 литара. Уз најаву, примају и мање групе туриста. Не заборавља се, при том, да уз баношторска вина иде и добар залагај, пре свега одличан овдашњи домаћи сир.

У Баноштору ради и Земљорадничка задруга „Грозд”, у коју су укључени и сељаци из Грабова. Поседује око 250 хектара земљишта (235 хектара државног, око 20 хектара задружног). Са 80-так кооперанта организује производњу семенског сунцокрета, пшенице, кукуруза и соје.

Житеље Баноштора окупљају ловачко удружење и фудбалски клуб „Пролетер”. Село има неколико продавница, бензинску пумпу, пошту, здравствену амбуланту, основну школу до четвртог разреда, месну канцеларију,

❶ *Сћара кућа
баношторска*

❷ *Месна канцеларија*

Подолско говече

Потиче од европског дивљег говечета. Пре трактора, било је главна вучна снага за обраду земље и у беочинском крају, нарочито на тешким ритским црницама. Гајено је у Подолији (отуда име). Још у средњем веку су из Панонске низије гоњена велика стада у веће европске градове (Венеција, Нирнберг, Аусбург, Беч). То говече великих рогова било је у Европи веома цењено због квалитета меса. Има их у Војводини, понегде, и данас.

1

2

две пилане. Крсна слава је Ђурђиц (16. новембар), а мештани су прихватили да Дан месне заједнице обележавају у време традиционалне манифестације „Банашторски дани грожђа”, друге суботе у септембру, када се овде и иначе окупља велики број гостију.

Свилош

На надморској висини од око 151 метара, ово свилен-село повезује северни и јужни део Срема, Беочин са Сремском Митровицом. На простору од 1.242 хектара, живи 362 становника у 123 домаћинства. Од општинског центра удаљено је 18 километара. Одавде се стиже у село Грабово. Некада је овде гајена овца баура, у Срему звана цигаја и свилена. Вуна јој, кажу, беше мека као свила, и отуд име села. Други, пак, сматрају вероватнијим да име потиче од мађарске речи *Szolos*, што би упућивало да је ту било доста винограда.

Судећи по гробовима нађеним на данашњем потесу Селиште, и ово место је било настањено у доба Римљана. Биће да се ту налазила нека предстража тврђаве на месту данашњег Илока. Извори и топоними упућују на то да је од својих почетака село било изразито српско. Један од каснијих таласа насељавања Срба у вези је са продирањем Турака дубоко на Балкан, током XV века. После пада Смедерева (1459) и краја српске средњовековне државе, међу српским племством које прелази у Угарску били су и браћа Стеван и Дмитар Јакшић, синови војводе Јакше. За изузетна јунаштва и заслуге у борби против Турака, угарски краљ Матија Корвин убрзо им дарује значајне поседе, а 1477. и Велики и Мали Свилош. У тој даровници је и први писани помен овог места. Знамо да је у време турског продора у Панонију 1526. Свилош још увек у поседу Јакшића и њихових потомака. Међутим, управо те године, након пада Петроварадина и целог овог краја под Турке, окупациона управа успостављена је и у Свилошу, што ће потрајати нешто дуже од века. После пораза Турака код Беча и противудара хришћанске војске, у ослободилачком таласу је 15. јула 1688. ослобођено и ово место. По окончању тог рата, и Свилош улази у састав Одескалкијевог Срема, делећи судбину осталих насеља у овом поседу.

Српска црква у Свилошу помиње се још 1573. Садашња Црква Вавдења Пресвете Богородице саграђена је 1726. (Иконостас цркве је тек 1855. осликао Матеј Петровић.) Крајем 1890-их у Свилошу је 86 српских кућа, са

Свилош:

- 1 Главна улица
- 2 Црква Вавдења Пресвете Богородице, XIX век

Први аутобуси

Далеке 1933. браћа Бежанов из Илока отворили су прву аутобуску линију од свог градића, преко Беочина, до Новог Сада. Два аутобуса чешке производње ишла су кроз сремска подунавска села и преко моста у Петроварадину до главне вароши северне покрајине. Карта је коштала 10 динара у једном правцу (брод је, међутим, и даље више коришћен, јер је био јефтинији: повратна карта коштала је 10,5 динара). Када је 1934. краљ Александар Карађорђевић убијен у Марсеју, браћа Бежанов су превозили народ у Београд и на Оплецац, на сахрану и комеморативне скупове.

1

2

483 душе. Школу похађа 75 ученика. Све до почетка XIX века местом управља илочно властелинство, по урбару из 1737. Године 1836. на челу општинске власти је судија или кнез, кога (као и у околним местима) бира властелин од тројице предложених кандидата. Реформом из 1851. Свилош улази у општину Сусек. Године 1886. и ова општина је ушла у илочки срез, а срез у сремску жупанију.

Свилош данас има четвороразредну школу, амбуланту, две продавнице, пекару, месну канцеларију. Крсна слава места је Мала Госпојина (21. септембар), а Дан месне заједнице Свилош обележава се 30. јула (на Огњену Марију). Тог дана служи се и помен мештанима које је 1941. зверски побила хрватска квислиншка војска.

Грабово

Планинско село, на тераси изнад потока Текениш, пет километара од Дунава. Простире се на 1.447 хектара, на надморској висини од 200 до 240 метара, на земљишту погодном за обраду, окруженом шумом. Има 138 становника, великом већином Срба, у 54 домаћинства. Некада је било део Бановштора. Први пут се помиње 1733. године, када је имало 32 главе. Овде су нашли уточиште неки од Срба који су пристигли још у Великој сеоби под Арсенијем Чарнојевићем. После Кочине буне 1788. године ту се насељавају избеглице из пожаревачког краја. Крајем XVIII века, 1791, у Грабову је „80 домова са 456 душа”.

Црква посвећена светом архангелу Михаилу, саграђена од дрвета, постојала је још 1732. Данашња црква потиче из друге половине XVIII века.

Из овог малог села многима се отварао велики необични свет. И на неочекивана места су одавде људи стизали. Забележено је, на пример, да је десетак Грабовчана учествовало и у Октобарској револуцији. Током Другог светског рата и квислиншке НДХ, године 1943, село је потпуно спаљено, а 151 мештанин зверски убијен. После тог страшног рата, већина становништва је колонизиована у Инђију. У селу је из пепела обновљено, из згаришта никло, свега педесетак кућа, са око 150 житеља. Сада школу у овом селу похађа свега шест ученика до четвртог разреда.

Грабово је изоловано, на слепом путу. Из Корушке, на Дунаву, преко Свилоша, друм води само до Грабова. Та изолованост и невелики број становника, некада можда доживљавани као мањкавост, сада постају нека врста компаративне предности. Овде нема гужви и нервозе, не-

❶ *Ђерам у Свилошу*

❷ *Црква светих арханђела Михаила и Гаврила, XIX век, иконостас изграђен 1943, као и село*

Воз

Путовало се некад и возом. Становници из околних села устајали су после поноћи и колима или на бициклу стизали у Беочин. Ту су у четирисата хватали воз за Петроварадин, а одатле убрзо други, и „већ у девет сати” стизали у Београд.

1

2

ма хемије и индустрије, нема ама баш никаквих загађења. И за побољшање приноса користе се само природна ђубрива, стајска, органска. Управо то је био и један од разлога да баш ту буде подигнута најсавременија млекарна „Фрушка гора”.

У селу је 2005. године завршена гасификација, а почетком 2009. пуштена у рад и савремена телефонска централа.

Црквена слава Грабова је Арханђел Гаврило (26. јула), а Дан месне заједнице је 7. јул (Ивањдан).

Грабово:

- 1 *Месна заједница*
- 2 *Сјоменик жртвима хрватској окупационој шерора 1943.*

Бразилија

Најмлађа месна заједница у општини Беочин (1982). У њој живи 1.300 становника, у 350 домаћинстава, има и више ви-кенд насеља. Налази се у две катастарске општине, Беочину и Черевиху. Углавном је покривена инфраструктуром. Изграђене су водоводна и канализациона мрежа, уведен гас, улична расвета, готово све улице асфалтиране, од недавно већина домаћинстава има и телефонске прикључке... Очекује се изградња амбуланте, вртића, апотеке. Дан месне заједнице је 10. октобар.

1

2

ДАРОВИ ЗЕМЉЕ

Тло

Територију општине Беочин чине четири геоморфолошке целине: планинска подгорина, лесна зараван, поточне долине и алувијална равна Дунава. Ови брдовито-равничарски терени степенасто су нагнути ка северу; највише је било Фрушке горе (врх Црвени чот са 539 метара), најнижи су делови који се спуштају до Дунава. Дванаест потока слива се са фрушкогорског била и чини поточне долине: Лишвар, Чедомир, Свилошки, Текениш, Читлук, Поторањ, Черевихки, Шакотинац, Козарски, Часорски, Думбовачки и Раковачки.

Од укупне површине општине Беочин (18.590 хектара), пољопривредно земљиште је на 8.484 хектара (46 одсто). На северу је земљиште типа *чернозем* (прва класа, са дебелим слојем хумуса, одлична за пољопривредну производњу), док су у јужнијим подручјима *смеђа карбонатна* земљишта и *јајњаче*, на којима су развијене шуме и пашњаци.

Овакво земљиште и његов распоред чине беочинску општину погодном за ратарску и сточарску производњу, воћарство и виноградарство. У вегетационом периоду, просек максималних температура ваздуха је 23,9 °С, а минималних 11,9 °С. Просечан број дана са падавинама је 120, односно сваки трећи дан у години.

Руде

Фрушка гора у својим недрима крије значајне рудне ресурсе. То су, пре свега, насlage цементног лапорца, угља и оног кречњака потребног за производњу креча. Отпорни камен (латит, доломит, серпентинит, дацит андрезит), глина и песак такође се користе као грађевински материјал. Кад се туфови (камен који је настао слеplивањем честица вулканског пепела и другог материјала) користе као грађевински материјал, зову их још и седра.

Шуме

Под шумама и шумским земљиштем је 7.701,22 хектара (41,43 одсто). Највише површина под шумама је у Катастарској општини Беочин, а најмање у Катастарској

- 1 Поље сунцокреша у Лују
- 2 На млађима светі остијаје, ђа и земља

Састрица

Поред кукуруза и пшенице, некад је у атарима беочинским много сејана и састрица. Могли су да је једу само преживари, говеда и овце, али су долазили и голубари, куповали је да њоме хране своје високолетаче, јер има много протеина. Неки је и данас сеју.

1

2

општини Луг. У беочинској општини су и делови Националног парка „Фрушка гора“, под режимом I, II и III степена заштите. На том подручју су и највеће површине под липом у Европи. Изузетну вредност представљају и шуме храста, букве, граба, тополе и врбе. У тим шумама, занимљиво, има чак и орхидеја. У изобиљу је печурака, различитих врста.

Винарство

„Заиста, пола живота човеку мине док не запази најважније ствари. Како је то сјајно што живимо у поднебљу винородном. А што то човек касно види није његова грешка: живи у тако бедном добу које је срозало на раван робе два највећа дара земље: жито и грозђе. Хлеб и вино. (...) Захвалан сам боговима који су нам дозволили да се родимо у винородном крају. (...) Вино сједињује две највеће филозофије света: ватру и ведрину.”

Тако је писао, тако је живео Бела Хамваш, пештански библиотекар, сентандрејски баштован, потиски магационер, горостасни писац, један од последњих мудраца Европе, син ове несагледиве равнице. Беочински крај од памтивека одлично разуме, чува и предањски преноси обе мудрости сједињене у вину: ватру и ведрину. Традиција виноградарства и винарства овде је дуга, у много чему славна, како сведоче хронике које смо наводили на више места овог нашег списка.

У Беочину данас успешно раде два удружења винара и виноградача.

„Свети Трифун“, у селу Баноштор, основан је 2003. Убрзано припрема пласман вина бермет на светско тржиште, пошто је 2007. добило ознаку географског порекла. У Заводу за интелектуалну својину у Београду заштићено је таквом ознаком, као и при Министарству пољопривреде Србије.

Клуб виноградача, винара и воћара „Беоцин село“ је друго удружење.

Заједничким снагама раде на побољшању квалитета вина, како би задовољили високе светске стандарде. Запуштене и неквалитетне заседе занављају новим сортама, квалитетним, контролисаног порекла. Пре пет година имали су око сто хектара под виноградима, данас већ 230, ускоро ће их бити на близу 400 хектара. Производе се вина са ознаком географског порекла и траже своје заслужено место на тржишту. Виноградачи Бано-

① *Андреље*

② *„Баношторски дани трожја”*

③ *Један благородни фрушкојорски виноград*

Преоријентација

„Пре пет година имали смо око 100 хектара под виноградима, сад имамо 230“, прича мр Богдан Цвејић. „До краја 2009. биће их на површини од 250 хектара, а ускоро на чак 300 до 400 хектара. Имамо домаћинства која праве по 30-40 хиљада литара вина. То су сорте грозђа које имају заштићено географско порекло. Праве се шардоне, ризлинг, неопланта (аутохтона врста, направљена на Пољопривредном факултету у Новом Саду, врхунско дезертно вино), мерло, каберне, франковка...”

1

2

3

штора, Черевиха и Сусека имају дугу традицију и одличне резултате у гајењу признатих винских сорти грожђа, карактеристичних за фрушкогорско виногорје (италијански ризлинг, мерлот, хамбург, франкова, каберне совијон, гаме...).

Вино се производи на традиционални начин, занатски, у винаријама произвођача. Пласман је сада олакшан тиме што је регистровано географско порекло. Од три војвођанска произвођача вина „шардоне“, „мерлот“ и „италијански ризлинг“ који су заштитили географско порекло грожђа и вина, два су из беочинске општине. Квалитет вина је осведочен. За још бољи пласман на инострано тржиште, добро ће доћи међународна признања ознаке географског порекла беочинских вина, што се очекује ускоро.

По квалитетним винима познати су подруми „Урошевић“, „Стојковић“, „Радосевић“, „Ачански“, „Кузмановић“, „Прекогачић“, „Салаксија“, „Фрушкогорски виногради“, „Силбашки“ и винарија „Бононија“.

Воћарство

Велики труд се у беочинском крају улаже и у развијање органске производње воћа и прерађевина од њега (ракије, слатког, џемова...). И површине под воћем се стално повећавају. До недавно су по броју садница предњачиле шљиве, да би примат 2005. године преузеле брескве. Значајна је и производња јабука, кајсија и крушака, све је више засада вишања, ораха, црне рибизле, боровнице, као и пластеничке производње јагода.

Сточарство и живинарство

Беочински крај богат је ливадама и пашњацима. Последњих година, откако су решени кључни еколошки проблеми (чији је извор била стара технологија у фабрици цемента), њихов квалитет је у наглом порасту. Има и доста кукуруза и крмног биља, дакле, обиље сточне хране. То је, уз остале, важан разлог што је у овом периоду број говеда повећан за петину, број свиња утростручен, број приплодних оваца удвостручен. Број живине је више него удвостручен.

На беочинским пољопривредним газдинствима гаје се и ћурке, патке, гуске, морке, алпске козе.

❶ *Слике обиља:
Понуда воћа у
беочинском крају
је све већа, све боља*

❷ *Повраћац
сточарства,
повраћац
сточарству: Све
више некадашњих
индустријских
радника враћа се на
предачке посеве и
посвећује овом послу*

Орање и намигивање

Кад утихну радови у пољу, кад се мештани окупе на прелу, пева-не су и овакве песме:
*Ал је лепо ораћи
са волови ројати
још да ми је цура бела
Волове да шера.*

1

2

САКРАЛНА БАШТИНА У БЕОЧИНСКОЈ ОПШТИНИ

МАНАСТИРИ

Манастир Беочин

Извесно, манастир је постојао половином XVI века. Од сачуваних списа, спомињу га турски катастарски дефтери из 1578. и 1614.

„Оскудни подаци о старој цркви манастира Беочин говоре да је она била мања једнобродна грађевина са обимним зидовима од камена, засведеним површинама изведеним „на ћемер” и традиционалним кубетом изнад певничких простора”, пише Војислав Матић, велики познавалац и истраживач фрушкогорске сакралне баштине.

У првој половини XVII века, забележено је, два пута игумани овог манастира путују чак у Москву молећи за помоћ својој опустошеној светињи: Лонгин 1622, Антоније 1629. И после, у раздобљу Аустријско-турских ратова 1683-1695, не зна се тачно кад, манастир је најпре нападнут и опет тешко оштећен, потом и напуштен. Била је 1697, ближио се крај невеселог XVII века, када је патријарх Арсеније III Чарнојевић дао благослов монасима избеглим из манастира Рача, на Дрини, да обнове Беочин. Они прво подижу малу дрвену цркву, 1708, и у њој богослуже пуних 23 године. Зидање нове велике цркве започето је 1731, а завршено девет година касније. Ктитори беху Миљивоје Милаковић, „закупац поште из Футога”, и син му Петар, „постфервалтер из Гложана”. Троспратни звоник дозидан је 1753, а 1762. на њему су дограђени трем и бочни простори. Манастирски конаци са јужне стране подигнути су 1741, а они са западне 1777.

Црква, посвећена Вазнесењу Господњем, има триконхалну основу са споља седмостраним олтарском апсидом и полукружним певничким апсидама. Унутрашњост храма и четири престоје иконе сликао је Новосађанин Јанко Халкозовић 1754. Раскошан барокни иконостас резбарио је непознати уметник 1765. Тада су настале и иконе апостола, празника и старозаветних пророка, које су урадили славни Димитрије Бачевић и Теодор Крачун.

У време градње цркве сазидаана је код потока (1734-1739) стара манастирска капела, срушена 1905. Од ње су сачувани само једна икона Богородице и царске двери,

Манастир Беочин:

- 1 Храм и конаци
- 2 Поглед на светињу из познатој манастирској џарку
- 3 Капила у џарку, данашњи изглед

Вакалов

За Сусек је везано и постојање једног ишчезлог манастира. Турски документ из 1549. помиње да се дозвољава монасима да поправе келије у манастиру Акалов. Касније се тај манастир помиње и као Вакалов. Локација се не зна тачно, али у атару села Сусека и данас постоји потес Вакалова. Манастир је, изгледа, потпуно напуштен после 1614.

1

2

3

на чијој полеђини пише да је ктитор иконостаса у капели био Димитри Јанаћи. Нова капела доцније је подигнута у манастирском парку, по пројекту чувеног архитекте Владимира Николића.

Ризница беочинског манастира, упркос свим похарама, у првој половини XX века била је богата. Током Другог светског рата, у време окупационе хрватске власти, опљачкана је и скоро све њене драгоцености су однете у Загреб. После рата само део тих драгоцености је враћен и чува се у Музеју СПЦ у Београду.

Низ знаменитих људи и догађаја у вези је са манастиром Беочин и његовом бурном историјом. На више места на њих указује или подсећа и ова књига пред вама. А Димитрије Руварац, један од најпознатијих нововековних српских историчара, још 1924. написао је обимну монографију о манастиру Беочину, праву ризницу важних докумената и података. Овде, у манастиру, последње месеце свог живота провео је млади песник Јован Грчић Миленко, већ неизлечиво оболео од туберкулозе, овде је 1875. преминуо и сахрањен крај цркве, на северној страни, где и данас стоји његова надгробна плоча.

У манастиру Беочин се данас чува чудотворна икона Богородице, стара пет векова. „Нероткињама дарује децу, болесне у живот враћа“, казује нам игуманија Екатерина. „До сада је пред иконом Богомајке измољено више од сто педесеторо деце, чије мајке су медицински званично проглашене нероткињама.“ Мати Екатерина у овој светињи је 35 година и многим чудима Богородице Беочинске лично је сведочила. *Та чуда збивају се на шемељу најдубље вере и шемељ су шаквој вери.* Управо пише књигу којом ће ту хроничку чуда Пресвете сачувати за поколења која долазе.

Манастир Раковац

На зиду приправе светих врача Козме и Дамјана видљив је запис из 1533. Нејасно је да ли црква тада саграђена, обновљена или само осликана, али је то прва година за коју се документовано може рећи да Раковац постоји. Према једном предању, овај манастир је изградио војвода Рака Милошевић, велики коморник деспота Јована Бранковића, те од имена ктитора потиче и име светиње. Подигнут је на северним падинама фрушкогорског Змајевца, у долини потока који ће доцније по манастиру и околном насељу прњавораца добити име Раковачки. (Ту легенду је 1704. у манастирски летопис унео

Манастир Беочин:

- 1 Иконе и гео
- 2 иконостаса
- 3 Игуманија
Екатерина
- 4 Гроб епископа
Варнаве Насић

Ризница

„Од преосталих старина у Беочину треба поменути везену завесу за царске двери коју је крајем XIV или почетком XV века радила монахиња Ана. Ова катапетасма доспела је у Беочин, по свој прилици, са осталим драгоценостима манастира Раче 1697. Петокуполну дарохранилницу манастира Шишатовца радио је 1550-1551. златар Дмитар из Липове. Овај изванредни кивот налазио се у Беочину још 1753. Позлаћени крст од сребра који су 1625. радили Божићко Радишић и Ђуро калфа такође је припадао манастиру Беочин. Поменути предмети примењене уметности чувани су до Другог светског рата у витринама у цркви манастира Беочин.“ (Војислав Матић)

1

2

3

4

игуман Теофан; ми је знамо по препису Исаије Париводског из 1767.) По другој верзији, нама извеснијој, у овом фрушкогорском потоку било је, у давнини, много ракова. Зато га је народ назвао Раковац, чему име дугују касније крај њега подигнути манастир и село.

Подаци указују да су Турци манастир похарали и попалили 1541, само осам година након првог спомена. Следеће помињање је из 1546: турска пореска књига обавештава да је манастиру разрезано да уплати 5.000 акчи, а да је годишњи намет 800 акчи.

Потом се трагови губе. Подаци о страдањима и обновама тону у тами једног тешког и несрећног времена. Имамо податак тек из 1657, натпис на каменој плочи у зиду конака, преко којег сазнајемо да је тада завршена обнова монашког станишта. Као што су Беочин населили и обновили монаси избегли из дринске Раче, извесно је да се и у Раковцу већ било обрело братство из неке од високоразвијених светиња у централној Србији које су уништили Турци. Када се 1662. у Раковцу престабио будимски епископ Севастијан, овај манастир је већ био почео да прераста у важан културни центар. Вредна преписивачка активност, неговање образованог монаштва, висока свест о мисији и „одговорности пред Богом и родом у злосуданији“ постали су обележје Раковца. Бежу турске похаре опет 1678. и 1682, но знамо да је 1692. било успостављено раније стање и настављен културни замах. Ту је, поред осталог, настао познати препис *Душановој законика*. Године 1714. овде је направљен рукописни *Раковачки Србљак*, дотад најпотпунија збирка служби српским светитељима. Управо на основу тог драгоценог рукописа монаха Максима, епископ арадски Синесије Живковић приредио је и штампао *Правила молебнаја свјатих сербских просветиштелъ*, године 1761. у Римнику, Румунија. „Књига је богато илустрована са четрнаест бакрореза на посебним листовима“, описује Предраг Р. Миловановић, један од најбољих живих зналаца старих српских књига. „Имала је огроман значај, јер је била, истовремено, иступање против унијаћења и против русификације.”

„Управо из тог за Раковац тако плодног XVIII века потичу његови најпознатији монаси: Севастијан (епископ будимски у XVII веку), архијереји Вићентије Јовановић, Павле Ненадовић, Данило Јакшић, Синесије Живановић, Мојсије Путник, Јосиф Шакабента, Пантелејмон Живковић и Георгије Хранислав (сви из XVIII и с почетка XIX века)”, указује др Жељко Фајфрић, још је-

① Манастир Раковац

Дар

Године 2003, о стогодишњици оснивања, Скупштина Шумске заједнице у Беочину одлучила је да дарује дрво за израду дрвених елемената у Храму светог Саве у Београду. У спомен оснивачима Заједнице и као конкретан допринос Беочинаца у подизању овог велелепног здања, тог „храма који гради нас”. О дару је обавештен Свети архијерејски синод Српске православне цркве, а са неимарима ће непосредно бити утврђена врста и количина потребног дрвета.

дан од плодноносних истраживача фрушкогорских светиња (*Фрушкогорска Света гора*, Шид, 1997).

Црква светих врача Козме и Дамјана наставља традицију светогорског триконхалног плана и моравске школе. Већим делом задржала је првобитан изглед, покривена је полуобличастим сводом, са полукружним апсидама и споља и изнутра. Осмострано кубе са квадратним базисом изведено је помоћу пандантифа, са луковима који се ослањају на четири четвртаста стуба. Темељно је обновљено 1763. и 1900. Барокни звоник подигао је 1735. митрополит Викентије Јовановић. Стари конаци, тространи, који потичу из 1656, обновљени су 1771. (Данас се граде нови у којима ће моћи да борави стотинак и више људи.)

Мало је остало од најстаријег фрескописа из XVI века (фрагменти у калоти и тамбуру кубета, те на два стуба). Сликарски најзначајнијим у Раковцу сматра се девет великих композиција у трпезарији, из 1768, рад Амвросија Јанковића. Данас их можемо видети само на фотографијама, јер су потпуно уништене у Другом светском рату. („Слика је већу пажњу обратио на њихов реализам него на стил. Где год је у прилици, у први план ставља личност, модеран костим или природни пејзаж...”)

Нешто раније, године 1761, Раковац је добио нови иконостас. Слика га је зограф и молер сремскокарловачки Василије Остојић, а довршио његов ученик и асистент Јанко Халкозовић. Значајну вредност представља и иконостас у капелици на гробљу, који је довршио Халкозовић.

Од вредности у манастирској ризници поменимо пехтохлебницу из 1609. Још се чува и кивот од дрвета, који је старац Макарије направио да би се у њему крајем XVII века чувале мошти светог Прокопија. Извори веле да је десница светог ту заиста и чувана, али је кивот данас празан. („Израђен од дрвета, споља украшен белим седефом. Када се отвори, на поклопцу се може видети лик светог Прокопија...”) Извесну вредност има и бакрорез Томе Месмера из 1741, мада се веродостојнијим сматра изглед на вреднијем бакропису Христифора Жефаровића. Вредна пажње је и литографија Михаила Троха из 1837.

Средином XIX века, међутим, овај манастир губи на значају и постаје, уз Велику Ремету, један од најсиромашнијих на Фрушкој гори. И доцније је до крајње мере делио судбину свог народа, тако да се на праву обнову ове светиње и враћање значаја који јој уистину припада чека, ево, и на почетку XXI века.

❶ *Манастир Раковац, поглед на храм са јужне стране*

❷ *Насловни лист и бакрорез са ликом десног Свештана Лазаревића, из издања „Правила молебнаја свјатих сербских просвешћених” штампаној 1761. од стране епископа арадског Синесија Живковића, по рукописном „Раковачком србљаку”*

Одескалки

Још док је Аустријско-турски рат трајао, 30. јула 1697, папином рођаку Ливију Одескалкију, који је цару Леополду I позајмио 350.000 форинти за вођење рата, заузврат је „дониран Срем” (*Ducatus Syrmiensis*). Цар је, додуше, за државу резервисао право на тврђаве Петроварадин, Сланкамен и Земун, са миљом простора око њих, а део је обухваћен и Подунавском и Посавском војном границом. Одескалки и његови наследници су у наредних неколико деценија управљали преосталим делом поседа.

ЦРКВЕ У БЕОЧИНСКОЈ ОПШТИНИ

БЕОЧИН

Црква Преображења Господњег

Православна црква подигнута крајем XVIII века, у стилу подунавског барока. Иконостас са царским дверима израдио је новосадски дуборезац Аксентије Марковић, о чему постоји писано сведочанство (уговор са црквеном општином села Беочин из 1791). Позлату је 1802. урадио Илија Гавриловић, а иконе Стефан Гавриловић, тада један од најбољих мајстора српског познобарокног сликарства. Унутрашњост храма је осликана од олтару до припрате. У централном делу, наосу, истичу се слике *Силазак Светиога Духа* и *Каменоване светиога Стефана*, делимично сачувана, рад непознатог сликара.

Црква свете Барбаре

Непосредно пред Други светски рат власник фабрике цемента подигао је римокатоличку Цркву свете Барбаре, заштитнице рудара, али није стигао да сагради звоник, па се звук звона до данас чује само са звучника. Црква је једноставних линија, сазидана од црвенкастих цигала.

У порти је 1979. подигнут Свети крст (Распеће).

ЧЕРЕВИЋ

Црква светог Саве

Поузданих података о почетку градње православне Цркве светог Саве нема (највероватније је то било почетком XVIII века). Са сигурношћу се зна, пак, да је данашњи изглед добила седамдесетих година XVIII века. То је једнобродна грађевина са петоугаоном апсидом, уз коју је, на западној страни, дозидан звоник. По уговору из 1825, иконостас је радио дуборезац Марко Вујатовић. На завршетку је урађено Распеће, са Богородицом и Јованом Богословом, а са страна су по три иконе Христових страдања. На престоним иконама су свети Сава, Богородица са Христом, Исус Христос и свети Јован Претеча. У олтару су похрањена два вредна јеванђеља, илустрована представама *Света Тројица* и *Четири јеванђелисте* и *Четири јеванђелисте са Вознесењем Господњим*.

На северном зиду цркве налазе се три крста, од којих је један посвећен ктитору Тодору Трчкићу. У порти је и

❶ Црква светог
Василија
Острошког
у Беочину

Становништво

У првој половини XVIII века, број становника у Черевиху премерен је са „140 хлебова дневно“ (како је забележено 1730). Године 1774. ту постоји 121 домаћинство, са 1.163 становника. Док је јужно од Саве већ пету годину постојала права устаничка држава, 1808, у Черевиху живи 1.508 становника. Две године касније, 1810, записано је 308 домаћинстава, а пола века потом, 1860, 2.200 становника. Године 1880, у Черевиху живи 1.767 људи у 384 куће.

споменик Петру Костићу, трговцу, задужбинару, који је основао фонд за школовање сиромашних ђака. Међу стипендистима су били познати сликар и сценограф Миленко Шербан и песник Јован Грчић Миленко. Споменик му је подигла Матица српска, која је бринула о фонду.

Римокатоличка црква

Саграђена је 1776, у стилу тадашње црквене архитектуре, са призданим звоником (под утицајем рококоа). Над олтаром је уље на платну висине два метра, са насликаном Светом породицом: Богородица, мали Христос и праведни Јосиф, окружени анђелима, наднети над панорамом Черевиха. Окувирена је резбареним и позлаћеним рамом. Насликао ју је Јанош Волинхофер, у Будимпешти, један од најбољих тамошњих сликара с краја XVIII века.

Две значајне слике у овој цркви су рад српских сликара: *Распеће Христово*, уље на платну Арсенија Теодоровића, и *Пророк Мојсије са таблицама Божјих зајављених* Константина Пантелића.

БАНОШТОР

Црква светог Георгија

Подигнута на узвишењу изнад Дунава, православна Црква светог Георгија доминира овим селом. Иконостас је 1833. резбарио Максим Лазаревић, а иконопис 1836. урадио Константин Пантелић. На престоним иконама су представе *Свети Георгије*, *Богородица са Христом*, *Христос и свети Јован*. Црква је пре две деценије обновљена прилозима мештана и власника викендица у Баноштору.

СУСЕК

Црква арханђела Гаврила

Подигнута је 1770, након протеривања Турака из Војводине. Унутрашњост храма осликао је чувени барокни сликар Теодор Крачун. Име мајстора који је резбаријама украсио иконостас није нам познато. Иконостас је исликан у шест зона, са 64 поља. На престоним иконама су арханђел Михаило, свети Никола, свети Јован, Богородица са Христом, Христос и арханђел Гаврило, на царским дверима Благовести и медаљони са светим Савом и светим Симеоном. На бочним дверима

- 1 Црква светог Саве Српског у Черевиху
- 2 Римокатоличка црква у шом месцу
- 3 Црква светог Георгија у Баноштору

Године и људи

Године 1734. у Баноштору је 53 српске куће, 1756. их је 30, 1766. њих 55, 1774. има их 65, колико и 1791. Године 1810, веле књиге, у овом месту је 85 кућа и 430 становника, а 1900. има 140 кућа и 767 становника. За време Кочине крајине насељено је из Србије 53 лица. У периоду 1774-1810. Беч започиње колонизацију Немаца. На размеђу XIX и XX века, године 1900, Баноштор има 979 становника, десет година касније (1910) их је 1.110 (од тога 605 писмених). По народностима: Срба 766, Немаца 389, Словака 19, Хрвата 16, Мађара 3, осталих 17.

1

2

3

су медаљони са светим царем Урошем и светим кнезом Лазарем. Иконостас је прсликан 1901.

СВИЛОШ

Црква Ваведена Пресвете Богородице

Подигнута до средине XIX века, а осликана је 1853.

Иконостас, како пише на његовој полеђини, осликао је Матеј Петровић. Међу иконама се својим ликовним вредностима издвајају *Ваведене Пресвете Богородице*, *Тајна вечера*, *Рођење Богородице*, као и централна икона *Света Тројица*.

ГРАБОВО

Црква светих арханђела Михаила и Гаврила

Подигнута је пре оне у Свилошу. Ипак, завршетком градње се сматра 1857, кад су у пуном сјају заблистале царске двери. Иконостас је резбарио Сава Љубинковић (1840), а иконописао Павле Шортановић (1857).

Када је 1943, док је овај простор био под окупацијом квислиншке хрватске државе, спаљено село а већина житеља зверски убијена, уништена је и грабовска црква. После рата, живот се овде делимично вратио, обновљен је један број кућа, а 1981. и црква.

- ❶ Црква святой арханђела Гаврила, Сусек, XVIII век

Живот у бројкама

Године 1737, у време реформе урбаријалног система, сачињен је и први попис у Свилошу. У селу је тада 20 домаћинстава са четири жењена сина и две удовице са поседом. Пописано је 19 коња, 19 волова, 11 крава, 36 оваца, 33 свиње, 33 кошнице, 37 и по јутара обрадиве земље, 415 мотика винограда и 410 шљива. Године 1756. у Свилошу је 24 дома, а 1791. њих 55, са 224 душе. Годишњи приходи свештеника су 38 форинти и 48 крајцара. Године 1810. има 67 кућа, 1888. је 517 становника. У време Кочине крајине у Свилош је прешло 121 чељаде.

КУЛТУРА И ОБРАЗОВАЊЕ

Мали преглед историје беочинске културе

Као што су најдубља исходишта сваке веродостојне културе у култу, тако су и темељи беочинске културе манастирски. Још у XVII веку у манастирима Беочин и Раковац развијена је значајна културна активност. Монаштво избегло из централне Србије и овде насељено било је веома образовано и свесно далекосежне важности културног прегнућа. Манастир Беочин, по благослову патријарха Арсенија III Чарнојевића, обнављају крајем тог века монаси из Раче, на Дрини, манастира који је био чувен по својој Рачанској школи, право „жариште културе“. Када је 1657. завршена обнова конака у Раковцу, и овај манастир постаје прави духовно-културни, па и културно-политички центар. Развијена је интензивна преписивачка, предавачка, градитељска и црквеноуметничка активност. Не само што је овде начињен познати списак *Душановој законика* (1700), или састављен знаменити *Раковачки Србљак* (1714), него је манастир постао прави расадник ученог монаштва. Ту су они, дословно, припремани и оспособљавани да преузму најодговорнија места у Цркви, култури и историји свог народа. И где год су одатле одлазили, покретали су велики културни замах, отварају школе, штампали књиге, оснивали данас непроцењиво важне библиотеке, градили мостове не само „према другим културама и световима“, него и према сопственој прошлости и будућности.

У XIX веку, кад је „востајала Србија“, у Срему је била, дакле и на беочинским просторима, ту радила или долазила, туда пролазила, око фрушкогорских манастира или Сремских Карловаца се јатила, практично сва српска културна и духовна елита те епохе. Било је пуно полета и романтичарског заноса, пуно слободарског националног сна и неке свечане дрхтавице због осећаја да се ближи час великог повратка Срба у географију и историју. И доста се чита, према мерилима тог доба. Како наводи хроничар Секула Петровић, у списку пренумераната на забавник *Даница*, који је у Бечу издавао Вук Караџић, године 1826. су и имена сусечких пароха Стефана Тимића и Ђорђија Трифоновиха. А манастир Беочин почетком тог века, вели исти хроничар, има једну од најбогатијих библиотека

① *Манастир
Беочин на сѣпарој
разледници*

② *Честии јоси:
Песник
Лаза Костић*

Петар Костић

Још један Черевиханин који је био изузетно успешан трговац. Зарадио велике новце и сав иметак завештао Матици српској, обавезујући је да од камате на тај капитал помаже ученике и студенте световних и богословских наука („опоруку је диктирао на болесничкој постељи 29. августа 1865“). Стипендисти су били обавезни да уче, поред свог српског, и латински, немачки и мађарски језик. Без учења латинског, стипендију нису могли добити. „Први стипендиста био је син черевихког проте Максимовића, а доцније два Миленка, такође Черевихани, Јован Грчић Миленко и Миленко Шербан.“

и на списку је пренумераната за више српских поучника, забавника и алманаха. Популарни забавник *Српска ђуча* у то време пише: „От свију новиј сербски књиг отвећће се мало по монастирским библиотекама наћи, изузимајући собствене библиотеке крушедолског, беочинског, оповског, шишатовачког (отскора кувеждинског) и још гдекојег настојатеља и родољубивог јеромонаха.”

Најбољи беочински одсјај свега тога, и својим животом и својим делом, свакако је најпознатији овдашњи песник Јован Грчић Миленко (1846–1875), бечки студент, стипендиста Матице српске, „славуј фрушкогорски”.

У то време стижу и први велики ефекти рада све бројнијих школа и библиотека, шири се основа културе. „Повратак народа у културу и културе у народ.” Јачају постојеће институције културе, попут Матице српске, и бивају стваране нове, попут Српског народног позоришта (1861). У последњој четврти XIX века тај талас очигледно почиње да стиже и у Беочин. Десет година након смрти Грчића Миленка, такође Черевиханин Ђока Савић Чича штампа у Новом Саду књигу *Фрушкојорци у ђесми* (1885). У књижевном смислу, није то био неки нарочит домет, али указује на промену стања духа. Већ налето наредне године, 1886, у Черевиху је запевало Српско црквено-певачко друштво, први црквени хор у беочинском крају. На самом прелазу између векова, 1900, у том месту борави чувени српски војвода из Црне Горе Марко Миљанов, писац знаменитих *Примјера чојсџива и јунашџива*, што се претворило у велику културну и књижевну свечаност. Исте године, забележено је, на дужи боравак у манастир Беочин, као гост младог и ученог настојатеља др Георгија Летића, долази други велики српски књижевник, песник и учењак Лаза Костић. А на Лазин позив, судећи по њиховој преписци, неко време му се у Беочину из Београда придружује писац Симо Матавуљ, врли пријатељ песников.

Културни полет Срба у овим областима и омасовљење културе преливају се и у XX век. Већ 1902. основана је Читаоница и библиотека фабричких радника и намештеника у Беочину. Једна сачувана позивница из 1908. показује да је 27. децембра те године у Беочину одиграна позоришна представа *Пронађена деца*, по тексту Јаноша Сабоа, што се данас сматра почетком позоришта у овом граду. Сав приход од те представе био је намењен за опремање беочинске Ђачке књижнице.

Тих година, на крају прве и почетку друге деценије XX века, у Беочину и околини бива основано неколико кул-

- ❶ *Ђока Савић Чича, фототипија објављена у његовој књизи „Фрушкојорци у ђесми”, 1885.*

Ђока Савић Чича (1852–1937)

Човек скромног образовања али живог духа, ратар, пастир, домаћин, један од највиђенијих људи у Черевиху тог времена, дародавац Матице српске... Године 1885, на десетогодишњицу смрти Грчића Миленка, објавио је у Новом Саду своју чувену збирку *Фрушкојорци у ђесми* (прештампана 1999), по којој га памтимо до данас. Његов гроб, спомен пирамида од црног гранита, налази се тик код главног улаза на черевихко гробље.

турних друштава, попут Српског певачког друштва „Фрушка гора“ 1910. Исте године познати листови *Браник* и *Застава* пишу о друштвеном животу и забави омладине у Черевиху (на забави коју описују „дат је дилетантски приказ“, уз пратњу мушког хора; певан је *Осана* Смоленског). У књизи *Српска православна митрополија карловачка по подацима од 1905*. Мате Косовца, објављеној те 1910, спомиње се и Беочин (298 домова, од тога 213 српских, 407 бранных парова, 6.016 катастарских јутара у атару).

Из расположивих извора знамо да су у то време веће и угледније кафане у Черевиху и селу Беочин имале бине, те да су ту навраћале и представе играле путујуће позоришне дружине. Глумац Душан Животић, члан позоришне трупе Фотија Иличића, у књизи *Моје успомене* наводи да су у јулу 1911. у Черевиху играни *Своски лола* Еде Тота, *Бој на Косову* Јована Стерије Поповића, *Барон Тренк* Ј. Е. Томића... Потом дружина наставља низ Дунав, ка Сремској Каменици.

А онда све тоне у страшни вртлог Великог рата који је, са прологом и епилогом, трајао пола деценије. „Иако је тај рат, сем нешто на почетку и на крају, вођен подалеко од ових простора, иако се аустроугарска власт трудила да одржи привид редовног живота, борбе су снажно одјекивале у срцу Беочинаца. У том огледалу могао се јасно пратити ток рата. А онда је уследио велики преокрет, дошла је победа, слом Аустро-Угарске Монархије, дошло је ослобођење и уједињење.“

Од 24. и 25. новембра 1918. Беочин, и цео Срем, и цело Војводство Српско, најзад су у окриљу Србије и убрзо створене Југославије. Испуњен је вишевековни српски сан, започела је једна сасвим нова епоха, са новим видцима, вредностима и појмовником. Свему томе, наравно, прилагођавана је и културна матрица. Иако су унутрашње политичке прилике у новој држави биле врло ровите, уз много опструкције (која је могла изненадити само незналице и лакомислене), вредни посленици успевају да изнова покрену културни живот.

Крај рата се заправо још није назирао, пробој Солунског фронта није био ни почео, када је „Беочинска фабрика цемента“ купила први биоскопски апарат и 10. јуна 1918. организовала прву филмску пројекцију у историји Беочина. Иако је то било део једног сасвим друкчијег наука, испоставило се да је баш тако, у сусрет новој епохи, започео још један особен ток у културној повесници овог града и краја. Две године касније, 1920. (тада се важност

- ❶ *Најизвођенији*
- ❷ *ијасци у историји беочинског театра: Бранислав Нушић и Јован Стерија Поповић*
- ❸ *Експресна представа „Јазавац пред судом“ у БФЦ крајем 1920-их*

Атанасије Герески (1810-1885)

Пореклом из породице Грчки у Черевиху, отиснуо се у свет и преко Трста стигао у Одесу. Изучио трговачку уметност, пословао по целом Медитерану, силно се обогатио.

Под старост се вратио у завичај, живео у Новом Саду. Српској православној великој гимназији поконио је 1878. замашну своју за отварање своје задужбине и помоћ у развиту српске младежи. Камата од тог фонда дарована је као помоћ „сиромашним а добрим ученицима“. Две године пред смрт своје имање завештао је Матици српској као фонд за помоћ сиромашним писцима српским. Песник Алекса Шантић, већ тешко болестан, један је од последњих који је помаган из тог фонда.

1

2

3

тог догађаја није могла знати, али остало је забележено), у Черевиху је рођен будући познати вајар Јован Солдатовић, један од оних који ће пронети славу свог завичаја у култури и уметности своје земље, па и шире. Наредне године, у истом месту, основано је Културно и уметничко друштво „Јован Грчић Миленко“, које ће својим програмима унети доста нових живости у културу овог и околних места.

Хроничари у то време бележе оснивање и све значајнији рад аматерских позоришних друштава. Велику грађу о историји беочинског позоришног живота сакупио је и систематизовао Секула Петровић у књизи *Беоцинови. Позоришни животи у Беочину 1908-2009*. Ту сазнајемо да позоришне дружине у Черевиху и селу Беоцин наступају у просторијама соколских организација и ватрогасних домова; у другим беочинским селима користе школе, црквене и месне домове. Највише се играју, бележи мр Лука Хајдуковић, комедије једночинке и „комади са певањем“. Памти се, опет, *Сеоски лолла* Еде Тота, тада у адаптацији Стевана Дескашева, с музиком Исидора Бајића. Како је време одмицало и глумачки израз ових аматера сазревао, на репертоару су се могле наћи и захтевније комедије, највише Косте Трифковића и Бранислава Нушића.

Године 1924. историчар Димитрије Руварац у Сремским Карловцима објављује књигу *Манасићир Беоцин*, као и шири рад о фрушкогорским манастирима. Обележавајући стогодишњицу Матице српске, 1926, Српско певачко друштво „Јован Грчић Миленко“ у Черевиху, у порти Цркве светог Саве, одржава „концерт за памћење“. Исте године млади сликар Миленко Шербан, тада деветнаестогодишњак, одржао је прву самосталну изложбу, ступивши тако на свој уметнички пут.

„Године 1927. у Черевиху приређују забаву са игранком. Певају се Мокраччева *Друга руковеш* и Бајићеве песме *Сићна киша* и *Луна сија*“, наводи Секула Петровић. „Те године, 12. јула, уз богат културни програм, откривена је спомен плоча Јовану Грчићу Миленку, а у манастиру Беоцин хор изводи *Ојело*. Крајем двадесетих радници Фабрике цемента, организовани у драмску групу, изводе *Јазавца пред судом* Петра Кочића. Представа је играна у Радничком дому (некада просторијама Удружења пензионера, данас просторијама Удружења Рома). Популарно место окупљања Беоцинаца у то време је кафана „Кориц“...“

И тих година, као и у великом делу XIX века, пут у беочинска места наводи разне великане културе, неке можда и сасвим неочекиване. Забележено је да 1930-их

① „Кориц“, 1929:
Најпознатија
беочинска кафана
и позорница
тог времена

② Вила др Димитрија
Коњевића у
Бразилији и
јесник Тин Ујевић,
грађини Јоси у њој

Марко Миљанов (1833-1901)

Лист *Народно коло* у свом броју од 8. октобра 1900. пише о томе да је Черевих посетио чувени Марко Миљанов Поповић Дрекаловић, „борац против турског угњетавања, негдањи перјаник, војвода и члан црногорског Савета“. Из тог извештаја сазнајемо да је писац *Примјера чојства и јунаштва* тамо био са супругом, у крајој посети код Георгија Максимовића, пароха сеоског. Сусрео се и са народним песником Ђоком Савићем Чичом, у његовој кући у Черевиху. У селу се тим поводом сакупило доста света и догађај се претворио у праву малу народну светковину.

1

2

3

у Черевиху, у вили др Димитрија Коњовића, у више наврата бораве песник Тин Ујевих и вајар Тома Росандић. На једној черевихкој фотографији из тог времена, очито лето је, видимо чувеног песника у купаћем костиму, са пријатељима, на обали Дунава.

Али, на жалост, ни тај мир, чак ни тако крхак и можда привидан, није дуго потрајао. Ни та држава, ни занесена идеја на којој је са српске стране она почивала, нису добили довољно времена ни праву шансу. Убрзо је уследило ново затамњење, испуњено тутњавом борби, распадом и ужасним пошлицама које стизаху Савом. Окупациону власт у Срему успоставља „домаћи окупатор“, зверскији од свих дотад. Из познатих разлога, то неће добити свој прави израз, истински и катарзични, у култури и уметности ни тог времена, ни деценија које следе. Последице знамо. Можда је неко заиста веровао да се непожељна стварност укида затварањем очију?

Из тог рата, те свеевропске кланице, па и јужнословенске, није се изронило у нови мир него у „нови свет“. Промењен је облик уређења државе, друштвени систем, идеолошки и вредносни поредак, цео појмовник.

Још у последњим месецима рата у Срему је забележена културно-пропагандна делатност скорих ослободилаца, „с циљем подизања морала становништва“. Приредбе, пригодни скечеве, рецитације, борбене и идеолошке песмице, неизбежни говори. Најзад, од 5. до 16. октобра 1944. сва места у беочинској општини ослобођена су од хрватске и немачке окупације. Већ наредне године, 1946, у Беочину је основано Радничко КУД „Стеван Петровић Бриле“. Примерен новој епохи, биће то главни организациони оквир кроз који ће култура тражити и налазити своје путеве.

Хроничари бележе да су у првим поратним годинама играни Глишићева *Глава шећера*, Цанкарев *Слућа Јернеј и његово право*, Куленовићев *А штиа сад*, Нушићеви *Кнез Иво од Семберије*, *Свиња*, *Др. Аналфабет*, Стеријини *Женидба и удаба*, *Зла жена*, *Кир Јања*, Чеховљева *Просидба*. Било је ту и концерата, фолклора, аматерских књижевних радова и зидних новина. Окупљало се у згради која ће доцније постати пошта. Дом културе, онај срушен 1974, био је у близини БФЦ-а. Највеселија окупљања, попут игранки, вероватно оно најлепше што је обележило те младости, била су у Ватрогасном дому.

Значајан допринос оплемењивању културног живота у то време дали су Стојан Станивук, Фрања Драганић,

① *Тин Ујевих и др Димитрије Коњовић на Дунаву, по једној верзији 1932, по групој 1940.*

Тин Ујевих (1891-1955)

„... Запамћен је како са сламеним шеширом широког обода, у купаћим гаћицама и изношеним ципелама, са цигаретом у устима, иде пешке извиле свог пријатеља др Коњовића у Бразилију, преко Бакањаче, ка шпицу Дунава. Са друштвом, често и сам. На Дунаву би се задржавао по цео дан и купао. Пријатно и лепо је са пецарошима разговарао и радовао се када нешто улове. Много је пушио и ћутећи уживао посматрајући Дунав.“ (Лепосава Кљаић, по рукопису Боке Девића Чађе)

Иван Кох, Душан Крга, Жожика Дворжак, Јосип Сокол, Иван Хајтл, Михаило Мергл, Иван Габрић, Јусуф Шабић, Стојанка Дугошија, Перса Ковачевић Петровић, Катица Станивуков, Виктор Андерлух, Здравко Ферих, Љубица Черевеици... Свраћао је из Београда, бележе професионалци, и Радомир Путник, познати позоришни посленик, критичар, новинар. Његови савети, кажу, били су веома важни беочинским аматерима.

Културно-просветно друштво „Иса Медаковић“, судећи по сачуваној фото-документацији, делује од 1952. У то време, културна окупљања у Сусеку су углавном у школи „Јован Поповић“, у Черевеићу својом режијом и глумом младе окупља Никола Бириловић. Играју Стерију, Нушића, Суботића, Веселиновића, Огризовића.

Почетком 1960-их основани су Пионирски дувачки и Омладински тамбурашки оркестар. Увелико ради и Фото-кино клуб „Беочин“, вероватно најзначајнији подухват у историји беочинске културе тих деценија. Од 1959. овај клуб издаје *Филмски билтен*, јединствен у тадашњој Југославији. На Фестивалу у Пули, централној филмској манифестацији у тој држави, *Билтен* је добио Специјалну награду као најбољи аматерски филмски часопис! За осам година, до 1967, појавило се тринаест бројева. Часопис је излазио четири пута годишње, коштао један динар. Редакција је била на Тргу Иве Лоле Рибара 8, а њени чланови били су Ђорђе Милановић, Зоран Лазаров, Карло Шетало, Мијат Рукавина, Вјекослав Летош, Бранко Петричевић. Уредник: Ђуро Конрад. Управо тај човек, од милоште звани Гега, најзаслужнији је и за филм *Река*, са Иваном Хераком у главној улози, којим су се Беочinci представили на Фестивалу аматерског филма Југославије у Новом Саду, 1963. Ђуро Конрад био је и редитељ и сниматељ тог филма. Направио је и филмове *Сунчев слат*, *Омеџа 126*, *Соба за преноћишће*. Његов филм о животу Цигана у насељу потлеушица на висоравни изнад БФЦ-а био је *бункерисан*, односно забрањен. По сценарију Мијата Рукавине, Конрад је направио и анимирани филм *Quo vadis fudbale* и 1966. на истом фестивалу добио за њега Специјалну награду.

Тих 1960-их позоришни живот је најинтензивнији у Черевеићу (како у својој ретроспективи наводи С. Петровић). Издава се представа *Песма* Оскара Давича. У то време у беочинском крају често гостује Српско народно позориште из Новог Сада; игра се Драгутин Добричанин, Јован Стерија Поповић, Бранислав Нушић, Зоран Петровић, Са-

- ❶ *Иса Медаковић*
- ❷ *Сивеван
Петровић Бриле*
- ❸ *Полазници курса
за предводнике
аматерских
позоришта,
у Новом Саду, 1947:
Беочинац Фрања
Драганић је у доњем
реду, први са десна*

Душан Цвејић (1862-1937)

Апотекар, магистар фармације. Чувен надасве по томе што је 1888. отворио апотеку „Код Светог Духа“, прву у историји беочинског краја. Основну школу завршио у Винковцима, фармацију студирао у Загребу, магистрирао, апотекарски посао радио у Загребу, Броду, Самобору, Новом Саду... Пуних 58 година, од тога у Черевеићу 49! „Био је ожењен Ангелином, из рода Грчких, који је дао књижевника Јована Грчића Миленка. Председник Српске читаонице и „Јадранске страже“ у Черевеићу...”

1

2

3

ша Божовић. Међу глумцима видимо и имена Ружице Сокић, Пеђе Тапавичког, Ивана Хајтла, Милице Радаковић.

Један помало носталгични запис подсећа нас да је у октобру 1964. у Беочину гостовао бугарски оркестар „Љиљана Димитрова“. У априлу наредне године, 1965, наступио је Мат Колинс са „Делфинима“. На Андрељу се крајем септембра сваке године одржава манифестација „Диван је кићени Срем“, која окупља по више хиљада људи. Беочинац Иван Новачић године 1967. добија „Змајеву награду“ за поезију. Године 1969, 9. марта, основан је Радио Беочин. Први главни уредник био је Никола Ђириловић. *Сремске новине* су то забележиле у броју од 19. априла под насловом „За слушаоце у Подунављу: Овде Радио Беочин“:

„У Беочину, а може се рећи и у целом Подунављу, између 14.30 и 15.30, слуша се искључиво експериментални програм локалне радио станице. Мада још кадровски несређена, а такође и технички недовољно опремљена, радио станица у Беочину на добром је путу да дефинитивно освоји слушаоце на простору од 50 километара, колико је њен домет. Када од 1. маја, како нам је речено, почне емитовање сталног програма, може се очекивати да све буде још квалитетније...“

Крајем тих шездесетих „у Беочину хара *Пламен*“, забавни оркестар без којег нису могле проћи игранке у Ватрогасном дому: Ото Новачић (вођа и органиста), Андрија Бочковић (хармоника), Звонко Стерлих (цез труба), Ђура Небески (гитара), Миодраг Микић Цигеран (бубњеви), Фрања Јакубец (певач).

Године 1971. за рад са беочинским аматерима ангажовани су Витомир Љубичић, првак Дrame Српског народног позоришта, и Ђорђе Молдовановић, музички сарадник и диригент у тој угледној новосадској установи. Предузеће за приказивање филмова, Раднички универзитет и Радио Беочин интегрисани су у Културни центар Беочина. У граду, на манифестацији деце-песника Војводине „Зелени брегови детињства“, гостују Десанка Максимовић, Мира Алечковић, Добрица Ерић и Љуби-воје Ршумовић.

Наредне године, 1972, основана је Међурепубличка заједница културе „Сава“, која је окупила дванаест општина Срема, Мачве, Јадра, Подриња, Семберије, дела Славоније. Међу њима је и Беочин. У децембру те године у Беочину су више дана биле изложене слике Саве Шумановића.

- ❶ „Љубав без...“:
Рајка Дулић и
Небојша Којић у
главним улогама
- ❷ „Шарена лоптица“:
Рајка Дулић и
Драгушин Веселица
- ❸ *Радојка Ивас,*
вокална
солистичкиња
- ❹ *Анђелка Појшешин,*
вокална
солистичкиња

Мика Антић (1932-1986)

Чувени књижевник и новинар, песник незаборавног *Плавој чујерка*, морнар, радник луткарског позоришта, уредник *Невена*, *Ришма*, *Дневника*, био је веома чест гост у Черевиху, најчешће у Завичајном музеју и у кући др Доде Савића. Памте се њихове „распеване ноћи под липом“, уз гитару и вино. Плеле су се ту и разне приче, занимљиве, ретке, опчињујуће. Често их је Мика бележио на салветама, наизглед успут и необавезно, но бивало је понекад да оне освану у *Дневнику* пре но што се друштво сутрадан и пробуди.

1

2

3

4

Библиотека „Иса Медаковић“ у селу Беочину отворена је почетком 1973, а крајем те године основана Музичка омладина. На Смотри аматерских позоришта Срема у Беочину домаћини су победили, представом *Љубав без...* Жака де Вала, у режији Витомира Љубичића. Неодољива Ратка Дулић награђена за најбоље глумачко остварење. Победници су представљали Срем на Смотри аматерских позоришта Војводине у Кикинди.

У то време, ипак, примат у културном животу Беочинаца имају биоскопи. Два стална биоскопа (Беочин, Черевих) и један покретни омогућавали су да филмске пројекције види велики број људи. „Лети је тај беочински покретни биоскоп приказивао филмове и у Биограду на мору и месту Ткон на острву Пашман.“ (С. Петровић)

И тако, ређају се године, имена, датуми, смотре, награде. „Бриле“ наступа у свим местима беочинске општине, али и у Кикинди, Лозници, Сремској Митровици, Аранђеловцу, Пожаревцу... Ратка Дулић добија још једну награду за глуму, Бранислав Шумановић снима прву сингл плочу, Анђелка Поптешин постаје члан чувеног састава „Бердан“. У раковачком Каменолому снима се играни филм о Пинкију, по сценарију Пере Зупца, а главну улогу добија Беочинац Миодраг Трајковић (1977). Основан је Радио клуб „Стојан Вукосављевић“ и покретнут *Омладински информатор* (1978). Први главни уредник био је Радомир Јоковић, а заменик Никола Дорошки. Карло Шетало као рецитатор наступа у Великој Плани и Доњој Трнави...

Године 1980. основан је Завичајни музеј у Черевиху, са сталном поставком посвећеном песнику Јовану Грчићу Миленку, вајару Јовану Солдатовићу и сликару Миленку Шербану.

Четири године касније, 1984, тачно деценију од рушења старог, донета је веома важна одлука о изградњи новог Дома културе у Беочину. Градња је завршена три године касније, 1987, чиме је означен „почетак нове ере у беочинској историји културе“. Исте године, 5. маја, одржана је прва балетска представа у историји Беочина, *Пейлеула* Сергеја Прокофјева у извођењу Српског народног позоришта из Новог Сада. Већ 19. јуна изведена је и прва целовечерња оперска представа, *Севиљски берберин* Ђакома Росинија у извођењу Опере Српског народног позоришта. *Песма о Беочину*, са плоче Саве Тушјака промовисане 17. новембра, постаје хит.

Најзначајнији
беочински редиџери:

- 1 Пећар Јовановић
Пећа
- 2 Милан Бошков
- 3 Јулијан Урсулеску
- 4 Сцена из беочинског
извођења *представе*
„Рогољупци“, 1995.
- 5 Беочинска екипа
представе „Кући!“
Људмиле
Разумовске, 2002.

Албум

„Листаш тај албум,
гледаш та светла лица
озарена идеалом,
вером у сутра, покушаваш да својим
сусретнеш те ватрене
очи... Знаш да су баш
они творили ту историју
коју данас проучаваш,
да су са њима повезани датуми
које треба да упамтиш,
да су они протагонистди
догађаја на које смо
данас поносни. Њихове
књиге, представе,
акције, достигнућа,
њихова путовања,
игранке, открића...
Оно најбоље што су
имали дали су Беочину,
пре свега себе саме...
А хоће ли твоја данашња
генерација одужити свој дуг,
хоће ли оставити свој и на-
ставити њихов траг?“
(Лешојис, 1994)

1

2

3

4

5

У беочинском театарском животу почиње дуго раздобље које ће својим радом обележити три истакнута редитеља: Петар Јовановић Пеђа (од 1988, када је поставио представу *Цементишаши*, насталу по радио драми *Среће нема* Анђелка Ердељанина), Милан Бошков (1994-2003) и Јулијан Урсулеску (2004-2008).

Установе културе у Беочину

Културни центар општине Беочин, како смо навели, настао је 1971, интеграцијом Предузећа за приказивање филмова „Раднички“, Радничког универзитета и Радио Беочина. Пуних шеснаест година ова установа радила је у простору Старог дворца, а 1987. пресељена је у новоизграђено здање Дома културе.

„Данас је то савремени културни, образовни и информативни центар који запошљава 25 радника и десетак сталних хонорарних сарадника, распоређених на пословима у РТВ Беочин, Музичкој школи, Библиотеци, на организовању различитих културних и образовних садржаја, на одржавању кабловско-дистрибутивног система“, пише у представљању Културног центра на веб-презентацији Општине Беочин, чија је Скупштина и оснивач ове установе. „Најпосећеније манифестације у организацији ове установе су *Беочинско лети*, *Смојшра амајтерских појоришша*, *Дејје зимско расписушилишше...*“

Библиотека у Беочину баштини традицију оне основане 1902, као Читаоница радника и намештеника Беочинске фабрике цемента. Дуго је била смештена у такозваној Кантини, просторијама садашњег Удружења пензионера, преко пута главног улаза у „Беочинску фабрику цемента“.

Матична библиотека „Јован Грчић Миленко“ основана је 1971, у оквиру такође тек основаног Културног центра у Беочину. Још док је Културни центар радио у простору Старог дворца, Библиотека је имала златни период свога рада. На пример, само 1979. у њој је позајмљено и прочитано преко 28.000 наслова! Имала је 2.100 чланова (спрам 649 у 2008. години).

Од 1987. и Библиотека ради у простору Дома културе. Има Завичајну збирку, одељења са публикацијама, рукописима, плакатима и другим библиотечким материјалима. У њеном саставу су и огранци у селу Беочину, Раковцу, Черевиху и Лугу.

- ① *Здање Дома*
- ② *културе појоришше*
1987. и једна од изложби у њему

Провинција

Зачуди се човек кад схвати у какве се одаје историје готово неосетно улази кроз та врата беочинска, колики се векови и простори пред њим отварају, и кога све среће на тим неочекиваним раскршћима. Какве визионаре, духовнике, песнике, какве градитеље, привреднике, задужбонаре, како отмене и благородне људе, родољубе и европејце! И Захарија Орфелина, Грчића Миленка, Лазу Костића, Тина Ујевића, Мику Антића, и Теодора Крачуна, Василија Остојића, Јанка Халкозовића, и патријарха Арсенија III Чарнојевића, и Чика, Оренштајна, Шпицера, Редлиха, Петра Костића, Антонина Гереског!... И схвати човек, по ко зна који пут, да „провинција није географска него психолошка категорија“.

ШКОЛЕ

Историја школства у беочинском крају дуга је скоро четири века. Истичала је прва четврт XVII столећа када је у Грабову отворена Српска школа (1625), сматра се, најстарија на простору данашње покрајине Војводина. У том веку и на овим просторима вођен је низ аустријско-турских ратова, војске се смењивале, долазиле и одлазиле, браниле или рушиле, страдали народ и насеља, куће и светиње. Па ипак, свест људи о важности образовања још тада је била врло јасна и далекосежна.

Крајем тог века, 1695, Српска школа отворена је и у Свилошу. У XVIII веку, православни монаси најпре отварају једноразредну школу у Черевиху (1723), а онда при черевихкој Цркви светог Саве и прву основну школу (1742). И у Сусеку је при цркви, саграђеној 1770, у почетку била и школа, док се нису стекли услови за њен самосталан рад. Доцније, основана је школа и у селу Беочину; знамо да је нова школска зграда отворена 14. априла 1847. Године 1861. овде је основана и прва школска библиотека. Пучке школе основане су у Черевиху 1880. и у селу Беочину две године касније.

Почетком XX века у оквиру Фабрике цемента ради школа за децу радника и намештеника. Нова школска зграда, наменски за те потребе, подигнута је 1906. Наредне године, 1907, у Беочину је основана шегртска школа...

Наравно, мењала су се времена, па се и школство развијало у складу са тим. После светских ратова отварање су могућности за специфичне врсте школовања, како би ратне генерације надокнадиле пропуштено. Године 1964. у Беочину је отворен и Раднички универзитет...

На подручју беочинске општине данас раде две матичне основне школе, са три и четири подручна издвојена одељења.

ОШ „Јован Грчић Миленко”. Седиште матичне основне школе „Јован Грчић Миленко” је у Беочину, а издвојена одељења у селу Беочину, Черевиху и Раковцу. Матична школа је осморазредна, саграђена 1966, дограђена 1981. Укупна површина је преко 7.000 квадратних метара. Има 25 учионица, пет кабинета, припремне просторије, физкултурну салу, 115 запослених. Школу похађа 1.150 ученика.

ОШ „Јован Поповић”. Седиште матичне основне школе „Јован Поповић” је у Сусеку, петнаест километара

- ❶ *Основна школа „Јован Грчић Миленко” у Беочину*
- ❷ *Основна школа „Јован Поповић” у Сусеку*

Традиција

Од давнина, Беоинци имају (само)свест о важности образовања и знају да без тога нема истинског напретка. Стога су изградњу нових школа или помоћ постојећим сматрали једним од облика највишег родољубља. А они-ма најобдаренијим и „књизи највичнијим” гледали су да омогуће наставак школовања. Видимо све то веома лепо из примера (у овој књизи наведених) Петра Костића, Атанасија Геренског, Николе Игића... Данашње беочинско школство, дакле, има на шта да се наслони.

1

2

западно од Беочина, а издвојена одељења у Лугу, Свилошу, Грабову и Баноштору. Баштини дугу школску традицију, чију нит, видели смо, можемо пратити још од краја XVII века. У обнови села након Другог светског рата, 1949. оспособљена је за рад и школска зграда. До 1953. била је четвороразредна, а онда постаје осморазредна и бивају отворена њена подручна одељења. Године 1964. подигнута је нова школска зграда. Површина матичне школе је близу 2.000 квадратних метара, има физкултурну салу, пратеће објекте и опрему. Похађа је, укупно, око 250 ученика. Настава се изводи на српском језику, а у Лугу на словачком. Ученици постижу запажене резултате и у ваннаставним активностима, нарочито у спортским и у раду Ђачке пчеларске задруге. Ова задруга, друга у Србији на такмичењу у Чачку 2002, има два погона. У једном се израђују кошнице, други је сам пчелињак (производе мед, восак, прополис). Скоро трећина ученика школе укључена је у рад своје Пчеларске задруге.

Предшколска установа „Љуба Станковић”. Седиште ове установе је у Беочину. Почела је да ради сада већ давне 1974. као јединица Предшколске установе „Радосно детињство” из Новог Сада. Већ наредне године она отвара своја одељења у Лугу, Сусеку и Черевиху. Године 1976. беочинска испостава конституисана је као посебна организација у оквиру новосадског „Радосног детињства”, што се данас узима као датум оснивања беочинске предшколске установе. Предшколска испостава у Раковцу отворена је 1977, у Баноштору 1981.

Првог јула 1990. беочинска организациона јединица „Радосног детињства” издваја се као самостална установа „Љуба Станковић”. Одељење у Черевиху је проширено 1994, а у селу Беочину отворено 1995.

Установа данас обухвата цео простор општине где постоји потреба за предшколским радом са децом. У надлежности је Министарства просвете Србије. Ради по високим стручним стандардима, а мото јој је стихован:

*У вршићу свако деиће
срећно мора бићи,
а ми ћемо, сви заједно,
што остварити.*

① *Активностии
у беочинској
предшколској
установи*

② *Дворишће
предшколске
установе
у Черевиху*

Деца

„Ту, на тим пољана-
ма, трчали су још
као клинци и сви ови
доцнији беочински
великани културе и
историје које поми-
њемо, учили у тим
или неким сличним
скамијама, имали
сличне туге или ра-
дости. Нема много
смисла премеравати
да ли им је било теже
или лакше него дана-
шњој деци. У нечему
је било теже, у нече-
му лакше, како то већ
бива у животу. Али
важно је да у овим
својим метежима не
заборавимо да и међу
овом нашим децом,
коју свакога јутра
пратимо у обданиште
или школу, стасава-
ју будући великани.
Немојте да се после
пред њима стидимо
због обневиделости!”
(Лешојис, 1994)

1

2

ТУРИЗАМ

Моћни и лепо Дунав, близина пребогатог Националног парка „Фрушка гора“, приоритет дат великим развојним пројектима, неки су од битних елемената који чине да Беочин прераста у озбиљан туристички центар.

Два од седамнаест чувених фрушкогорских манастира налазе се у беочинској општини, Беочин и Раковац, оба из XVI века. У походе им се може ићи појединачно или као део шире туре по Северној светој гори (како све чешће називају Фрушку), на дан или на дужу, у било којој години. Али се ићи мора. „И ко једном оде, увек се враћа.“

Фрушка гора има пешачке и бициклическе трасе изванредних природних карактеристика и велике лепоте. Добро је прегходно проучити мапу и те трасе планирати тако да обухвате одмаралишта на Тестери, Осовљу или ППТ-ово на Бранковцу, као и објекат на Андrevљу (ЦЕП-ТОР, Центар за привредно-технолошки развој Војводине). Или планинарске домове на Орловцу, Змајевцу, Риму. Обавезно неке од дивних видиковаца, попут оних на Црвеном чоуту, Кобили, Бранковцу, Змајевцу. У општини Беочин размишљају и о мотоциклическим трасама, као и обиласцима у отвореним мини-бусевима. У беочинску стратегију развоја туризма унета су и поглавља о афирмацији зимских и екстремних спортова као дела овдашње туристичке понуде.

Ловни и риболовни туризам

Та два специфична вида спортског туризма већ су важан и квалитетан део беочинског туристичког мозаика. „У овој општини су три ловишта: оно у Националном парку „Фрушка гора“, затим „Чот“ и „Сусек-рибњак“. У њима има лисица, куна, дивљих мачака, шакала, зечева, срна, дивљих свиња, јелена, фазана, дивљих патки, орлова крсташа, патуљастих орлова... Ловиштем у Националном парку „Фрушка гора“ управља то јавно предузеће, „Сусек-рибњаком“ ДТД „Рибарство“ из Петроварадина, ловиштем „Чот“ Ловачко удружење „Срндаћ“ из Беочина. То удружење основала су ловачка друштва Беочина, Раковца, Бановштора, Грабова, Свилоша, Сусека и Луга. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Србије установило је ловиште „Чот“

❶ *Чар џланине:
Живойисне
беочинске
пешачке стазе по
Фрушкој гори*

❷ *Традиционална
манифестација
„Лов на шакала“
у Черевиху*

Национални парк

Основан 1960, Национални парк „Фрушка гора“ као подручје активне заштите обухвата око 25.000 хектара. Одликује се изузетним природним лепотама, ретким биљним и животињским врстама, туристичким, ловним и риболовним потенцијалима... Посебну димензију даје му чак 17 активних старих српских православних манастира смештених у његовим шумама. Два од тих манастира су на простору беочинске општине, а око 60 одсто те општине је обухваћено зоном Националног парка.

1

2

и дало га на газдовање, преко Ловачког савеза Србије, Ловачком удружењу „Срндаћ“. Укупна површина тог ловишта је 11.457 хектара. У свим беочинским ловиштима је велики број ловно-техничких објеката: ловачких кућа и домова, хранилишта, појилишта и солишта за дивљач, чека, ограђених ремиза за прихват фазана, чардака за храну...”

Угоститељство и сеоски туризам

Као и свугде у свету, добри ресторани (чарде, конобе, салаши, сплавови, етно кафане) веома су важни за квалитетну туристичку понуду. Они беочински могли би послужити као школски пример за то, попут „Караша“ у Беочину, чарде „Код Стеве“ у насељу „Дунав“, „Етно клуба“ у Черевиху, виле „Равне“ у Свилошу, виле „Адамовић“ у Сусеку... Правог госта од стила и укуса, са неопходном радозналости, интересује аутентична гастрономска понуда, заснована на производима, зачинима и кулинарском умећу предела у који је дошао. Интересује га локални амбијент, музички код, ритам, игра. А све то заиста га и чека у бољим ресторанима беочинског краја. Оно што тамо можда још недостаје спада у техничке детаље и може се релативно брзо поправити.

И сеоски туризам у беочинској општини чини своје прве, али врло промишљене и самосвесне кораке. Општинска комисија за категоризацију регистровала је прва сеоска домаћинства за бављење овом делатношћу, а најављено је да ће ускоро и друга кренути тим путем. Сматра се да нарочито добре предиспозиције за то имају еколошки беспрекорна села, попут Грабова и Луга, или места познатих винара и подрумара, са особеним „путевима вина“, попут Баноштора.

Туристичке манифестације

Беочин има знатан број већ традиционалних манифестација. Две окупљају нарочито велики број гостију „са стране“, једна посвећена грожђу и вину, друга необичном лову.

„**Баношторски дани грожђа**“, по дванаестогодишњој традицији, одржавају се другог викенда у септембру, у време бербе, трају три дана, и најзначајнија су беочинска туристичка манифестација међународног карак-

- ❶ *Центар на*
- ❷ *Андревићу,*
Фрушка гора
- ❸ *Етно дом у Лућу*
- ❹ *Вила „Равне“*
у Свилошу

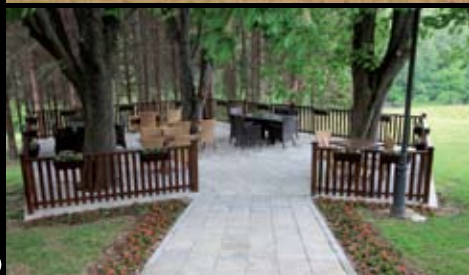
Андревић

Центар за привредно-технолошки развој Војводине (ЦЕПТОР) на Андревићу је свакако најрепрезентативнији објекат туристичког типа у беочинској општини. Опремљен је и за врхунско организовање научних скупова, симпозијума, културних окупљања, за презентацију пројеката, и слично... Али, независно од тих пословних и туристичких аранжмана, велики посвећеници у Фрушку гору имају своју „дебеле разлоге“ што тамо, на Андревићу, тако често одлазе.

1

2

3

4

тера. Окупљају винаре, дистрибутере, znalце, стручњаке, уживаоце. Уз изложбени и пословни, имају и едукативни карактер. Поред Месне заједнице Баноштор, у чијем се простору све и одвија, организатори манифестације су баношторски Клуб виноградара и винара „Свети Трифун” и Општина Беочин.

„Лов на шакала” у Черевиху, прве суботе у фебруару, већ 11 година, прва је беочинска туристичка манифестација у години и сматра се једним од брендова општине. Организује се у Месној заједници Черевих, а технички организатори су Ловачко удружење „Срндаћ” и Ловачко друштво из Черевиха. Иако туристичког карактера, манифестација је у календару Ловачког савеза Србије. Окупља преко 500 учесника из земље и иностранства.

„Православље на интернету”, међународна изложба фотографија, организује се у првој половини новембра, и за само четири године постала је позната далеко ван граница Србије. Године 2009, на пример, за награде је конкурисало 209 фотографија, рад 48 аутора из 9 земаља, са три континента. Конкурс организује Друштво љубитеља фотографије, филмских и видео остварења „Беофото” из Беочина, покровитељ је Општина, а манифестација је посвећена светом владици Варнави Хвостанском и Беочинском, чије мошти почивају у манастиру Беочину.

У оквиру традиционалне манифестације „Беочинско лето”, од 2009. на обали Дунава се организује „Беочин Ривер фестивал”. Очекује се да ће ова весела и креативна речна манифестација убудуће окупљати велики број гостију из земље и иностранства, те да ће нарочито повезивати људе и народе који живе на великој реци, јачајући привредне и културне мостове међу њима.

Важно место имају и оне мање манифестације које су традиционално обележје беочинских места: **Општинска изложба стоке у Сусеку** (у априлу окупља велики број излагача и гостију), **Смотра аматерских позоришта Срема**, бројне **сеоске и црквене славе**, словачки **Сајам колачарства** у Лугу...

Најављено је и оживљавање неких лепих традиционалних манифестација, попут „**Златног котлића Дунава**” (некада традиционалног такмичења у кувању рибе чорбе, чија је обнова најављена) или „**Ликовних сусрета**” у организацији „Беопарта”.

① „Баношторски дани прожђа”

③ Регионална смотре аматерских изложби

④ Ошваране Међународне изложбе „Православље на интернету”

Дух игре и друштвени ритуали

„Видимо да и беочински крај обилује разноврсним етнокултурним и туристичким манифестацијама. Има их током целе године. Оне су место сусрета и различитих друштвених ритуала, огледало живота народа. Представљају кухињу, ношње, укусе, тип хумора, машту, музику, производе, здрављења и завођења... Тек иза тога и око тога плете се, у целовит догађај, све остало.”

1

2

3

4

Спортски турнири, попут оних у малом фудбалу (у мају у Беочин-граду, у јулу у Черевиху, у августу у Беочин-селу), такође побуђују велико интересовање и привлаче знатан број гостију.

Развојни пројекти

Цела ова слика беочинског туризма, извесно је, биће подигнута на још виши ниво и још чвршће утемељена када буде реализовано неколико великих пројеката, чије су разраде у току у врху и стручним службама беочинске општине.

Марине на Дунаву. Студија о marinaма, урађена по наруџбини покрајинског Извршног већа, предвиђа да се на територији беочинске општине изгради три (од укупно тринаест нових, колико ће бити изграђено на целом току Дунава кроз Србију). Приоритетом се сматра marina у Беочину, са 100 везова.

Ауто камп. Други важан пројекат у овом развојном пакету. Локација предвиђена за њега је источно од беочинског насеља „Дунав“, између Дунавца на југу и Дунава на северу. Сви инфраструктурни прикључци су у непосредној близини, део централног пута кроз камп је већ урађен, општина се пред будућим инвеститором обавезала да ће у потпуности опремити ову локацију. Према плану, биће то један од најмодернијих ауто кампова у Србији.

Градска плажа на Дунаву, у Беочину. По пројекту, биће преуређена у репрезентативно купалиште европског ранга, са свим садржајима и опремом које то подразумева.

Марина, ауто камп и модерна градска плажа, мишљени и уобличени као целина, биће први такав уређени центар на десној обали од уласка Дунава у Србију. Истовремено, био би то најближи и најпогоднији пункт за комуникацију са реке са Националним парком „Фрушка гора“.

Свему овоме, ради потпуне слике, неопходно је додати још два уистину стратешка објекта. **Мост на Дунаву код Лединаца** радикално ће побољшати услове за друмски саобраћај између Срема и Бачке, односно Беочина и северне Србије, те даље ка централној Европи. Поврх тога, просторним планом Републике Србије предвиђено је да се на територији општине Беочин, у пет километара удаљеном Раковцу, изгради **аеродром**. Била би то последња тачка у заокружењу потпуне међународне туристичке афирмације Фрушке горе.

❶ *Концерт на „Беочинском културном лешу“*

❷ *Пећина Бели мајдан*

Бели мајдан

Занимљива пећина, једна од туристичких атракција беочинске општине. Некада је то био велики коп из којег је вађен камен, по свој прилици за оближњи манастир Раковац. Ширина улаза је око десет метара, у дубину се простире знатно више, а висина дворане је до четири метра.

1

2

ЗДРАВСТВО

Као и толико тога другог, зачеци здравства у беочинској општини у непосредној су вези са њеним духовним средиштима. Прва места на којима је забележен организован прихват болесника и брига о њима били су манастири Беочин и Раковац. У време жестоких удара епидемија, монаси су ту врсту помоћи пружали и изван манастирских поседа. Како сугеришу расположиви извори, организована лекарска служба постојала је и при већим војним посадама, али помоћ је само изузетно пружана и цивилном становништву.

Знамо да су у XIX веку у манастиру Беочин бивали збринути и они најтежи болесници, попут оболелих од туберкулозе. Ту је последње месеце свог прекратког живота провео тешко оболели песник Јован Грчић Миленко, ту је скончао 10. јуна 1875, ту сахрањен. Зна се, такође, да је у „Беочинској фабрици цемента“ постојала амбуланта у којој је пружана помоћ повређенима на раду, али и основна здравствена заштита оболелим радницима и члановима њихових породица.

Првом правом беочинском здравственом установом, у модерном смислу речи, и сматра се болница која је у оквиру БФЦ-а радила између два светска рата. Како смо већ навели, имала је 30 кревета, салу за операције, зубну амбуланту.

После Другог светског рата, 1945, у Беочину је отворена, у данашњој згради полиције, испостава новосадског Дома здравља. Истовремено, амбуланта при БФЦ-у имала је лабораторију, мушки и женски стационар, амбуланту опште праксе и зубну амбуланту. Први лекари били су др Васиљевић и др Јокић, а медицинске сестре Ема Кендл, Савка Пацек, Ружица Гајиновић, Вера Пендељ. У склопу манастира Беочин радила је болница за плућне болести коју је водио др Милан Табори. У данашњој полицијској згради убрзо је отворено и породилиште. Директор је био др Густав Ивковић, а медицинске сестре Ирена Миладиновић, Мара Коплић, Катица Лазаревић, Љубица Вукосављевић...

Садашњи Дом здравља „Др Душан Савић Дода“ отворен је 1979, а његов први директор био је др Сава Влаховић. Та установа је средишња у беочинском здравству и има пет подручних амбуланти, у Сусеку, Лугу, Свилошу, Баноштору и Черевиху.

❶ *Дом здравља „Душан Савић Дода“ у Беочину*

❷ *Здравствена станица у Черевиху*

Душан Савић Дода (1910-1985)

Доктор медицине, професор универзитета, борац народно-ослободилачког рата, један од оснивача Медицинског факултета у Новом Саду... Основну школу завршио у Черевиху, гимназију у Новом Саду (1930), медицину у Београду (1936)... После рата, за ванредног професора на Медицинском факултету у Новом Саду изабран је 1961, за редовног 1972, председник Српског лекарског друштва... Његово име носи Дом здравља у Беочину.

СПОРТ

Шерети беочински, у Срему тога не мања, тврде да су се они спортом бавили још у праисторији. Спортским ловом и риболовом, на пример. „Наши преци, искључиво из спортских разлога, пуштали су сву рибу и ситну дивљач коју нису могли да ухвате.”

Поузданије хронике, пак, засноване на документима а не на досеткама, веле да је фудбалски клуб у Беочину основан још 1913! Фудбалски клуб „Сусек” основан је после Великог рата, 1925; касније ће променити име у „Хајдук”, а још касније у „Партизан”. Седам година потом, 21. децембра 1932, у Беочину је основано Планинарско друштво. У годинама које следе, оно ће имати низ запажених спортских и рекреативних акција, привукавши значајан број равничарских „горских људи”.

Повесница и развој беочинског спорта, наравно, сустојице су пратили друштвене промене, а у великој мери су утицале и економско-привредне прилике. Спортски савез Беочина, зачуђујуће, основан је тек у XXI веку, 15. марта 2001, и то на иницијативу саме Општине. Данас окупља 22 клуба у 12 спортских грана. Има 1.109 регистрованих спортиста, од тога 13 државних репрезентативаца Србије.

У области борилачких спортова делују одвојено чудо, карате и бокс клуб „Цемент”, затим кунг фу и кик бокс клуб „БФЦ”, те „Таи чи-чуан центар”. Сви у Беочину.

Беочински фудбалски клубови су „Цемент” у Беочину, „Борац” у Раковцу, „Сремац” у Черевиху, „Пролетер” у Баноштору, „Пољана” у Лугу и „Партизан” у Сусеку.

Име града носе Столотениски и Кошаркашки клуб, а име „Цемент” још и Шах клуб, као и мушки и женски Рукотетни клуб. Одбојкашки клуб у Беочину зове се „Метал Матик”, Аеро клуб „Елконд”, а Фитнес клуб „Спорт-ап”.

Не као у оној пошалици на почетку него врло озбиљно, спортским риболовом се баве Општинско удружење спортских риболоваца „Караш” и клуб „Јаз” у Беочину. Занимљиво, иако поносан на свој положај на великој реци, иако (рече песник) „у крвном сродству са њом”, Беочин нема других клубова за спортове на води (ватерполо, кајакашки, пливачки...). У беочинској општини делује и низ друштава која окупљају спортске ловце, но тиме смо се детаљније бавили као елементом ловног туризма.

- ❶ Велика дворана
Сиоршкoј ценшра
у Беочину
- ❷ Здање СЦ сioља
- ❸ Најбољи сиоршисий
Беочина за 2007.
- ❹ Пријатељски:
Фудбалски
вешерани
беофрадске „Звезде”
и беочинској
„Цементш”

Спортски центар

Године 2009, после тринаест година грађње, отворено је лепо здање Спортског центра у Беочину. Сигурно је да ће то директно омогућити неупоредиво квалитетнији рад низа постојећих клубова, вероватно и подстаћи оснивање неких нових. Прва званична утакмица у новом Спортском центру била је 15. новембра 2009, у 7. колу Прве Б лиге, између кошаркашица „Беочина” и „Лазаревца”. Домаће кошаркашице забележиле су другу победу у сезони. Прву међународну утакмицу одиграле су такође кошаркашице. „Војводина НИС” је у десетом колу WBL изгубила од „Меркура Цеље” 57:66.

1

2

3

4

„ЛАФАРЖ БЕОЧИНСКА ФАБРИКА ЦЕМЕНТА”

Нешто пре првих записа о беочинској каји, на југо-истоку Француске, поред села Лу Теј, Жозеф Огист Паве де Лафарж (Joseph-Auguste Pavin de Lafarge) почео је 1833. да вади кречњак из једног рудника на свом поседу. Лафарж, име сеоцета богатог кречњаком и део Жозефовог породичног имена, на француском значи *ковачница*. Његов посао су 1848. наставили синови Леон и Едуар, и постали „Браћа Лафарж” („Lafarge Frères”). Осим због одличног квалитета кречњака (који је успешно замењивао малтер) и близине реке Роне, посао је цветао и због складних односа међу браћом. Заједно су радили и живели скоро четрдесет година. Њихови напори су крунисани 1864, када су добили „уговор столећа”: да произведу и у Египат испоруче 200.000 тона хидрауличног креча за изградњу Суецког канала. Предузимљиви Едуар је крајем XIX века шансу видео у развоју бродарства, па је уложио у испоставе у Марсеју, Алжиру, Сету и Тунису. Осим Азије, браћа су тако освојила и Медитеран. Већ 1870. ушла су у производњу цемента од кречњака. „Лафарж” је био и први произвођач цемента који је уложио у развој и истраживање. Још давне 1887. основао је Централну лабораторију, где су рађена тестирања и контроле квалитета за потребе тадашње грађевинске индустрије и купаца. Таква оријентација траје до данас.

„Лафарж Група” данас покрива тржиште у 79 земаља, послујући у три дивизије (цемент, бетони и агрегати, гипс) и запошљавајући преко 84.000 људи. Већ пет година у низу, на листи је „100 најодрживијих глобалних корпорација у свету” („*Global 100 Most Sustainable Corporations in the World*”). Од 2000. године активан је партнер Светског фонда за заштиту природе.

Основни принципи одрживог развоја темељ су успешног и одговорног пословања „Лафаржа”, што важи за све његове пословне јединице, широм света. Стална брига о запосленима и њиховом даљем развоју и усавршавању, строга политика заштите здравља и заштите на раду, очување животне средине и индустријске екологије, учешће у укупном друштвеном животу заједнице у којој се послује, сарадња са локалном самоуправом – ти базични постулати „Лафаржове” пословне филозофије – у Беочину се, после само неколико година, одлично виде.

❶ *Заставе на улазу у комплекс БФЦ-а*

❷ *Управна зграда „Лафаржа БФЦ”*

Стандарди

Квалитет беочинског цемента, зна се, у складу је са свим европским и светским стандардима. На тај ниво подигнути су и услуга, отпрема, третман купца. Палета производа „Лафаржа БФЦ” проширена је 2004. увођењем „мултибата”, веома траженог хидрауличног везива за зидање и малтерисање. „Грађевинци знају да се са њим справља високо квалитетан малтер, да је веома пластичан, има продужено време везивања, омогућава брже и лакше наношење на све врсте подлоге и има изузетне карактеристике у свежем и очврслом стању.”

1

2

Инвестиције, модернизација, прочишћење

„Лафарж Група” је „Беочинску фабрику цемента” преузела на почетку XXI века, године 2002, заједно са два аустријска партнера, „Асамер” и „Витерсдрофер”. „Лафарж БФЦ” данас је лидер у производњи цемента у Србији, са годишњом производњом од преко 1,3 милиона тона. Током протеклих седам година у реконструкцију и модернизацију фабрике у Беочину инвестирано је 75 милиона евра (знатно више од 35 милиона на које је обавезивао купопродајни уговор). Реконструкција пећи, млина за угаљ, боља припрема сировине, прави преокрет у подизању нивоа заштите животне средине, оптимизација трошења енергената – то су правци техничких промена и највећих улагања.

Прва велика инвестиција „Лафаржа” у Беочину, већ прве године, 2002, била је изградња врећастог филтера најновије генерације. Овакав тип филтера гарантује да неће бити емисије чврстих честица веће од 20 mg/ Nm³, што је значајно испод нивоа предвиђеног српским прописима. У Беочину је постављена и мерна станица која непрестано мери квалитет ваздуха, а подаци су у сваком тренутку доступни на www.sepa.sr.gov.rs.

Затим је пажња усмерена на унапређења у коришћењу клинкера, највећег извора прашине. Почетком 2008. изграђен је и нови силос за клинкер капацитета 50.000 тона, инвестиција вредна око седам милиона евра, што ће (осим технолошко-производног напретка) омогућити даље значајно смањење емисије прашине. Даља модернизација млинова за цемент настављена је уградњом сепаратора треће генерације и постављањем врећастих филтера. Ради се и на модернизацији пристаништа и луке у Беочину, како би то убрзо постало важна тачка на мапи српског и међународног саобраћаја на Дунаву.

Много је урађено и на изгледу саме фабрике. Чистоћа, озелењивање, уређење објеката, саобраћајница, прилаза, тако да је укупна атмосфера и у компанији и у граду боља и позитивнија.

Људи, брига, друштвена одговорност

„Наша предност у односу на конкуренцију нису машине и технологија, него људи”, кажу у „Лафаржу БФЦ”. Због тога се велика пажња посвећује усавршавању запослених, улаже у нова знања и даље обучавање. У беочин-

❶ Део производних капацитета БФЦ-а

❷ Који на Филјали

Здравље и безбедност

Заштита на раду је апсолутни приоритет у политици пословања „Лафаржа БФЦ”. Резултат је и то што преко 800 дана није било ни једне повреде на раду, било њихових запослених или спољних извођача и посетилаца. Од 2007. резултати заштите здравља и безбедности радника саставни су део показатеља годишњег учинка и критеријум за остваривање бонуса. Беочинска фабрика уврштена је у Клуб најбезбеднијих цементара „Лафарж Групе”, односно међу пет најбезбеднијих цементара у конкуренцији од 122 фабрике.

1

2

ској цементари посебно су поносни на своје стручњаке који успешно обављају најзахтевније послове у фабрикама „Лафарж Групе” широм света.

Године 2002. у „Лафаржу БФЦ” формирана је, као посебна служба, Агенција за професионално усмеравање. Задатак: да помогне бившим запосленима у проналажењу новог посла или покретању самосталног бизниса. Променама у организацији се, тако, управља уз максималну бригу о онима на које те промене директно утичу. Видови подршке су различити, од преквалификација и обука, до директног и активног контакта са потенцијалним послодавцима и Националном службом за запошљавање.

„Свесни смо чињенице да не можемо имати дугорочан успех ако нисмо део заједнице, ако не доприносимо развоју нашег окружења. Партнерство са локалном заједницом је веома важно, настојаћемо да га и даље развијамо у свим сегментима. У социјални програм уложили смо знатно више него што нас је обавезивао купопродајни уговор (20,6 милиона евра уместо обавезних 16 милиона). Уредним испуњавањем обавеза ми заједнички са Општином Беочин финансирамо изградњу спортско-пословног центра у Беочину, изградњу и обнову верских објеката, реконструкцију школа, културне и спортске активности, али развоју локалне заједнице доприносимо и директним донацијама. Један од таквих пројеката је и изградња индустријског парка у Беочину, што је за нас непрофитни пројекат, који потенцијалним инвеститорима ставља на располагање 25 хектара земљишта, у непосредној близини фабрике, и сву инфраструктуру неопходну за рад. Тиме настојимо да привучемо потенцијалне инвеститоре да нам се придруже и инвестирају у Србију, што би допринело стварању нових радних места, смањењу незапослености, повећању производње и извоза, дакле укупном економском развоју локалне заједнице и регије.”

Утемељен на таквим принципима, „Лафарж БФЦ” је први добитник Признања за друштвено одговорно пословање у Србији.

- ❶ Живети са
- ❷ локалном заједницом и у њој:
Слике из БФЦ-а

Подршка

„Лафарж БФЦ” је као партнер учествовао у реконструкцији регионалног пута Беочин – Сремска Каменица, завршеној почетком 2007. Подржано је низ пројеката и активности у области деце и здравствене заштите, очувања спортске, културне и историјске традиције, и то не само у Беочину већ и у широј заједници. Велика пажња посвећена је и сарадњи са универзитетским круговима, тим „расадником квалитетних кадрова”.

1

2

БЕОЧИН, СКИЦА ЗА ЈЕДНУ РАЗВОЈНУ СТРАТЕГИЈУ

... Много се тога у Беочину, једној од пет најразвијенијих општина у Србији, променило од како је у варош и у овај крај стигао „Лафарж”, светски познати француски произвођач цемента. Пре свега, вратила се природа. Нема више сивих кровова, прашњивих улица, упарљених њива. Град се умио, скинуо ону цементну кошуљу коју је носио дуже од једног века, отворио простор и за друге видове развоја. Визија лепше будућности темељи се сада и на подизању нових винограда и воћњака. Туризам поново постаје врло реална и уносна привредна опција...

– Ми се држимо пословице: „Ко ближе ватри, њему је топлије” – каже (можда у шали) мр Богдан Цвејић, председник општине Беочин. – Пошто је средиште Јужнобачког округа Нови Сад, најзначајнији центар у овом делу Србије, нисмо имали ништа против да, иако Сремци, будемо ту. Уосталом, од Новог Сада удаљени смо само петнаестак километара. Са једне стране наше општине је Фрушка гора, са друге Дунав. На том не много великом простору живи 17.000 људи. У извесном смислу ограничени смо и чињеницом да нам је 60 одсто територије под Националним парком „Фрушка гора”, те не можемо да развијамо све производне капацитете које бисмо желели. Са друге стране, имамо предивну природу и могућност за туризам и пољопривреду. Некад су ту биле велике површине под виноградима. Пошто је велики број људи био посвећен раду у цементари, те површине су смањене. Међутим, доласком „Лафаржа” и увођењем нове технологије, која је неупоредиво чистија али и изискује много мањи број радника, све више људи враћа се пољопривреди.

У бројним беочинским воћњацима највише је бресака, затим крушака, јабука, шљива и кајсија, неки производе и јагоде. Ту је и једно чисто сточарско село, Сусек, у коме има највише грла стоке по глави становника (три до четири хиљаде грла).

Стара искушења, нови одговори

Још осамдесетих година прошлог века беочинска општина, прва у старој Југославији, почела је да развија индустријске паркове. Малим привредницима бесплатно су додељиване парцеле, што је био почетак развоја

Да Беочин буде траг младосићи, обиља и будућности: Развојна стразишница је облик одговорности према савременој деци

Фондови

Заједно са надлежним министарством, Беочинци су покренули иницијативу да се на локалном нивоу оснује Фонд за развој пољопривреде, како би се малим произвођачима, пре свега радницима који су остали без посла и имају хектар, два или три земље, помогне у развоју искључиво виноградарства или воћарства (не би се улагало у ратарство или сточарство). Циљ је да са те мале површине може да се прехрани једна породица. Доста људи користе и средства Фонда за пољопривреду покрајине Војводина. Резултати су видљиви.

1

2

3

приватног сектора. Радило се, већином, о металној индустрији. Данас се све више развија дрвна.

– Смањили смо накнаде за грађевинско земљиште уколико инвеститори запошљавају одређени број радника. То важи и за оне који од раније послују код нас. Прави се просторни план, дозвола за градњу биће добијана за пет дана. Планиране су две индустријске зоне. Једна има 40 хектара, налази се поред Дунава, уз канал, и веома је погодна за луку и марину (и поред пута је). Друга би била на површини до 30 хектара. У процедури је добијање дозволе за међународну луку – каже први човек Беочина.

Међутим, око 10 одсто становништва је и даље незапослено. То је испод републичког просека, али брига тиме није мања. „Лафарж“ се доследно придржава социјалног програма усвојеног приликом продаје „Беоцинске фабрике цемента“. Многи бивши радници цементаре и данас, у својим сопственим фирмама, раде за њу. Други су се вратили на земљу и започели своју производњу. Највећи проблем су они који су потрошили отпремнину, а нису започели ништа од чега се може живети.

– Имамо све више социјалних случајева, а у данашње време отворити ново радно место није једноставно – додаје магистар Цвејић. – Приоритет нам је обезбеђење посла за квалификоване и висококвалификоване раднике, углавном металске струке, који су испекли занат у „Цементари“. Немају неке посебне квалификације, али су добри и вредни радници. Очекујемо два, три инвеститора. Један, из Шведске, долази у оквиру бизнис парка у „Лафаржу“. Правиће делове за мобилне телефоне, рендген апарате, биохемијске анализаторе и већ је запослио педесетак људи. Други ће отворити фабрику за рециклажу и прераду моторних уља у хладном (еколошком) поступку. Запослиће око 80 људи. И у прикупљању уља биће ангажовани бројни „секундарци“.

Беоцинци имају топлану која ради на гас. Припремају се да обезбеде и рад на алтернативни извор енергије, биомасу, а сировине би се сакупљале у кругу од сто километара.

И толико тога још се овде спрема, како то већ бива кад могућности постоје, а посла се лате вредни, образовани и креативни људи. И кад се делује по принципу акције, а не пукe реакције на догађаје и процесе.

(„Србија – Национална ревија“,
број 13, стр. 14-19, Београд, 2009)

❶ Чекајући обнову:
❷ Спшари дворац
Шпицерових,
своља и унутра

❸ Огмаралишће
на Осовљу

❹ Деје огмаралишће
„Тестера“

Стари дворac

Некада власништво породице Шпицер, сувласника „Беоцинске фабрике цемента“, саграђен је 1890-1892. по пројекту Имреа Стендала. Иако данас сасвим запустен, још у себи чува обресе првобитне лепоте и отмености. И чека на праву обнову и оживљавање на начине примерене овој нашој епохи, сасвим друкчијој од оне у којој је настао.

1

2

3

4

■ ЈОВАН ГРЧИЋ МИЛЕНКО (1846-1875)

Звали су га „фрушкогорски славуј“, „незаборавна светла комета српског певања“. Писали: „Да је потрајао и достигао злато зрелости, могао је обасјати епоху и бити мост између векова.“

Рођен је 15. новембра 1846. у Черевиху, у породици посрбљених грчких трговаца, презименом Грчки. Његов отац Теодор умро је млад, 8. марта 1850, када је Јован био у четвртој години. Мајка Ана, рођена Бароко, иако млада, није се преулавала него цео живот посветила деци. Поред Јована, имала је још Ђорђа и Катицу. Ђорђе је остао у Черевиху, Јован се, после основне школе у селу, отиснуо на даље школовање. Немачка школа у Петроварадину, пет разреда гимназије у Новом Саду, преостала три у Сегедину и Пожуну (Братислави). Свугде је био активан члан српских креативних омладинских дружина („Слога“, „Слобода“). Из Сегедина је 1863. листу *Даница* послао своју песму „Не бој ми се“, што је његово прво објављено књижевно сочинјење.

Док је учио гимназију, преминула је његова черевихка младалачка љубав Милена Стефановић. „Били су познаници од детињства, готово суседи, врло млади. Кротки и болешљиви, волели су се, изгледа, дуго и нежно, безазлено. Та љубав имала је огроман утицај на њега.“ По Милинином имену, Јован је своме додао *Миленко*. Претходно је породично презиме Грчки, да какве забуне не би било, посрбио у Грчић и тако од почетка потписивао своје песме. Прва песма коју је потписао као Јован Грчић Миленко била је „Заплакаће“, у *Даници* 1865, после Миленине смрти.

Из Пожуна 1867. прелази у Беч да студира медицину. Исте године добија стипендију Матице српске. Додатно зарађује као учитељ деце трговца Ђоке Миличевића (његовој жени посветиће циклус песама у својој јединој збирци). Истовремено, интензивно ради на свом књижевном образовању и усавршавању, за *Даницу* успешно преводи и такве песничке величине какве су Хајне и Гете. Потом прелази у часопис *Матица*, где је „пуне две године стуб, објављује више него сви остали песници заједно“. Секретар је друштва „Зора“. „На врхунцу је своје дотадашње књижевне снаге. Ни радом ни изгледом није личио на обичног младића и студента. На фотографији коју је 1869. послао брату Ђорђу у Черевих, видимо савим отменог и зрелог младог човека.“

① Јован Грчић Миленко (*иориреи*) који се чува у Завичајном музеју у Черевиху)

На ти са реком

„Његови потоци и соколи, липе и чесме, моме и младићи, брда и реке, из нашег су краја, али у исти мах имају једну нарочиту, друкчију симболику.

Нико се пре Јована Грчића Миленка реци није обраћао тако интимно, изблиза, *на ши*. Али, такође, нико није био у толиким размерама преплављен једном истинским нараслом бујицом одушевљења за такозване мале ствари тренутка тишине, *миле руке, мале ишо-чаре, горе без гласа...*“ (Д. Ређеп)

Године 1869. у Бечу излазе његове *Песме*. Већ почетком 1870. у *Застави*, позивајући огласом на претплату, он најављује *Сремску ружу* („велику приповетку из српског сељачког живота“), *Гуслареву срећу* („алегоријску трагедију“), *Милкину звезду* („Скаску са села“)..

А онда је уследио тај синхронизовани двоструки напад на њега и његову књигу. Оба су дошла у исто време (1870), један са страница *Младе Србадије*, други *Данице*, оба била потписана псеудонимима (Т. и Артемијев), оба имала непријатељски и некњижевни тон, оба су пустили уредници које је сматрао пријатељима у чијим листовима је тако много допринео (Антоније Хаџић и Ђорђе Поповић).

Јован Грчић Миленко је то веома тешко поднео и до смрти остао огорчен, згађен. Тада је заћутао. Никада више није својим именом потписао ни један стих. Хвалио га *Лешојис Мајнице српске* (1873), убеђивали га угледни пријатељи, нарочито Лаза Костић и Змај, звали га уредници више часописа, но није се поколебао. Писао је и похрањивао.

„Године 1873. болест коју је вукао од детињства појавила се, у Бечу, у акутном облику. Морао је 1874. доћи кући и живети код матере. Није престајао да пише. Да би имао више неге, у пролеће 1875. прешао је у манастир Беочин...”

У то време у *Србадији*, под псеудонимом, излази његов циклус краћих песама „Мозаик“, посвећен Лази Костићу. „*Мозаик* је изазвао сензацију, хвалили су га и непријатељи песникови. Само, то је признање стигло доцкан.”

Умро је у зору 29. маја 1875. у манастиру Беочин, „на рукама своје мајке и блиских сродника”. Последња пратња песнику, известила је *Застава*, била је дотад незапамћено велика. На опелу је беседио професор А. Сандић, а међу онима који су унели ковчег у храм био је Јован Јовановић Змај. Његови стихови уклесани су на песников надгробни камен „у долини поред манастирске цркве, на домаку шуме и реке”:

*Ево ти горе, ево,
којој си шол'ко ђев'о.
Гора ти чува шело,
а сјаомен Српство цело.*

„Његов рад је био тих, развитак поступан, живот кратак, успех спор. Али, кад се загледа боље, онда се види да можда нико, изузев Лазе Костића, није имао у времену

❶ Насловна страница листa „Србадија”

Свила

„Симболи ове лирике више казују о животу као колевци смрти но о смрти као делу живота’. И управо у том виђењу, сав од благиости и опомене, овај песник је пред нама са високих видиковаца фрушкогорских откривао укупност трајања. По зрачном светлу лелуја свила... Стигани бела свило, где си досад била? Обусишави леш.” (Д. Ређеп)

ГОДИНА ПРВА.

СВЕСКА ОСМА.

између 1868. и 1875. више тежње у књижевности од њега, нити је ико, може бити, тако постојано и одлучно изграђивао свој унутрашњи свет, и свој речник, и свој ритам, и свој стил, као овај болесни младић племенитог лика”, записао је Милан Кашанин.

Мајка није преболела. Пошла је за њим не саставивши годину, 22. јануара 1876. Песникова обимна рукописна заоставштина чувана је у породици све до 1914, а онда, у светском рату, уништена.

МИЛЕНКО ШЕРБАН (1907-1979)

Био је један од веома важних стваралаца у оној генерацији уметника која је, својим деловањем између два светска рата, омогућила рађање српске и југословенске модерне.

Основну школу завршио је у родном Черевиху. ОDMAH после Првог светског рата, 1919, прелази у Нови Сад и наставља школовање. Као ђак генерације, добија стипендију Матице српске, из фонда који је у XIX веку завештао такође Черевиханин Петар Костић, трговац. Године 1923. у магични свет сликарства уводи га, најпре, Васа Ешкићевић. После прве самосталне изложбе, у Новом Саду 1926, школовање наставља у Паризу. Прво је на Академији „Колроси”, потом код чувеног Андреа Лота. Године 1928, на Изложби југословенских уметника, и он први пут излаже у Паризу. Са Крстом Хегедушићем исте године, бележе хроничари, излаже у Новом Саду.

„У Новом Саду је, у паузама школовања у Паризу, радио и као сценограф, професор цртања, рестауратор...” Почетком 1930-их приступа групи „Облик”, „најмаркантнијој скупини београдских уметника”, са којима излаже у Београду, Софији, Солуну, Прагу... Тодор Манојловић и Бошко Токин, критичари *Лейпцигског Мајице српске*, помно прате његов рад и пишу о њему.

После Другог светског рата постао је, 1946, кустос и управник Галерије Матице српске. Сценографски рад из Српског народног позоришта и Народног позоришта Дунавске бановине, после рата наставља од 1948. у Југословенском драмском позоришту. Године 1954. један је од оснивача чувене уметничке групе „Шесторица”. Од 1963. предаје сценографију на Академији за позориште, филм, радио и телевизију. За тај свој изванредни театарски рад добио је највише награде, укључујући и „Стеријину” и Награду „Јоаким Вујић”.

① *Миленко Шербан*
(фотографија)

Легат

Легат Миленка Шербана (у оквиру Куће легата у Београду) чини, прво, репрезентативни избор од 35 његових слика. Портрети, мртве природе, војвођански пејсажи и слике из Београда. Затим, ту је колекција дела његових пријатеља и савременика (Надежде Петровић, Зоре Петровић, Петра Лубарде, Мила Милуновића, Стојана Аралице, Марка Челебоновића, Милана Коњовића, Ивана Табаковића, Недељка Гвозденовића, Ивана Радовића, Пеђе Милосављевића, Миливоја Николајевића, Крста Хегедушића, Петра Добровића, Сретена Стојановића и Михаила Томића), као и избор дела примењене уметности.

Велике ретроспективне изложбе Миленка Шербана биле су у београдском Музеју савремене уметности 1966, новосадској Галерији Матице српске 1968. и 1997, у сремскомитровачкој Галерији „Лазар Возаревић” 1974, у престоничком Народном музеју 1974. и 1997. Баш те године, поводом његове новосадске изложбе, објављена је и репрезентативна монографија *Миленко Шербан* др Ирине Суботић.

Лепосава Кљаић: „Сликарски почеци Миленка Шербана везани су за Ешкињевићеве поуке и његов *академизовани експресионизам*. Под утиском Париза и Лотовим утицајем, Шербан је почео да слика у духу *конструктивног експресионизма*, како је сам називао свој стил. Почетком 1930-их ослободио је свој темперамент, препуштајући се сопственој природи, те настају изванредни пејзажи и портрети снажног потеза, густе бојене пасте, необичних колористичких односа и смелих композиционих решења. У послератном периоду његово сликарство добило је умеренији тон лиричара интимисте, а најчешће је сликао ентеријере, мртве природе и пејзаже... Поетику виђеног обогатио је личним импулсима.”

Преминуо је у Београду, 1979.

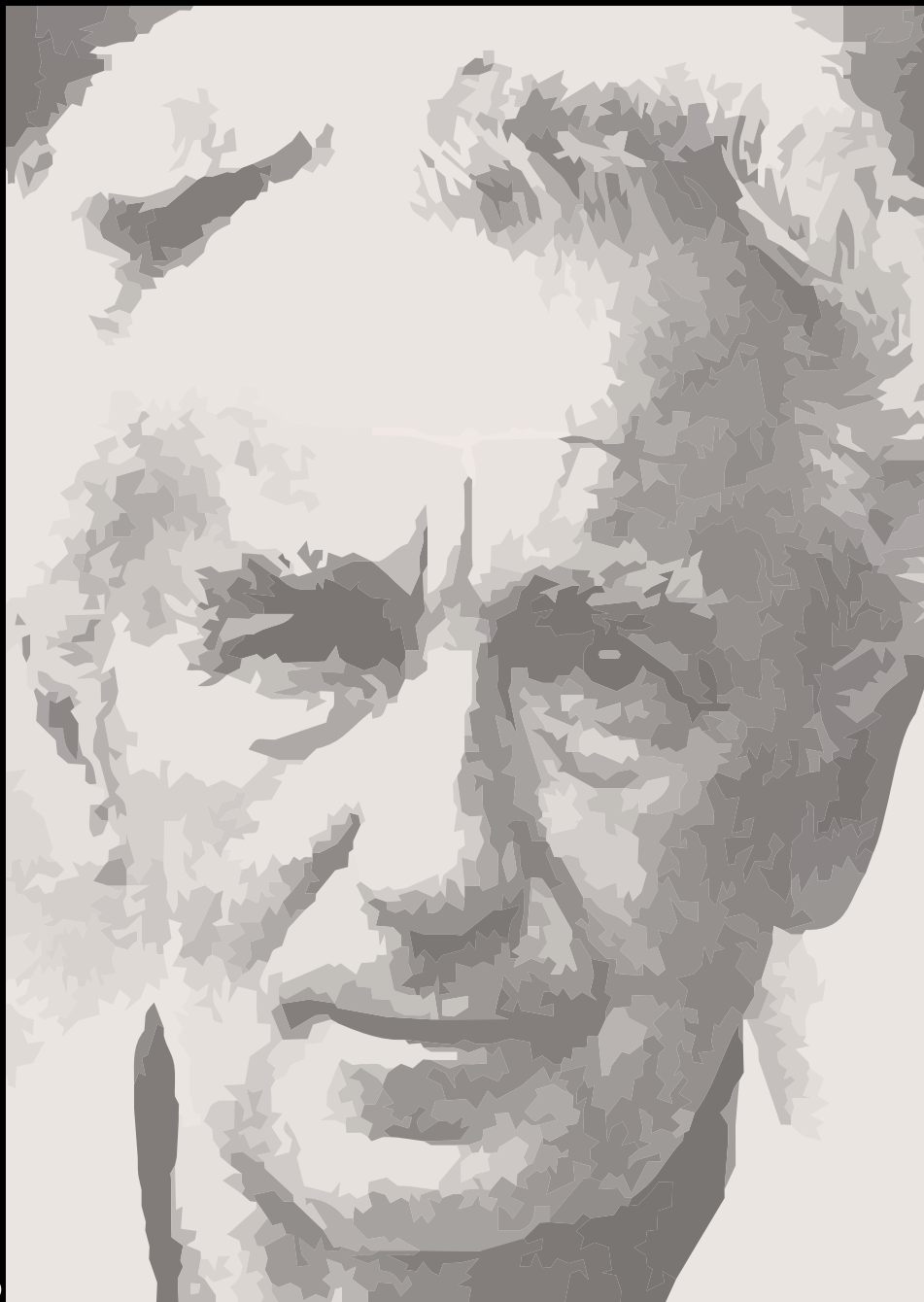
ЈОВАН СОЛДАТОВИЋ (1920-2005)

„Мислим, не треба околишати, Јован Солдатовић је највећи војвођански скулптор који је остао да живи и ваја на тлу свог завичаја. Кад се на самом почетку наше модерне послератне уметности ухватио у коло југословенских ликовних маштара и превратника, Солдатовић је заиграо сигурно и по своме. У том колу је остао један од најозбиљнијих, најодговорнијих и најплодотворнијих актера”, записао је академик Мића Поповић, знаменити сликар, писац, редитељ. „Југословенска послератна уметност се не може замислити без Солдатовићевих доприноса. Ту чињеницу су потврдиле бројне награде и признања, као и његово успешно и видно учествовање у представљању наше уметности на великим међународним ликовним смотрама. Ако се сада, скоро после пола века тајног живота уметника и јавног живота посленика ове културе, загледамо у корене и домете Солдатовићевог скулптурног дела, запазићемо бројне сличности са судбинама његових вршњака, а одмах затим и неке особине које га дефинишу као засебну личност, ингениозно тврдоглаву у ликовним опредељењима, истрајну на изабраном путу...”

① *Јован Солдатовић*
(стилизован
комијућерска
трафика)

Тврђава

„... Солдатовић је у овој средини, као и песник Мирослав Антић, био инцидент у односу на прошлост... Он је на Петроварадинској тврђави од тада запуштених шупа покренуо језгро стваралаштва, нешто налик на Мон Мартр у Паризу. Данас је тврђава једна од највећих ликовних колонија уметности на свету, са чак 70 атељеа.”
(Андреј Тишма)

А Мирослав Антић:

„Причу да уметници рођени у равници носе у крви потребу да усправе свој завичај научио сам напамет. Има ту нечег озбиљнијег, што нема везе са равницом него са личном судбином. Човек је у себи више него што би да замисли на почетку свог хода кроз немушто и немогуће. Носи стрма питања и издужује ум у окомите дубине. То значи да носи под лобањом гравитацију космоса, а не мљине кугле.

Јован Солдатовић је један од таквих усправних доказа. Он поседује тај неспокој, ту даровитост биљке да из сопственог семена клија у правцу светлости, тражећи бесконачно у садржини коначног: облик у коме бивају намештени пра-облици...”

Имао је само десет година овај Черевиханин када се његова породица настанила, 1930, у Новом Саду. Основну школу, започету у родном селу, завршио је у том граду. Архитектуру је пред Други светски рат уписао на Техничком факултету у Београду. Рат је провео у Новом Саду, потом се уписао на Вајарски одсек београдске Академије ликовних уметности. Дипломирао 1948. у класи Томе Росандића, а онда професоров сарадник у Државној мајсторској радионици био до 1953. Ушао у УЛУС, прву самосталну изложбу направио 1952.

Од 1953. опет је Новом Саду. Оснивач је Вајарског одсека Више педагошке школе и његов први професор. Дао је кључни допринос претварању Петроварадинске тврђаве од неугледног фортификационог објекта у „панонски Мон Мартр”. Имао је преко 30 самосталних и стотинак групних изложби, добио прегршт награда. Међу његова најпознатија остварења спадају, свакако, *Сиомен комилекс „Сремски фронт”* код Шида, *Сиоменик жртвама Новосадске рације 1942*, *Сиоменик патријарху Арсенију III Чарнојевићу* у Ибарском Колашину (1992). У Новом Саду постављени су његови *Срне*, *Јелени*, *Фоншана*, *Двоје*, *Породица*... Како наводи Лепосава Кљаић у монографији *Черевих*, споменици и скулптуре које је урадио данас су и у Сремским Карловцима, Петроварадину, Пожаревцу, Челареву, Крфу, Кулпину, Апатину, Сомбору, Крагујевцу, Београду, Тетову, Аранђеловцу, Вршцу, Пироту... „Јован Солдатовић је оправдао своју улогу предводника у стварању нашег савременог скулпторског језгра.”

Преминуо је 2005. у Новом Саду.

❶ *Паја Јовановић:*
„Сеоба Срба”
(геишљ)

Никола Игић Голуб

Судија којем је посвећен *Кадијин марш*, којем је новинар Трива Милитар посветио роман (чува се у рукописном одељењу Матице српске), особа од поверења патријарха Георгија Бранковића, али и хрватског бана Куена Хедерварија... Голуб су га, веле, прозвали због добротe његове. Ипак, најславнији је остао по томе што је послужио као модел за карактеристични лик бркатог предводника, са шубаром од овнујске коже и јатаганом за пас заденутим, на слици Паје Јовановића *Сеоба Срба*. Биографи наводе да је целу своју личну библиотеку даровао школи у Черевиху.

Хрештоматија

Из Беочинског летописа

Орфелин, вино

Година 1782...

Главним беочинским сокаком према манастиру прошао је Захарија Орфелин. Имао је 56 година, а његови потоњи биографи писаће да је тада био један од најзнаменитијих Срба тога доба. Књижевник, учитељ, научник, бакрорезац, калиграф, уредник првог српског и јужнословенског часописа (*Славено-сербски маџазин*, Венеција, 1768). Једно време водио је административне послове на двору митрополита Павла Ненадовића у Сремским Карловцима, краће боравио у манастирима Гретегу и Великој Ремети.

Орфелин је написао прву српску књигу о виноградарству и винима *Совершен погрумар*. Тврди се да је тај рукопис настајао и у манастиру Беочину, где је Орфелин боравио две године, па се онда упутио у Беч и тамо објавио своје дело 1783.

Винограда је одувек било у малом Беочину, а чак сто јутара затекли су пописивачи 1702. године. Беочинско вино уживало је леп глас међу најбољим фрушкогорским, познатим и цењеним у Европи још од средњег века. До филоксера (1882), на гласу је нарочито било вино са брега танцош, па се и звало *беочински танцош*. И беочинско вино, заједно са другим одабраним фрушкогорским, коришћено је за подмићивање царских чиновника у корист неких интереса Срба у Аустро-Угарској.

Митрополит Стеван Стратимировић слао је на поклон великој господи у Беч и Пешту, уз остала фина вина, и ракију, аусбрух и бермет. И није пропуштао да нагласи, онима који су то имали послати на опредељено место: и беочинско вино. Тако је за фелдцајгмајстера Дуку сласта двојка црног беочинског, као и министру Метерниху, агенту Шоку и хофсекретару Кушевићу по аков црна вина беочинског (сведочи Димитрије Руварац).

Брем, Рудолф, орлови

Година 1878...

Баш на Духове, у Беочин је дошао, окружен свитом, царски престолонаследник аустроугарски – надвојвода Рудолф. А с њим – славни научник Алфред Брем. На

① „Царевић Рудолф са Бремом и Хомајером у лову на орлове на Фрушкој гори 1878” (графика)

Хронике и труд

„Биљежите, браћо, и кад вас послови вуку на другу страну, и кад вас друкчије бригае море или сласти привлаче. Отмите време, од себе, од других, и записујте шта се важно збива и шта ви о томе мислите, шта мисле савременици ваши. Нотирајте кад се нешто десило први пут, и како, јер заборавиће се. Једном ће наши потомци на основу тога судити какви смо били и јесмо ли се, у временима каква су нам дата, о њих огрешили. Шта би Беочин био, шта би била његова села, да нема свих тих хроника, књига, дефтера, летописа, путописа, часописа, на које се данас ослањамо?!” (Лешојис, 1994)

запрежним колима су стигли у село. Кренули уз поток, прошли поред манастира и дошли на гроб – писао је сам царевић о том чувеном лову у беочинским шумама, све до предела Црвеног чота.

У шуми су затекли – царство орлова: у гнезду, на грани, у лету. Царевић и његови упуцали су јато орлова: четири кликташа, три белорепана, змијара, патуљастог, пегавог, мишара. Пао је и белоглави суп. Премного од таквих, славних!

Видимо Брема на цртежу: разгрнуо грдно орлушину на стени и прича о њему царевићу Рудолфу и чувеном птичару Хомајеру. Новине су јавиле да је лов на Фрушкој гори и у Ковиљу „уродио обилним користима за науку“, јер се међу „потученим орловима налазе врло ретки и значајни примерци“.

Лаза, Ленка, Венеција

Година 1900...

У јунско пре подне, у елегантном фијакеру манастирском, с коњима у касу, беочинским сокаком прошао је најславнији од песника: Лаза Костић.

„Ја ћу по свој прилици – ако Бог да! – после Духова у Нови Сад, па одмах у Гретег, па, на више дана, у Беочин. Тамо је сад настојатељ др Георгије Летић, красан младић.

Кад би нешто и ти могао мало банути? Ела, гледај!“

Тако је писао Лаза знаменитом писцу и свом великом пријатељу Сими Матавуљу. Писао је из Сомбора, где је живео „међу јавом“, а „мед сном“ снивао о недоживљеној љубави: о лепој, младој Ленки Дунђерској.

Баш тада су настајали Лазини „замршаји срца“ – величанствена *Santa Maria della Salute* – „најсилнија љубавна песма српске књижевности“, како је веровала Исидора Секулић.

*Ојростџи, мајко светиша, ојростџи
шићо наших јора пожалих бор...*

Овако је, првим стиховима, молио венецијанску Богородицу спаситељицу „да му опрости што је написао једном да жали што су Венецијанци посекали наше борове подижући своје палате и цркве“.

Лаза Костић, у фијакеру у беочинској улици, није могао ни помислити да ће туда, сто година касније, проћи педесет стабала столетних церова Шумске заједнице – да се упојау у темеље Венеције која тоне!

① *Једна од
шригесетак
старијих разједница
са овим мошћивом:
Црква и конач
манастира Беочин*

Благо

У старој српској православној цркви у Царевићу, из 1710, чува се и уметничка збирка целивајућих икона изузетне вредности, заштићена законом као културно добро. Под заштитом закона су и три слике које се налазе у католичкој цркви, саграђеној 1744.

Звона, волови

Година 1920...

Прохладни дан. Беочин се сјатио око цркве, озида-не још 1726, када је село имало тек нешто више од 50 домова.

У порти се тискају прадеде и деде данашњих Беочи-наца. Видимо их у топлим капутима, неки већ са шуба-ром, неки с обавезним шеширом, а већина са засуканим брковима.

Лепи људи, Фрушкогорци!

Видимо их у њиховом радосном дану: стигла им три нова звона за цркву. Блистава, велика и тешка – леже на колима у која су упрегнути волови.

Свечано су окићени – и звона, и волови. А нису мо-гли лепше: прабаке и баке везале су им најфиније што су имале – пешкире од беза, меке као душа, које су чувале у својим девојачким чежњама о сватовима.

И видимо њиховог пароха Владу Бичанског како ре-чима слави нова звона и слогу Беочинаца да их подигну на торањ храма, већ украшеног иконама и живописом.

Нека одјекују над њиховим домовима, сокацима, бре-говима, уз поток, све до шуме. А највише и најлепше у њиховим срцима.

Рат, огрешење

Година 1943...

У зло доба, у окупацији, записници седница Шумске заједнице су се проредили. Речи штуре, о рату ни сло-ва! Другог светског рата било је премного – и у души и у шуми. Већ је и 23. мај године 1943. Не каже се, али се у речима записника осећа: рат је! Мора се пазити на свако огрешење, па је одлучено: „Скупштина једногласно решава да члан Шумске заједнице који се увати да при-чини штету у нашој заједници – губи право уживања пет година.”

Први пут у записнику видимо потписе и латиницом: ћирилица је у злогласној НДХ била забрањена још 1941.

Љуба Вукмановић

(*Наш век*, Беочин, 19. април 2003,
специјално јубиларно издање о стогодишњици
Шумске заједнице Беочина, 1903-2003)

- ① *Руке, венац, мост:*
- ② *„Језик добре
фотографије не
треба преводити
у речи, у томе
је њена моћ”*

Љубав

Необично је велика љубав коју су фру-шкогорски песници имали према овој планини и овом кра-јолику, љубав сва од ускићења и заљубље-ности, сва од ока и милозвучја. Опевали су и шуму, и поток, мостић на залеђеној реци, и винограде, и руке које их обрађују, највише руке мајке, и Дунав што се озго сребри. И остали су верни овој гори не само у својим живо-тима, него и у својим смртима. Највећи међу њима, Бранко Радичевић и Јован Грчић Миленко, и почивају на њеним обронцима.

ЈОВАН ГРЧИЋ МИЛЕНКО

Две песме

МОЈЕ СЕЛАНЦЕ

Бела птица крај Дунава
Раширила крила;
Птица та је – село моје,
Што га чува вила.

Добра вила, посестрима,
Ту ме неговала;
Неговала, миловала, –
'Вако јадовала:

„Мој побрате, бриго моја,
Чело ми се мути;
Тајна страва груд ми мори,
Јер зло ти се слуги:

Младост твоја пропеваће,
Ал' са тужни гласи;
Срећу твоју заплуснуће
Живота таласи...
Тек по каткад песма ће ти
Срце да разгали;
Но и њу ће многи рушит',
К'о обалу вали...”

Птицо бела, село моје,
Чуј шта рече вила;
Ал' не бој се, - шири само
Твоја бела крила...

Шири, шири, а Дунав ће
Крила да ти штеди:
Да ме с крили поутешиш
Кад будем у беди...

МОЈЕ СРЦЕ

Срце је моје слабо,
Јер моли док се нада;
Срце је моје јако,
Јер ћути кад пострада.

О, ћути, срце, трпи!
Још има ко те воли!
А никад ко не страда,
Тај целог века – моли...

❶ Гроб Јована
Грчића Миленка у
манасију Беочин

ЂОКА САВИЋ ЧИЧА Фрушка гора

Штогод има у краља земаља,
Нигде нема китњастог Срема,
Надичен је високим горама,
А украшен ниским долинама. –
По долина свака воћа има,
Понајвише јабука и шљива.
По брегови красни виногради,
Које Сремац својом руком ради.
Ал' кад славе и свечарства дођу,
Фрушкогорци веселит' се пођу,
Ту се поју песме свакојаке,
Спомињући све српске јунаке,
Па и гајдаш ту зафалит неће,
Да са свирком на игру покреће.
Тако брата Фрушкогорци живе,
А Бачвачи с' тога им се диве –
Пак се зато опет у глас фале,
Да се они белим лебом ране.
„Фрушкогорци – веле Подунавци,
Што имамо с' тим и уживамо!
Црна леба и црнога вина,
Па у пркос Бачванима свима.”
А Бачвани пиједу водицу,
Па су зато добили жутицу.
Још се нешто у Фрушкој налази,
Једна кућа гди нам Принц долази,
Баш у месту Черевиху малу,
Кога Немци на далеко фалу.
Још у Фрушкој има манастира,
Где но многи потражују мира,
Где се скупља гуслар – са гулама,
Да попева песму од јунака,
Да нам прича Душаново царство,
Да спомиње Краљевића Марка,
И јунака Старину Новака! –

(1885)

❶ *Насловна сјрана
чувене књижице*

Чича

„... Одан правосла-
вљу и чувар светоса-
вља, Чича је био чест
угледни гост Новог
Сада, као дародавац
Матичиних фондо-
ва, члан новосадског
Друштва добротвора,
пријатељ челника Ма-
тице српске, многих
професора Гимназије
и својих политичких
сабеседника ради-
кала. Понајвише се
дружио са својим
земљаком судијом
Николом И. Игићем,
чији је лик Паја Јова-
новић овековечио на
слици *Сеоба Срба*. Био
је члан и претплатник
на наслове Српске
књижевне задруге...”
(Мр Љубица Поповић
Бјелица, 1999)

ФРУШКОГОРЦИ

У П Е С М И

СПЕВАО ЧИЧА

Ђока Савић РАТАР ИЗ ЧЕРЕВИЋА.

У НОВОМ САДУ,
ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА.
1885.

Штампарија „Будућност” – 1999.

Цена 10. новчића.

Запис за крај

Шала им пуна шеретска глава, сипају вицеве из рукава. Сваког дочекују озбиљна лица, а онда почне пошалица. Ко их не познаје збуњен стоји, и од муке се зноји, зноји. Кад то примете, мангупи стари, одједном пређу на друге ствари,

потапшу прикана по рамену, да схвати да шала има намену, олакшава свакидашње тегобе и спасава од људске злобе. Весели Сремци, здраво семе, смехом прочисте и кужно време.

Појавом својом срца греју, и мргуди се крај њих смеју. Храбре посустале својим животом, оплемењују чистом добротој, свакога трена пример дају несрећном младом нараштају. Њихов живот у своје памћење смести, као драге и топле благовести.

С њима делимо све што желимо, у сусрет с њима увек хрлимо,

пријатељски се здравимо и грлимо,
са њима уз вино тугу блажимо, њиховом радошћу храброст снажимо,
и сетни кад смо њих тражимо.

И никад не нестају из наших живота, на њих нас сете смех и лепота.

Понекад у наше снове сврате, ноћи досадне да нам скрате. А када ноћу шетамо по граду, ко неки привид они се прикраду,

и ми познамо, у тај час, њихове шале, њихов глас.

Кад погледамо, ето из мрака прилика новог јунака, грлатог шерета, пецкала, спадала, вештог подбадала, кога несрећа није надвладала,
па са месецом разговара и сваке двери отвара.

Смех опет буја широм равнице, по небу лете веселе приче, весели Сремци радост чувају, да све непогоде њоме одувају.

Борислав Богдановић
(По збирци *Весели Срем*, 2007)

Хумор

Завршимо смехом,
јер се тако у Срему, па и у беочинском крају, и лечи и кажњава, и жари и хлади, и блажи и запапрује, и љуби и гризе, тако се дочекује и испраћа. Знају и Беочинци да се смехом најбоље „разгоне будале и демони“, отуд толико трагова и пригода њиховог хуморног погледа на свет. Требало би томе, једном, посветити посебну књигу. И зато, нека последња тачка на рукопис ове буде прва тачкица те будуће књиге, коју ће написати, наравно, неко бољи и паметнији од нас.

ЈАВНА ПРЕДУЗЕЋА И УСТАНОВЕ

Општинска управа

Светосавска 25, Беочин

(ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ;
ОПШТИНСКО ВЕЋЕ;
СЛУЖБА ЗА ПРИВРЕДУ,
РАЗВОЈ И ИНФОРМИСАЊЕ;
СЛУЖБА ЗА ФИНАНСИЈЕ;
СЛУЖБА ЗА ОПШТУ УПРАВУ
И ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ;
СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ
ПОСЛОВЕ И УРБАНИЗАМ)

ЦЕНТРАЛА ☎ 870-260, 870-268
www.sobeocin.org.rs

Услужни центар

Трг Цара Лазара 1, Беочин

(ДРУШТВЕНА БРИГА О ДЕЦИ;
ЛОКАЛНА КАНЦЕЛАРИЈА АГЕНЦИЈЕ
ЗА ПРИВРЕДНЕ РЕГИСТРЕ;
ИСПЛАТА ЈЕДНОКРАТНИХ
НОВЧАНИХ ПОМОЋИ;
ОВЕРЕ ДОКУМЕНАТА;
ИЗВОДИ ИЗ МАТИЧНИХ КЊИГА РОЂЕНИХ,
ВЕНЧАНИХ, УМРЛИХ;
УВЕРЕЊА О ДРЖАВЉАНСТВУ;
ПРИЈАВА СМРТИ,; СКЛАПАЊЕ БРАКА;
ОСТАВИНСКИ ПОСТУПАК;
ОТВАРАЊЕ РАДНИХ КЊИЖИЦА;
КОМПЛЕТИРАЊЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ
ЗА ИЗРАДУ ЛИЧНИХ ДОКУМЕНАТА...)

ЦЕНТРАЛА ☎ 872-111; 872-052

Дом здравља

Светосавска бб, Беочин

ХИТНА ПОМОЋ ☎ 94; 870-124
ЦЕНТРАЛА ☎ 870-055; 870-052
АПТЕКА ☎ 872-838
ФИЗИЈАТАР ☎ 874-522
ФАБРИЧКА АМБУЛАНТА ☎ 874-210
АМБУЛАНТА ЧЕРЕВИЋ ☎ 876-001
АМБУЛАНТА РАКОВАЦ ☎ 6275-511

ЈП „Грађевинско земљиште и путна привреда”

Омладинска 54, Беочин

(УРЕЂИВАЊЕ, КОРИШЋЕЊЕ, УНАПРЕЂИВАЊЕ И ЗАШТИТА ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА, ОДРЖАВАЊЕ, ЗАШТИТА, РАЗВОЈ И УПРАВЉАЊЕ ЛОКАЛНИМ ПУТЕВИМА И УЛИЦАМА, ОРГАНИЗОВАЊЕ ИЗГРАДЊЕ КОМУНАЛНИХ ОБЈЕКТА...)

ЦЕНТРАЛА ☎ 870-050; 870-570

ЈКП „Беочин”

Десанке Максимовић 54, Беочин

(САКУПЉАЊЕ, ПРЕЧИШЋАВАЊЕ И ДИСТРИБУЦИЈА ВОДЕ, ОДСТРАЊИВАЊЕ ОТПАДАКА И СМЕЋА, ЧИШЋЕЊЕ ОБЈЕКТА, ПОГРЕБНЕ И ПРАТЕЋЕ АКТИВНОСТИ, УСЛУГЕ И ОДРЖАВАЊЕ ПИЈАЦЕ, ИЗГРАДЊА САОБРАЋАЈНИЦА И СПОРТСКИХ ТЕРЕНА...)

ЦЕНТРАЛА ☎ 871-245; 871-246
ФАБРИКА ВОДЕ ☎ 871-869
РАДИОНИЦА ☎ 872-830

ЈП „Топлана”, Беочин

Омладинска 54, Беочин
(ПРОИЗВОДЊА И ДИСТРИБУЦИЈА
ТОПЛОТНЕ ЕНЕРГИЈЕ)

ЦЕНТРАЛА ☎ 872-270
ПРОИЗВОДНИ ПОГОН ☎ 870-126

ЈП „Спортско-пословни центар”

Омладинска 54, Беочин

ЦЕНТРАЛА ☎ 871-950; 870-628

Културни центар општине Беочин

Трг Цара Лазара 1, Беочин

(ДЕЛАТНОСТ У ОБЛАСТИ ОБРАЗОВАЊА, РАДИО И ТЕЛЕВИЗИЈСКЕ ДЕЛАТНОСТИ, БИБЛИОТЕЧКЕ ДЕЛАТНОСТИ, ПРИКАЗИВАЊА ФИЛМОВА И УСЛУГА ОДРЖАВАЊА СИСТЕМА КАБЛОВСКЕ МРЕЖЕ)

ЦЕНТРАЛА ☎ 870-230; 870-231
РАДИО ☎ 870-343

Предшколска установа

„Љуба Станковић”

Доситеја Обрадовића бб, Беочин

ЦЕНТРАЛА ☎ 870-394; 872-262
www.pu-ljstankovic.edu.rs

ОШ „Јован Грчић Миленко”, Беочин

Милоша Црњанског бб, Беочин

ЦЕНТРАЛА ☎ 871-341; 871-091; 872-922

ШКОЛА РАКОВАЦ ☎ 6275-211

jmilenko@ptt.rs; osgrcic@ptt.rs

ОШ „Јован Поповић”, Сусек

Николе Тесле 73, Сусек

ЦЕНТРАЛА ☎ 878-026

osjovanpopovic@gmail.com

МЕСНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

МЗ Беочин град ☎ 871-370

МЗ Беочин ☎ 871-455

МЗ Раковац ☎ 6275-222

МЗ Бразилија ☎ 876-055

МЗ Черевих ☎ 876-021; 876-950

МЗ Баноштор ☎ 879-011

МЗ Сусек ☎ 878-031

МЗ Свилош ☎ 878-312

МЗ Грабово ☎ 879-020

МЗ Луг ☎ 878-003

ОСТАЛИ ВАЖНИ ТЕЛЕФОНИ

Центар за социјални рад,

Одељење Беочин

Омладинска 54, Беочин

ЦЕНТРАЛА ☎ 870-174

„Црвени крст”

Светосавска 2, Беочин

☎ 871-043

Станица полиције

(ЛИЧНЕ КАРТЕ, ПРИЈАВА, ОДЈАВА, ПАСО-
ШИ, РЕГИСТРАЦИЈА ВОЗИЛА, РЕГИСТРАЦИ-
ЈЕ ОРУЖЈА..)

ХИТНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ ☎ 92

ЦЕНТРАЛА ☎ 870-073; 870-286; 870-029

Ватрогасци

ХИТНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ ☎ 93

☎ 870-633; 872-755

Национална служба за запошљавање, Одељење Беочин

Трг Цара Лазара, Беочин

☎ 870-098; 871-991

Општински суд

Светосавска бб, Беочин

☎ 871-041

Судија за прекршаје

Светосавска бб, Беочин

☎ 870-482; 870-125

Катастар

Светосавска бб, Беочин

☎ 870-353

Пореска управа

Светосавска бб, Беочин

☎ 871-177; 871-836

Служба за платни промет

Светосавска бб, Беочин

☎ 870-176

Аутобуска станица

☎ 870-076

Пошта

БЕОЧИН ☎ 870-127; 870-499

РАКОВАЦ ☎ 6275-111

ЧЕРЕВИЋ ☎ 876-074

СУСЕК ☎ 878-000

ЛУГ ☎ 878-002

Бензинска пумпа

БЕОЧИН ☎ 870-460

БАНОШТОР ☎ 879-006

РАКОВАЦ ☎ 6265-114

Компанија „Лафарж“

Трг Беочинске фабрике цемента 1,
Беочин

ЦЕНТРАЛА ☎ 874-100

ЈП „Електровојводина“,

Одељење Беочин

Трг Цара Лазара, Беочин

ИНФОРМАЦИЈЕ, ПРИЈАВА КВАРА... ☎ 871-272

БАНКЕ

„Erste Banka“

Трг Цара Лазара 2, Беочин

☎ 871-498; 871-365

zoran.radulovic@erstebank.rs

радно време: 08.00-15.30 понедељак-петак,
08.00-12.00 субота

„Banka Intesa“

Трг Цара Лазара 8, Беочин

☎ 871-981

радно време: 08.00-15.30 понедељак-петак,
08.00-12.00 субота

„Meridian Banka“

Светосавска 39, Беочин

☎ 872-400; 872-302

beocin@bankmeridian.com

радно време: 08.00-16.00 понедељак-петак

УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ

Кафе клуб „Боник“

Беочин, ☎ 870-128

Dancing бар „Пандора“

Беочин, ☎ 870-376

Рибља чарда „Корушка“, Сусек

РИБЉИ СПЕЦИЈАЛИТЕТИ, ЈЕЛА ПО
ПОРУЏБИНИ

☎ 064/261-64-72

Чарда „Код Стеве“

НАСЕЉЕ „ДУНАВ“, БЕОЧИН

(ПРЕНОБИШТЕ СА 14 ЛЕЖАЈЕВА, РЕСТОРАН
КАПАЦИТЕТА 50 МЕСТА, РИБЉИ СПЕЦИЈА-
ЛИТЕТИ И ЈЕЛА ПО ПОРУЏБИНИ, ПРИСТА-
НИШТЕ ЗА ЧАМЦЕ)

☎ 870-000; 063/811-68-73

Чарда „Јоле“, Баноштор

ТОЗЕ МАРКОВИЋА ББ, БАНОШТОР

(РЕСТОРАН, ТЕРАСА, ПАРКИНГ, ТАМБУРАШИ,
ПРИСТАНИШТЕ ЗА СКЕЛЕ И ЧАМЦЕ)

☎ 063/562-390

Ресторан „Караш“

НАСЕЉЕ „ДУНАВ“, БЕОЧИН

(РЕСТОРАН РАСПОЛАЖЕ СА ТРИ ВЕЛИКЕ СА-
ЛЕ КАПАЦИТЕТА 300 МЕСТА И СА ЛЕТЊОМ
БАШТОМ КАПАЦИТЕТА 350 МЕСТА; МОГУЋ-
НОСТ СМЕШТАЈА У 5 СОБА; СОПСТВЕНА ПЛА-
ЖА, КАТЕГОРИСАН СА 3 ЗВЕЗДИЦЕ)

☎ 870-870; 870-424

www.restoran-karas.co.rs

Дечје одмаралиште „Тестера“, Черевих

РЕЗЕРВАЦИЈЕ: ТУРИСТИЧКА АГЕНЦИЈА

„КОМПАС“, ☎ 6611- 299

ОБЈЕКАТ: ☎ 876-037

Центар за привредно-технолошки развој (ЦЕПТОР)

ПОТЕС АНДРЕВЉЕ, БАНОШТОР

(РЕСТОРАН, СМЕШТАЈНИ КАПАЦИТЕТИ, ТЕ-
РАСА, ОДРЖАВАЊЕ ПРЕЗЕНТАЦИЈА, СИМ-
ПОЗИЈУМА, СЕМИНАРА...)

РЕЦЕПЦИЈА: ☎ 4802-400

www.andrevlje.vojvodina.gov.rs

Етно-еко клуб „Черевих“

РЕСТОРАН, ВИНСКИ ПОДРУМ, СМЕШТАЈ

РЕЗЕРВАЦИЈЕ: ☎ 064/2627-432

simicljubomir@nadlanu.com

www.seoskiturizam-dunav-fruska.gora.com

Мотел „Сунце”
 Дунавска 1, Беочин,
 ☎ 410-300

Винарија „Бонониа”, Баноштор
 Светозара Марковића 3, ☎ 063/669-203
www.bermet.co.rs

ВИНАРИ

Јован Ачански, Баноштор
 Светозара Марковића 26, ☎ 879-201

Јован Кузмановић, Черевих
 Живојина Мишића 11, ☎ 876-153
Милош Радојчић, Черевих
 Војводе Степе 3, ☎ 876-759

Подрум „Стојковић”, Баноштор
 Фрушкогорска бб, ☎ 879-104
www.bermet.co.rs

Литература и извори

Бранислав Букуров, Живан Богдановић: *Општина Беочин*, географска монографија, Природно-математички факултет, Институт за географију, Нови Сад, 1981.

Нађа Фолић Куртовић, Предраг Медовић, Бранка Кулић, Мирјана Ђекић: *Културно наслеђе Војводине*, Завод за културу Војводине, Покрајински завод за заштиту споменика културе, Нови Сад, 2008.

Димитрије Руварац: *Опис фрушкогорских манастира 1753*, Сремски Карловци, 1903.

Димитрије Руварац: *Манастир Беочин*, Сремски Карловци, 1924.

Л. Мирковић: *Спашине фрушкогорских манастира*, Београд, 1931.

В. Петровић, М. Кашанин: *Српска уметност у Војводини*, Нови Сад, 1927.

А. Манојловић: *Српски манастири у Фрушкој Гори*, Сремски Карловци, 1937.

Војислав Матић: *Манастир Беочин*, Матица српска, Нови Сад, 2006.

Војислав Матић: *Литографије фрушкогорских манастира*, Београд, 1986.

Бранка Кулић: *Манастир Раковац*, „Драганић” и Покрајински завод за заштиту споменика културе, Београд – Нови Сад, 1999.

Н. Јовановић: „Прилози за повест манастира Раковца у Фрушкој Гори”, *Духовна слика*, 4, 1931.

Лепосава Кљаић: *Черевих*, „Артпринт”, Нови Сад, 2007.

Бранислав Петричевић: „Зачетак јавног библиотекарског рада у Беочину”, *Библиошкар*, часопис Друштва библиотекара Србије, Београд, 1975.

Бранислав Петричевић: „Оснивање првог фонда за финансирање школе у селу Беочину и прве школске библиотеке 1861. године”, *Педагошка стварност*, Нови Сад, 1977.

Даница, Забавник за годину 1826, фототипско издање, Вукова задужбина, Београд, 2005.

Славко Гавриловић: *Срем од краја XVII до средине XVIII века*, Филозофски факултет и Институт за историју, Нови Сад, 1979.

Знамениите личности Срема од I до XXI века, аутор пројекта Борислав Стојшић, Музеј Срема, Сремска Митровица, 2003.

Књижевно дело Јована Грчића Миленка, зборник, Културни центар Беочина и „Прометеј“, Нови Сад, 1998.

Милоје Р. Јовановић: *Јован Грчић Миленко – животи и дело*, „Графосрем“, Шид, 1994.

Ђока Савић Чича: *Фрушкогорци у песми*, Штампарија А. Пајевића, Нови Сад, 1885.

Ирина Суботић: *Миленко Шербан*, монографија, Нови Сад – Сомбор, 1997.

Вјеслав Бетковић: *Миленко Шербан. Последњи фрушкогорски барбизонац*, „Прометеј“, Нови Сад, 2003.

Драган Недељковић: *Издајека светлости I-II*, сећања (поводом 75 година живота и 50 година научног и књижевног рада), „Драганић“, Београд, 2000.

Србија – грумовима, њукама, рекама, приредио Бранислав Матић, „Принцип Прес“, Београд, 2007.

Европским њушевима културе: *Коридор 10*, група аутора, „Принцип Прес“, Београд, 2006.

Александар Јовановић: *Тло Србије – завичај римских царева*, „Принцип Прес“, Београд, 2006.

Бели ањео. *Водич кроз културно-историјску баштину Србије*, група аутора, „Принцип Прес“, Београд, 2004.

Секула Петровић: *Бео-чинови. Позоришни животи у Беочину 1908-2009*, „Српска књига“, КУД „Бриле“, Рума-Беочин, 2009.

Душан Животић: *Моје усјомене*, Музеј позоришне уметности Србије, Позоришни музеј Војводине, Београд – Нови Сад, 1992.

Радоси и сирејње. Тридесет сусрета аматерских позоришних групова Војводине 1960-1989, Позоришни музеј Војводине, Нови Сад, 1989.

Наш век. Сто година Шумске заједнице у Беочину, 1903-2003, уредник Љуба Вукмановић, „АБМ економика“, Нови Сад, 2003.

Арпад Лебл: *Беочинска каја*, „Прогрес“, Нови Сад, 1959.

Сто тридесет година Беочинске фабрике цемента, монографија, уредник Јаков Билић, „Дневник”, Нови Сад, с. а.

Беочинска фабрика цемента, приредио Зденко Ненадић, „Сремске новине”, Сремска Митровица, 1989.

Histoires make history. 1833-2005. Lafarge cement, Supplement of „Connection” No. 17, Editor-in-Chief & Managing Editor, Christelle Bitouzet. Paris, 2005.

Весели Срем, зборник, Завичајни музеј, Рума, 2007.

Као извор коришћени су и комплети за одговарајуће године или појединачни примерци листова и часописа:

Цемент, Беоцин
Сремске новине, Сремска Митровица
Дневник, Нови Сад
Новосадски недељник, Нови Сад
Српске народне новине, Будимпешта
Политика, Београд
Вечерње новости, Београд
Педагошка стварност, Нови Сад
Наше време, Лозница
Таковске новине, Горњи Милановац
Србија – Национална ревија, Београд

И електронске архиве на веб-адресама:

www.beocin.rs
www.lafarge.com
www.nbs.rs
www.rastko.rs
www.turistinfosrbija.com
www.nacionalnarevija.com

Архиве и колекције:

Завичајни музеј, Черевих
Музеј Срема, Сремска Митровица
Лична архива Карла Шетала
Колекција разгледница Бошка Брзића
Колекција Иванке Коњевић Иванић

